

statistische studiën

nummer 17

1968

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

MINISTERIE VAN ECONOMISCHE ZAKEN

KONINKRIJK BELGIË

D/1968/0496/3

KONINKRIJK BELGIË
MINISTERIE VAN
ECONOMISCHE ZAKEN

NATIONAAL INSTITUUT VOOR DE STATISTIEK

STATISTISCHE STUDIËN

NUMMER 17

1968

VERKRIJGBAAR BIJ HET

**NATIONAAL INSTITUUT
VOOR DE STATISTIEK**

LEUVENSEWEG 44, BRUSSEL,
TEGEN STORTING VAN 50 F PER NUMMER
OP P.C.R. 828.26

Inhoudsopgave

Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking op 31 december 1961 (1).

1. Graad van verstedelijking der gemeenten als indelingscriterium in het statistisch onderzoek	3
2. Typologie van de Nederlandse gemeenten naar graad van verstedelijking	4
3. Opzet van de typologie voor België	5
4. Methode en criteria	6
a) Percentage agrarische mannelijke beroepsbevolking	6
b) Percentage werkelijke woonforensen t.o.v. de ter plaatse wonende beroepsbevolking	7
c) Percentage werkelijke werkforensen t.o.v. de in de gemeente werkende bevolking	7
d) Werkgelegenheidscoëfficiënt	7
e) Concentratie van typisch stedelijke diensten en instellingen (regionaal verzorgende functie van de steden)	7
5. Beschrijving van de typologische indeling	8
A. Plattelandsgemeenten	8
B. Verstedelijkte gemeenten	8
C. Steden en stedelijke agglomeraties	9
6. Graad van verstedelijking der Belgische gemeenten op 31 december 1961	9
a) Lijst van gemeenten	9
b) Aantal gemeenten naar graad van verstedelijking	9
c) Bevolking van de gemeenten naar graad van verstedelijking	10
d) Regionale spreiding der verschillende gemeentetypen	11
7. Enige toepassingen van de typologie naar graad van verstedelijking bij de analyse van de loop van de bevolking	13
Tabellen	18
Lijst van gemeenten gerangschikt naar graad van verstedelijking	43

Vergelijking der gezinsbudgetenquêtes gehouden bij arbeiders- en bediendengezinnen in 1961 en 1963 (2).

I. Definitieverschillen	59
1. Het begrip « gezin »	59
2. De sociale status van de gezinnen	60
3. Verschillen ten aanzien van de definitie van het verbruik	60
4. Vergelijkende staat der gezinsuitgaven in 1961 en 1963	61
II. Verschillen in de methode van verzamelen der gegevens	62
III. Het beschikbaar inkomen in 1961 en 1963	65
1. Het gemiddeld inkomen	65
2. De spreiding der inkomens	66
IV. Besluit	68

(1) Overdruk uit het *Statistisch Tijdschrift*, n° 9, 1967.

(2) Overdruk uit het *Statistisch Tijdschrift*, n° 1, 1968.

Typologie van de Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking op 31 december 1961. ⁽¹⁾

1. — Graad van verstedelijking der gemeenten als indelingscriterium in het statistisch onderzoek.

In diverse maar hoofdzakelijk in de demografische en sociale statistieken wordt getracht, bij de indeling van de gegevens uit regionaal oogpunt, een onderscheid stad-platteland in te voeren. De bedoeling is de invloed te onderzoeken van de factor verstedelijking ten aanzien b.v. van de loop van de bevolking, het geboorte- en sterfteniveau, de migratie, de huisvesting, het onderwijsniveau, de politieke gezindheid, de volksgezondheid, de sociale mobiliteit, het inkomen van de bevolking, enz.

Ten einde het onderscheid tussen stad en platteland zo dicht mogelijk te benaderen, werden bij vroegere statistische onderzoeken in België, gemeentegroepen gevormd volgens de grootte van het inwonertal (b.v. < 2 000; 2 000 tot < 5 000; 5 000 tot < 20 000, enz.).

Dergelijke indeling kan echter, in de huidige omstandigheden, zeker geen voldoening meer geven. Gemeenten met een klein aantal inwoners kunnen een stedelijk karakter vertonen terwijl gemeenten met een groter inwonertal soms landelijke gemeenten gebleven zijn. Het bleek dus noodzakelijk naar meer aangepaste criteria te zoeken om de classificatie op te bouwen.

In de statistieken van andere landen wordt het onderscheid stad - platteland eveneens toegepast. De indelingscriteria lopen nochtans vrij sterk uiteen. In vele gevallen wordt nog een onderscheid gemaakt naar het inwonertal van de gemeenten. Andere gebruiken bovendien aanvullende criteria zoals het percentage van de landbouwbevolking, de territoriale

groepering van de woongebouwen, enz. Meer en meer landen willen nochtans overstappen naar een drieledige classificatie, waarbij een gemengde of intermediaire groep gevormd wordt nl. de verstedelijkte gemeenten (communes semi-urbaines).

Het probleem van deze classificatie werd eveneens besproken in het kader van de Conferentie van Europese Statistici te Genève in 1964. Hoewel men tot geen algemeen aanvaarde aanbeveling is gekomen in verband met de te gebruiken criteria werd toch gewezen op de wenselijkheid om in alle landen, tot een drieledige indeling te komen : plattelands-, gemengd plattelands-stedelijke en ten slotte stedelijke gemeenten (2).

Het Centraal Bureau voor de Statistiek van Nederland heeft reeds sinds 1958 een classificatie van de Nederlandse gemeenten uitgewerkt naar graad van verstedelijking (3) waarbij 3 hoofdtypen van gemeenten onderscheiden worden : plattelandsgemeenten, verstedelijkte plattelandsgemeenten en stedelijke gemeenten. Deze classificatie die het probleem op een zeer verantwoorde wijze benadert wordt hierbij in grote lijnen geschetst.

(1) Dit artikel werd opgesteld door W. Van Waelvelde, adviseur-hoofd van dienst bij het Nationaal Instituut voor de Statistiek en H. Van der Haegen van de Rijksuniversiteit Gent; docent Hoger Instituut Bestuurs- en Handelswetenschappen, Elsene.

(2) Cfr. Commission de Statistique et Commission Economique pour l'Europe, Conférence des Statisticiens européens, Conf. Eur. Stats/WG6/97, 15 janvier 1964.

(3) Cfr. *Typologie van de Nederlandse gemeenten naar urbanisatiegraad*, 31 mei 1947 en 30 juni 1956. Uitgave C.B.S. 1958.

Typologie van de Nederlandse gemeenten naar urbanisatiegraad, 31 mei 1960. Uitgave C.B.S. 1964.

2. — Typologie van de Nederlandse gemeenten naar graad van verstedelijking (1).

De begrippen « verstedelijking » en « graad van verstedelijking » zijn in de publikaties van het C.B.S. als volgt omschreven :

Onder *verstedelijking* wordt in het algemeen verstaan het proces van verstedelijking, teweeggebracht door maatschappelijke structuurveranderingen, waardoor gebieden met een oorspronkelijk landelijk aanzien en agrarische samenlevingsvorm geleidelijk aan of schoksgewijze een min of meer uitgesproken stedelijk karakter gaan verkrijgen.

De *graad van verstedelijking* beoogt aan te geven in welke mate dit proces op een bepaald moment in de onderscheiden gemeenten van het land is voortgeschreden en in welke vorm. De graad van verstedelijking geeft dus op zichzelf niet het verloop van dit proces aan doch het resultaat daarvan op een bepaald ogenblik.

In verband met deze algemene bepalingen en bij een nader onderzoek van de « maatschappelijke structuurveranderingen » waarvan hierboven sprake is, is het duidelijk dat het verstedelijkingsproces en de daarmee samenhangende graad van verstedelijking van verschillende gezichtshoeken uit kunnen worden beschouwd.

Het C.B.S. onderscheidt de vier volgende grote vormen van verstedelijking :

a) *Verstedelijking in fysische of morfologische zin.*

Hierbij valt het oog op het ruimtelijk aspect van de verstedelijking d.w.z. op de in het landschap waarneembare verschillen in nederzettingsvorm tussen platteland en stad. Als kenmerkend voor het platteland geldt in dit verband de meer open, landelijke bebouwingswijze, terwijl voor de steden daarentegen sprake is van een meer gesloten en dichtere bebouwingswijze.

b) *Verstedelijking in sociaal-economische zin.*

Bij dit aspect let men speciaal op de wijzigingen, welke zich ten aanzien van de ter plaatse wonende bevolking voordoen en welke zich o.m. weerspiegelen in de veranderende

samenstelling van de beroepsbevolking. Als hoofdkenmerk geldt daarbij het verminderend aandeel van de in de agrarische sector werkzame personen. Van de diverse factoren welke hierbij een rol spelen kunnen de industrialisatie van het platteland en het aldaar tot ontwikkeling komen van het forensisme of pendelverkeer als de belangrijkste worden aange-merkt.

c) *Verstedelijking in functionele zin.*

In tegenstelling tot het platteland wordt de stad hierbij beschouwd als een concentratie van zgn. centrale instellingen d.w.z. van instituten met een regionaal verzorgende functie, waardoor de desbetreffende plaats een centrumpositie inneemt ten opzichte van het omringende platteland. De stad kan in dit opzicht b.v. worden getypeerd als administratief bestuurlijk centrum (o.a. rechtbank, belastingkantoor) als handels- of verkeerscentrum (warenhuizen, bankinstellingen) of als onderwijs- of cultureel centrum.

d) *Verstedelijking in sociologische en sociaal-psychologische vorm.*

Hierbij valt het accent op de wijzigingen, welke zich voordoen ten aanzien van de samenlevingsvorm, het gedragspatroon en de mentaliteit van de bevolking als gevolg van de geleidelijke doordringing van de stedelijke « levensstijl » binnen de plattelandssamenleving.

Om deze verschillende verstedelijkingsverschijnselen zo nauwkeurig mogelijk te benaderen maakte het C.B.S. bij zijn typologie der Nederlandse gemeenten in hoofdzaak gebruik van de volgende statistische gegevens :

— inwonertal;

— bevolkingsdichtheid;

— economische en sociale structuur van de beroepsbevolking;

— forensisme.

Aanvullend werd bovendien zoveel mogelijk rekening gehouden met de morfologische en functionele aspecten van de verstedelijking (o.a. in verband met de centrumfuncties der steden).

(1) Wij kiezen de term verstedelijking in plaats van urbanisatie, omdat in België althans, deze laatste meer de nadruk legt op de ruimtelijke ordening.

Volgende drie hoofdcategorieën werden onderscheiden :

- A. Plattelandsgemeenten.
- B. Verstedelijkte plattelandsgemeenten.
- C. Stedelijke gemeenten.

Deze hoofdcategorieën werden onderverdeeld in 12 sub-categorieën, zoals hieronder omschreven.

A. — Plattelandsgemeenten.

In het algemeen :

- < 300 inwoners per km²;
- grootste woonkern, minder dan 5 000 inwoners.

De subcategorieën werden bepaald door het procentueel aandeel van de in de landbouw werkzame mannen.

- A 1 : > 50 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;
- A 2 : 40 - < 50 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;
- A 3 : 30 - < 40 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;
- A 4 : 20 - < 30 % agrarische mannelijke beroepsbevolking.

B. — Verstedelijkte plattelandsgemeenten.

Deze gemeenten hebben in het algemeen meer dan 80 % niet agrarische mannelijke beroepsbevolking. Het inwonertal van de grootste woonkern varieert tussen 5 000 en 30 000. Meer dan 50 % van de mannelijke beroepsbevolking is tewerkgesteld in de nijverheid. Qua nederzettingvorm hebben zij in hoofdzaak nog een landelijk aanzien behouden.

Bovendien werden in deze hoofdcategorie de specifieke forensengemeenten gerangschikt met :

- a) meer dan 30 % woonforensen onder de mannelijke beroepsbevolking;
- b) meer dan 60 % elders geboren en onder zowel de totale ter plaatse wonende mannelijke bevolking van 14 jaar en ouder als onder de woonforensen.

Zij werden onderverdeeld als volgt :

- B 1 : inwonertal grootste woonkern < 5 000;
- B 2 : inwonertal grootste woonkern 5 000 — < 30 000;
- B 3 : specifieke forensengemeenten.

C. — Stedelijke gemeenten.

Deze hoofdcategorie kenmerkt zich in het algemeen door :

- a) dichte aaneengesloten bebouwing met voor de bebouwde kom een bevolkingsdichtheid van meer dan 2 000 inwoners per km² en voor het totale grondgebied meer dan 300 inwoners per km²;
- b) in de bebouwde kom van de stedelijke woonkern woont ten minste 70 % van de bevolking;
- c) < 10 % agrarische mannelijke beroepsbevolking (tussen 10 à 20 % voor enkele plattelandsstadjes of kleine steden met een groot agrarisch gebied);
- d) aanwezigheid van typisch stedelijke diensten en instellingen.

De sub-categorieën zijn :

- C 1 : Plattelandsstadjes : 2 000 - < 10 000 inwoners;
- C 2 : Kleine steden : 10 000 - < 30 000 inwoners;
- C 3 : Middelgrote steden : 30 000 - < 50 000 inwoners;
- C 4 : Middelgrote steden : 50 000 - < 100 000 inwoners;
- C 5 : Grote steden : > 100 000 inwoners.

3. — Opzet van de typologie voor België.

Bij de laatste volkstelling op 31 december 1961 werden geen gegevens meer gepubliceerd op basis van een indeling der gemeenten naar de grootte van hun inwonertal. Het lag immers in de bedoeling van het Nationaal Instituut voor de Statistiek met behulp van de gegevens uit de telling, een typologie op te stellen van de Belgische gemeenten naar graad van ver-

stedelijking ter vervanging van bovenvermelde indeling. Hierbij kon rekening gehouden worden met het Nederlands voorbeeld en tevens met de internationale aanbevelingen terzake.

In ons land is de verstedelijking van vroegere agrarische gemeenten reeds lang een feit door de zeer sterke ontwikkeling van de pendel (1) waardoor uitgestrekte delen van het platteland zich tot woongebieden ontwikkelden van autochtone forensen, niet alleen van de steden maar ook van industriegebieden in binnen- en buitenland. De recentere maar steeds sterkere tendens om zich in de stadsrandzone i.p.v. in de stadskern te vestigen, versterkte dit karakter, waardoor uitgestrekte stadsgewesten ontstonden. Ook de reeds oudere inplanting van nijverheidstakken zowel in vrij losse industriezones als verspreid in sommige voor het overige sterk agrarische gemeenten werkte in dezelfde richting. Verstedelijking is dan ook minder te beschouwen als « stadswording » dan als spreiding over talrijke gemeenten van wat tot dusverre als bijeengelegene stedelijke elementen kon beschouwd worden (2).

Deze situatie zal men moeten in acht nemen bij het opstellen van de typologie.

In zijn vergadering van 24 januari 1966 richtte de Hoge Raad voor de Statistiek een werkgroep op, met als opdracht een ontwerp van typologie van de Belgische gemeenten uit te werken waarbij speciaal aandacht aan deze verstedelijking zou besteed worden. Een inleidende nota in dit verband werd opgesteld door het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

De werkgroep was als volgt samengesteld : de Heren A. De Block (voorzitter), M. Dumont J. Lejeune, H. Picard, O. Tulippe, Mevrouw Versichelen-Terriijn en de bevoegde ambtenaren van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. Bovendien heeft de werkgroep een beroep gedaan op de medewerking van deskundigen

(1) Cf. N.I.S. Volkstelling 31 december 1961. Deel 9. Geografische mobiliteit van de arbeidskrachten (Telling van de forensen).

H. Van der Haegen. De actuele toestand van de binnenlandse pendel in België in Tijdschrift van de Belgische Vereniging voor Aardrijkskundige Studies, t. XXXIV 1965, 1 en t. XXXV, 1 en 2.

W. Van Waelvelde, Enige resultaten van de algemene volkstelling op 31 december 1961. Statistisch Tijdschrift, januari 1965.

(2) Cf. Tweede nota over de Ruimtelijke ordening in Nederland, 1966, p. 77.

nl. de Heren V. Lambert, J.A. Sporck, H. Van Der Haegen en W. Van De Vondele.

Het ontwerp van typologie, voorgesteld door deze werkgroep, werd goedgekeurd door de Hoge Raad voor de Statistiek op 3 april 1967.

4. — Methode en criteria.

Deze werkgroep liet zich hierbij door de volgende principes leiden :

a) De te verwezenlijken typologie beoogt enkel een typering der Belgische gemeenten naar verstedelijkingsgraad te geven, onafgezien van alle andere mogelijke kenmerken van deze gemeenten.

b) Deze typering geschiedt per gemeente, die statistisch een ondeelbare eenheid vormt. Zij heeft niet tot doel regionale eenheden of groeperingen tot stand te brengen.

c) Bij de keuze van de ter beschikking staande statistische gegevens moest noodzakelijkerwijze een beperking opgelegd worden in het aantal criteria omdat een te groot aantal in dit verband zeer moeilijk te combineren is met het oog op een duidelijke afbakening van een beperkt aantal categorieën van gemeenten. Anderzijds kan alleen rekening gehouden worden met feiten die statistisch waarneembaar zijn en bovendien uit de telling bekend waren. Slechts bij het bepalen der steden werd hierbij afgeweken.

Uiteindelijk werden volgende classificatiecriteria behouden :

a) *Percentage agrarische mannelijke beroepsbevolking.*

Uiteraard zal het plattelands- of stedelijk karakter van een gemeente voor een groot gedeelte bepaald worden door de verhouding van de agrarische woonbevolking in de totale beroepsbevolking. Dit percentage heeft dan ook een grote betekenis als criterium voor de classificatie.

De verhouding wordt berekend t.o.v. de mannelijke beroepsbevolking. Hierdoor wordt inderdaad een nauwkeuriger beeld over het ruraal karakter verkregen dan bij de bereke-

ning van de percentages t.o.v. de totale bevolking. Het is immers bekend dat de telling van de vrouwelijke beroepsbevolking minder precies is dan die van de mannelijke. Vooral in de landbouw zijn vertekeningen opgetreden ingevolge interpretatieverschillen betreffende de wijze van tellen der in deze sector werkzame vrouwen.

b) *Percentage werkelijke woonforensen t.o.v. de ter plaatse wonende beroepsbevolking.*

De pendel is, zoals reeds vermeld, één der belangrijkste factoren die de verstedelijking van het platteland bewerkt hebben. Plattelandsgemeenten werden en worden ofwel residentiële gemeenten voor in de stad of nijverheidscentra werkende woonforensen ofwel industriegemeenten die uitgroeien tot een attractiepool voor elders wonende werkforensen.

De gegevens over de pendel zijn dan ook de belangrijkste indicatoren om de verstedelijkte gemeenten aan te duiden.

De definitie van het begrip forens kan bondig geformuleerd worden als volgt : als forens wordt beschouwd de persoon die zijn beroep uitoefent buiten zijn woongemeente.

De woonforensen van een gemeente zijn de in die gemeente verblijf houdende forensen, werkend in een andere gemeente.

Werkelijke forensen zijn forensen die meer dan 15 minuten nodig hebben om, vertrekkend uit hun woonverblijf, de plaats te bereiken waar zij werken. Deze tijdslijmiet van 15 minuten is arbitrair gekozen, hoewel mag aangenomen dat, op deze wijze, een groot gedeelte van de forensen die in een aan hun woongemeente grenzende gemeente werken (de zogenaamde pseudo-forensen) werden uitgesloten. Deze tijdslijmiet werd ook in aanmerking genomen bij de volkstelling (zie boekdeel 9).

c) *Percentage werkelijke werkforensen t.o.v. de in de gemeente werkende bevolking.*

Werkforensen van een gemeente zijn de in de gemeente werkende forensen, wonend in een andere gemeente.

De grootte van het aantal werkforensen in een gemeente is meestal een indicator voor de industrialisatie hoewel het eveneens kan wijzen op de aanwezigheid van centrum-functies in de betrokken gemeente.

d) *Werkgelegenheidscoëfficiënt.*

De werkgelegenheidscoëfficiënt van een gemeente wordt berekend uit de verhouding van de in de gemeente werkende bevolking t.o.v. van de in de gemeente wonende beroepsbevolking, vermenigvuldigd met 100.

Gemeenten met een hoge werkgelegenheidscoëfficiënt zijn meestal industriecentra en, in elk geval, gemeenten met belangrijke werkfuncties. De groeiende werkgelegenheid is een onbetwistbare oorzaak van de verstedelijking van een gemeente of streek.

e) *Concentratie van typisch stedelijke diensten en instellingen (regionaal verzorgende functie van de steden).*

Het stedelijk karakter wordt in grote mate bepaald door de concentratie van zgn. centrale instellingen : administratieve diensten, handels-, verkeers-, onderwijs- of culturele inrichtingen of instellingen, enz.

Door de aanwezigheid van deze instellingen oefent de stad een verzorgende functie uit voor een bepaald gebied, voor zijn hinterland.

Bij afwezigheid van statistische gegevens die het mogelijk maken deze centrumfuncties te meten werd een beroep gedaan op een enquête uitgevoerd door de subcommissie Stedenaardrijkskunde van de Atlas van België. De gegevens van deze enquête werden onderzocht in bovengenoemde werkgroep en maakten het mogelijk twee kaarten te publiceren in de Atlas van België (1) waarin drie niveau's in de functionele stedenhiërarchie onderscheiden werden : de gewone steden, de regionale steden en de grote steden. Onafgezien van alle andere criteria werden deze als dusdanig overgenomen in de typologie. Voor de Belgische grote steden nl. Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent en Luik werd, gezien hun stedelijk gebied

(1) Platen 28 A en 28 B in druk.

duidelijk de grenzen van de kerngemeenten overschrijdt, de agglomeratie aangeduid.

Na deze beschrijving van de in aanmerking genomen criteria bij de typologie der Belgische gemeenten naar graad van verstedelijking, is het nuttig eveneens te vermelden waarom in hoofdzaak slechts *structureel-functionele* criteria gebruikt werden en eerder morfologische criteria zoals « inwonertal » en « bevolkingsdichtheid » van de gemeenten niet werden behouden bij de indeling. De werkgroep heeft deze criteria inderdaad niet aangewend om volgende redenen.

In verband met het aantal inwoners van de gemeenten werd hierboven reeds vermeld (zie onder 1) dat deze factor onvoldoende significant is als indicator van de verstedelijking. Wanneer een gemeente met een gering aantal inwoners gelegen is in een industriële zone of in de nabijheid van een stad, zal zij, niettegenstaande haar klein bevolkingscijfer, toch alle kenmerken van een verstedelijkte gemeente vertonen.

Ook de bevolkingsdichtheid van een gemeente werd niet aanvaard als criterium. Kon men, zoals in Nederland, ook voor België beschikken over de bevolkingsdichtheid per woonkern of naar onderdelen van gemeenten, dan zou dit gegeven als classificatie-criterium kunnen aangewend worden. Vermits dit niet het geval is, kan de bevolkingsdichtheid, in bepaalde omstandigheden, een totaal verkeerd beeld brengen over de territoriale groepering van de woonhuizen in een al dan niet aaneengesloten bebouwing. Bepaalde steden hebben een dicht bebouwd centrum (b.v. Eupen, Spa, enz.) doch beschikken tevens over een grote beboste oppervlakte. De bevolkingsdichtheid van de gemeente als geheel is er gering, terwijl zij toch als steden dienen gerangschikt te worden.

5. — Beschrijving van de typologische indeling.

De door de Hoge Raad voor de Statistiek aanvaarde criteria voor indeling van de gemeenten naar graad van verstedelijking worden hieronder omschreven.

Behalve voor wat de bepaling van steden en stedelijke agglomeraties betreft, werden alle

gebruikte percentages of coëfficiënten afgeleid uit de resultaten van de volkstelling op 31 december 1961.

A. — Plattelandsgemeenten.

Kenmerken :

1. meer dan 20 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;
2. werkgelegenheidscoëfficiënt : minder dan 100.

A 1. Agrarische gemeenten :

— meer dan 50 % agrarische mannelijke bevolking.

A 2. Gemeenten met agrarisch karakter :

— met 30 à 50 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;

— minder dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens.

A 3. Gemengde plattelandsgemeenten :

— met 20 à 30 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;

— minder dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens.

A 4. Landelijke woongemeenten :

— meer dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens.

B. — Verstedelijkte gemeenten.

Kenmerken :

1. minder dan 20 % agrarische mannelijke beroepsbevolking;
2. behoren niet tot de steden gerangschikt onder C.

B 1. Verstedelijkte woongemeenten :

— meer dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens;

— minder dan 40 % van de in de gemeente werkende bevolking is werkelijke werkforens.

B 2. Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkfuncties :

- meer dan 40 % van de in de gemeente werkende bevolking is werkelijke werkforens;
- werkgelegenheidscoëfficiënt bedraagt meer dan 80.

B 2a : werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 à 100.

B 2b : werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.

B 3. Gemengde verstedelijkte gemeenten :

- verstedelijkte gemeenten met een gemengd karakter, die dus noch als uitgesproken woongemeenten, noch als werkgemeenten kunnen gerangschikt worden, zodat de criteria niet gelden voor de indeling onder B 1 of B 2.

B 3a : met sterke ingaande en uitgaande pendel :

- meer dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens (zie B 1);
- meer dan 40 % van de in de gemeente werkende bevolking is werkelijke werkforens (zie B 2).

B 3b : met minder sterk ontwikkelde pendel :

- minder dan 50 % van de beroepsbevolking is werkelijke woonforens;
- minder dan 40 % van de in de gemeente werkende bevolking is werkelijke werkforens.

C. — Steden en stedelijke agglomeraties.

Kenmerken : steden met uitgesproken centrumfuncties.

C 1. Gewone steden.

C 2. Regionale steden.

C 3. Grote agglomeraties.

De bepaling en de rangschikking van de steden is, zoals reeds vermeld, het resultaat van een enquête welke werd gehouden in 1966, door een werkgroep van de Atlas van België. In deze enquête werd, op grond van een vragenlijst, die gericht was aan alle directeurs van lagere scholen en aan alle ontvangers en onderontvangers der posterijen van het land, geïnformeerd naar de functionele banden die, op verschillende niveau's, de dorpen verbonden met de steden.

Hierbij zij nog het volgende opgemerkt :

1. Bij het opstellen van de indeling der steden, werd geen rekening gehouden met het tijdens het Koninkrijk der Nederlanden getroffen Koninklijk Besluit van 30 mei 1825 waarbij aan een beperkt aantal gemeenten, vergunning werd verleend om de titel « stad » te voeren. Het gaat hier inderdaad over een indeling die steunt op de centrumfuncties, waarbij alleen de kenmerken in dit laatste verband mogen in aanmerking komen.
2. De afbakening van de vijf grote agglomeraties (Antwerpen, Brussel, Charleroi, Gent, Luik) gebeurde op grond van het verslag van koninklijk commissaris Holvoet. Ondanks de vele bezwaren die men er kan tegen aanvoeren is, op dit ogenblik, geen andere indeling algemeen aanvaard (1).

6. — Graad van verstedelijking der Belgische gemeenten op 31 december 1961.

a) *Lijst van gemeenten.*

Het resultaat van de toepassing der hierboven omschreven indelingscriteria op de Belgische gemeenten is weergegeven in de aan dit artikel toegevoegde lijst van gemeenten.

De gemeenten zijn nominatief gerangschikt volgens de vastgestelde categorieën van de typologie. In iedere categorie zijn zij opgesomd per provincie.

b) *Aantal gemeenten naar graad van verstedelijking.*

Tabel 1 geeft voor het Rijk, per provincie en per arrondissement, het aantal gemeenten in iedere categorie en sub-categorie van de typologie.

Het aantal gemeenten heeft natuurlijk minder betekenis in dit verband. Het bevolkingscijfer is inderdaad belangrijker. Toch kan gewezen worden op enkele cijfers.

Op de 2 663 Belgische gemeenten kunnen er 1 260 (d.i. 47,3 %) gerangschikt worden als plattelandsgemeenten en 1 194 (d.i. 44,9 %)

(1) Deze indeling werd door het N.I.S. gebruikt bij de bewerking van de gegevens uit de volkstelling.

als verstedelijkte gemeenten. De overige 209 (7,8 %) zijn steden of maken deel uit van een grote agglomeratie.

Een belangrijke groep wordt gevormd door de woongemeenten (meer dan 50 % werkelijke woonforensen) : 301 zijn te klasseren als landelijke woongemeenten en 705 als verstedelijkte woongemeenten. Zij vertegenwoordigen samen 37,8 % van het totaal aantal gemeenten.

De grootste verhouding plattelandsgemeenten wordt gevonden in de provincie Luxemburg (70,4 % van het totaal) en de kleinste verhouding in de provincie Antwerpen (18,2 % van het totaal).

De verstedelijkte gemeenten zijn relatief het best vertegenwoordigd in de provincie Henegouwen (51,5 %) maar ook in Brabant en Oost-Vlaanderen vormen ze een zeer belangrijke groep (48,4 %).

De kleinste verhouding verstedelijkte gemeenten vindt men in de provincie Luxemburg (23,6 %).

c) *Bevolking van de gemeenten naar graad van verstedelijking.*

Tabel 2 bevat een indeling van de bevolking naar de graad van verstedelijking van hun woongemeenten. Tabellen 3a, b en c geven procentuele indelingen op grond van de gegevens uit tabel 2 terwijl de bijhorende grafiek een overzichtelijk beeld brengt van de verhoudingen per provincie.

Van de Belgische bevolking woonde op 31 december 1961 13,7 % in plattelandsgemeenten, 39,0 % in verstedelijkte gemeenten en 47,3 % in steden of grote agglomeraties.

Hoewel de indelingscriteria in verband met de graad van verstedelijking der gemeenten enigszins verschillen voor Nederland en België, kan toch wel een vergelijking gemaakt worden. Nederland had op 31 mei 1960, volgende verdeling van zijn bevolking : 22 % in plattelandsgemeenten, 23 % in verstedelijkte plattelandsgemeenten en 55 % in stedelijke gemeenten.

De bevolking in zogenaamde agrarische gemeenten is in België zeer gering : slechts 6 % van het totaal. Ook de gemengde plattelandsgemeenten hebben een relatief geringe bevolking (4,4 %).

De landelijke woongemeenten (3,3 %) samen met de verstedelijkte woongemeenten

(20,3 %) bieden huisvesting voor ongeveer een vierde van de bevolking.

In de kleine industrie-centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties woont 6,7 % en in de gemengde verstedelijkte gemeenten 12,0 % van de bevolking.

Bijna de helft van onze bevolking (47,3 %) woont in steden of grote agglomeraties. Deze laatste alleen omvatten meer dan een vierde (27,8 %) van de bevolking, terwijl de overige gehuisvest zijn in gewone steden (13,0 %) of regionale steden (6,3 %).

Bij de indeling voor Vlaanderen en Wallonië kunnen enkele belangrijke verschillen opgemerkt worden.

In Vlaanderen is het aandeel der bevolking dat in sterk agrarische gemeenten (A1 + A2) woont, minder belangrijk (5,8 % in 131 gemeenten) dan in Wallonië (8,3 % in 368 gemeenten) ; in de minder sterk agrarische landelijke gemeenten (A3 + A4) daarentegen woont 10 % van de Vlaamse bevolking in 273 gemeenten tegen slechts 6,6 % van de Waalse in 288 gemeenten. In zijn geheel blijkt de bevolking der landelijke gemeenten, zo ze ongeveer even belangrijk is in de beide landsdelen, toch sterker agrarisch te zijn in Wallonië.

Zo het aandeel der bevolking dat in de verstedelijkte gemeenten woont, nauwelijks groter is in Wallonië dan in Vlaanderen, dan is dit het gevolg van twee tegengestelde tendenties : de bevolking der uitgesproken industrie-gemeenten (B2) is weliswaar veel belangrijker in Wallonië met 11,2 % tegenover slechts 5,3 % in Vlaanderen, maar anderzijds is de bevolking der verstedelijkte woongemeenten (B1) en de gemengde verstedelijkte gemeenten (B3) belangrijker in Vlaanderen (37,4 %) dan in Wallonië (34,6 %).

In de uitgesproken woongemeenten (A4 en B1) woont trouwens een iets groter deel van de Vlaamse (27,2 %) dan van de Waalse bevolking (25,4 %).

Wat de stedelijke bevolking betreft kan opgemerkt worden dat de grote agglomeraties in Wallonië (Luik en Charleroi) met 21,3 % van de bevolking een grotere betekenis hebben dan in Vlaanderen (Antwerpen en Gent) met 17,2 %. Daartegenover woont in de regionale steden en de gewone steden een belangrijker deel van de bevolking in Vlaanderen dan in Wallonië, respectievelijk 24,3 % en 18,0 %.

Bij het onderzoek van de verschillen tussen de provincies ten aanzien van de graad van verstedelijking, kan het volgende opgemerkt worden (zie eveneens de bijgevoegde grafiek).

De grootste mate van verstedelijking wordt aangetroffen in de provincie Antwerpen met slechts 5,2 % van de bevolking in plattelandsgemeenten. Het overgrote deel (61,8 %) woont in « steden » (Boom, Heist-op-den-Berg, Lier, Willebroek, Geel, Herentals, Hoogstraten, Mol, Mechelen en Turnhout met 17,2 %) of in de agglomeratie Antwerpen (met 44,6 %). De overige bevolking is gehuisvest in verstedelijkte gemeenten (33,0 %).

Ook Brabant, Henegouwen en Luik hebben een geringe plattelandsbevolking, respectievelijk 10,0 %, 9,8 % en 12,3 %.

Brabant en Luik komen ten andere onmiddelijk na Antwerpen wat het percentage bevolking in steden en agglomeraties betreft, respectievelijk met 60,5 % en 57,7 %.

Het grootste aandeel plattelandsbevolking heeft de provincie Luxemburg met 42,6 %.

In de provincie Namen leeft het grootste deel van de bevolking in verstedelijkte gemeenten, nl. 57,0 %.

De provincies West- en Oost-Vlaanderen en Limburg hebben ongeveer een gelijklopende verdeling over de drie beschouwde groepen : tussen 18 à 22 % in plattelandsgemeenten, tussen 42 à 47 % in verstedelijkte gemeenten en tussen 35 à 41 % in steden of agglomeraties.

d) Regionale spreiding der verschillende gemeentetypen.

Het bij dit artikel gevoegde cartogram, vervaardigd door de Dienst van de Nationale Survey van het Ministerie van Openbare Werken, geeft een gedetailleerd beeld van de spreiding der verstedelijking over de gemeenten van het land.

Het is duidelijk dat de centrale en noord-oostelijke zone van het land (tussen Gent - Antwerpen - Maaseik - Luik - Charleroi - Borinage) verstedelijkt is op enkele tuinbouwgemeenten en de leemstreken van West-Henegouwen, Oost-Brabant en Haspengouw na. De randgebieden van ons land, vooral de meest excentrische, bewaarden het sterkst hun plattelandschap. Slechts daar waar belangrijke lokale aktiviteitskernen aanwezig waren en/of aansluiting bij buitenlandse nijverheidscentra

mogelijk was zijn deze gebieden verstedelijkt, vb. de kust, het Kortrijkse en Belgisch Lotharingen. Zo men afdaalt tot het niveau der subtypen is er van een sterke regionale gebondenheid bij deze, in hoofdzaak toch structureel-functionele typering naar verstedelijkingsgraad, minder sprake.

De *agrarische* (A1) *gemeenten* blijken slechts in de oostelijke centrale Ardennen (waarvan de kern gevormd wordt door het arr. Bastogne) en het zuidoosten van het Ardeense weidegebied (Sankt-Vith) een aaneengesloten gebied te vormen. Groepjes van een paar agrarische gemeenten vinden we verder terug in het westen van de centrale Ardennen, de Thiërrache, de westelijke Fagne en het Land van Herve in Wallonië, in de polders van de Westhoek en het Brugse in Vlaanderen. Verspreid komt dit gemeentetype ook hier en daar voor in de leemstreken.

De *gemeenten met agrarisch karakter* (A2), die driemaal talrijker zijn, zijn ook heel wat meer verspreid : het grootste deel van de centrale Ardennen, het Ardeense weidegebied, de Westhoek, met het gebied der Westvlaamse bergen, evenals het noorden van het Land van Herve en het noorden van het Meetjesland behoren er toe, evenals belangrijke groepen gemeenten in Fagne en Famenne, de Westhenegouwse leemstreek (Ath), Haspengouw (Geldenaken, Hannuit), het centrum van zandig Binnen-Vlaanderen (ten N. van Tielt), de Scheldepolders, het gebied ten W. van Oudenaarde, de tuinbouwkernen van Overijse, Kampenhout, O.-L.-Vrouw-Waver, Lochristi en talrijke rurale kernen in de leemplateau's en elders (o.a. in de grensgemeenten der Noorderkempen en in de Brugse polders). Verspreid komt het in gans het land voor.

Gemengde plattelandsgemeenten (A3) zijn veel minder talrijk. We vinden ze vooral verspreid aan de rand van de hogervermelde rurale zones. Daarnaast treden echter ook een aantal regionale groeperingen van dit type op. De belangrijkste is in centraal West-Vlaanderen waar deze gemeenten de verbinding vormen tussen de agrarische Westhoek en het agrarisch gebied ten noorden van Tielt, en tussen het Tieltse met het Meetjesland enerzijds, het Oudenaardse en de Vlaamse Ardennen anderzijds.

Ook in het westen van het land van Waas, waar het aansluit bij de tuinbouwkern van Lochristi, in het centrum van de centrale Ardennen (ten westen van St.-Hubert), in het N.W. van Belgisch-Lotharingen en in de Fagne komt

dit overgangstype eveneens gegroepeerd voor. Relatief gezien, is het in tegenstelling met vorige twee typen van plattelandsgemeenten, het best vertegenwoordigd in het Nederlands taalgebied.

De landelijke woongemeenten (A4) komen eveneens sterk verspreid voor. Ze zijn echter vooral kenmerkend voor landelijke gebieden in de nabijheid der steden en nijverheidsgebieden. Regionaal is dit type kenmerkend voor de rurale forensengebieden zoals het Hageland, Limburgs Haspengouw (ten O. van Tongeren), de randgemeenten van de Denderstreek en enigszins in het Pajottenland. Niet alleen relatief maar ook absoluut zijn ze belangrijker in het Nederlands dan in het Franse taalgebied. Zo de plattelandsgemeenten in hun geheel zowel naar absoluut aantal als relatief belangrijker zijn voor Wallonië dan is dat vooral een gevolg van de sterk agrarische zone ten zuiden van Samber en Maas waar de agrarische gemeenten en gemeenten met agrarisch karakter overheersen. In het Nederlands taalgebied daarentegen is het verstedelijkingsproces verder gevorderd en zijn vooral de gemengde plattelandsgemeenten en landelijke woongemeenten zeer talrijk.

De verstedelijkte woongemeenten (B1), de forensengemeenten bij uitstek, vormen de talrijkste groep onder de Belgische gemeenten. Ze zijn kenmerkend zowel voor Centraal-België : de nabije en verre omgeving van Brussel (in het zuidoosten van Oost-Vlaanderen zijn ze vooral goed vertegenwoordigd), de omgeving van Antwerpen, ten zuiden van Gent evenals de omgeving van Oostende en Brugge, en een brede zone langs weerszijden van het Waals nijverheidsgebied van de Borinage tot het Luikse. Daarnaast zijn ze ook belangrijk in de grensgebieden : Franse grensarbeiderszone in West-Vlaanderen en West-Henegouwen en rond Givet, in Belgisch-Lotharingen (pendel naar Frankrijk en Luxemburg) en een groepje gemeenten rond Kalmis. Ook in de Kempen zijn de verstedelijkte woongemeenten goed vertegenwoordigd (pendel naar de Limburgse mijnen en naar Nederland), samen hier met de gemengde verstedelijkte gemeenten.

De kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties (B2) vormen

naar aantal een eerder beperkte groep. Ze zijn vooral typisch voor het Waalse industriegebied en de rand van de grote en kleinere agglomeraties waar het stedelijk industriegebied zich duidelijk buiten de agglomeraties of eigenlijke stadsgemeente (N.-Z.-as Brussel, Antwerpen, Luikse, Gentse, Kortrijkse) uitstrekt. Vanzelfsprekend behoren ook afzonderlijke industrie gemeenten (zoals Zedelgem, Schoonaarde, Kapelle-op-den-Bos, Genval) of kleinere industriezones zoals de omgeving van Klabbek, Otignies, zonder de Limburgse mijngemeenten te vergeten, er toe.

De gemengde verstedelijkte gemeenten (B3) vindt men verspreid naast de steden en werkcentra terug. De groep met minder sterk ontwikkelde pendel (B3b) blijkt echter ook regionaal gegroepeerd voor te komen o.a. in zuidoost West-Vlaanderen tussen Kortrijk en Tielt, het Land van Dendermonde, de Noorderen Centrale Kempen, evenals de Maasvallei ten zuiden van Namen, alsook verspreid in kleine groepjes aan de rand van de Ardennen en Belgisch Lotharingen. Het zijn gemeenten, die naast een woonfunctie ook nog een relatief belangrijke eigen werkfunctie hebben.

Wat *de steden* (d.w.z. plaatsen die een duidelijke centrumfunctie van een bepaald niveau vervullen) betreft, hun inplanting wordt elders (1) uitvoerig besproken. Het is echter duidelijk dat zo de oppervlakte van de stad als administratieve eenheid soms kleiner is dan de geografische stad of stadsagglomeratie (b.v. Leuven, Brugge, Namen of Dendermonde) ze soms ook veel groter is (extreme voorbeelden zijn de centra van de Noorderkempen : Geel, Mol, Lommel en het dubbel centrum Neerpelt-Overpelt (2), maar dit geldt in mindere mate b.v. ook voor Torhout, Poperinge, Braine-le-Comte, Chimay of Couvin).

Wegens het niet aanpassen van de gemeentegrenzen aan de geografische realiteit in ons land enerzijds en het ontbreken van deelgegevens per gemeente anderzijds, wijst de verplichte beperking tot gemeentelijke eenheden zich hier als bijzonder storend uit. De eventuele gebruiker van deze gemeentetyping dient hiermede steeds rekening te houden.

(1) Zie commentaar bij platen 28 A en B van de Atlas van België, in druk.

(2) Aangrenzende gemeenten delen hier de stedelijke functies.

7. — Enige toepassingen van de typologie naar graad van verstedelijking bij de statistische analyse.

Dit artikel had hoofdzakelijk tot doel een groepering voor te stellen van de gemeenten naar graad van verstedelijking. Om deze typologie tot stand te brengen werden hoofdzakelijk gegevens gebruikt over 1961, het jaar van de volkstelling.

Het Nationaal Instituut voor de Statistiek zal in de toekomst gebruik maken van deze indeling bij de bewerking van een aantal statistieken en wellicht een aantal vergelijkbare gegevens opstellen voor voorgaande jaren.

Om reeds nu een idee te bezorgen over de aanwending ervan bij de statistische analyse werd zij toegepast voor een aantal in hoofdzaak demografische cijfers over het jaar 1961. De resultaten van deze berekeningen zijn samengevat in de tabellen 4, 5 en 6.

a) *Loop van de bevolking in 1961 per taalgebied en per groepen van gemeenten naar graad van verstedelijking.*

Daar de demografische gegevens in ons land zeer sterk regionaal gebonden blijken (1) en de gegevens bovendien slechts betrekking hebben op één jaar kunnen moeilijk afdoende besluiten getroffen worden over de differentieële evolutie in de demografische cijfers van de gemeentegroepen naar graad van verstedelijking. Toch mag er een indicatieve waarde aan toegekend worden.

Met dit voorbehoud kan gewezen worden op enige cijfers uit tabel 4 (loop van de bevolking in 1961 in absolute cijfers).

De plattelandsgemeenten die 13,7 % van de Belgische bevolking omvatten, hebben een natuurlijk accres (overschot van de geboorten op de sterfgevallen) ten belope van 8 262 personen dat echter bijna volledig te loor gaat door uitwijking (— 7 848 personen) zodat de bevolking nauwelijks kan in stand gehouden worden. De toestand is echter gunstiger in het Nederlands taalgebied, waar nog een vermeerdering blijft van 2 209 personen, terwijl de beweging in de plattelandsgemeenten van het Franse taalgebied resulteert in een vermindering met 1 795 personen.

Voor de bevolkingscijfers van de verstedelijkte gemeenten gaan de hoogtes in. Inderdaad zij hebben relatief het grootste natuurlijk accres en nemen een voornaam deel van de inwijking op. In de verstedelijkte gemeenten woont 39,0 % van 's lands bevolking. Welnu hun aandeel in het natuurlijk accres van het Rijk bedraagt 52 % en zij boeken in totaal 62,8 % van de bevolkingsvermeerdering.

Voor de steden en de stedelijke agglomeraties is de evolutie niet zo gunstig en dit ondanks een licht inwijkingsoverschot. Met 47,3 % van de totale bevolking bedraagt hun aandeel in het totaal natuurlijk accres slechts 32,1 % en nemen zij slechts 36,4 % op van de totale bevolkingsvermeerdering.

Zowel in het Nederlands als in het Franse taalgebied zijn het de verstedelijkte gemeenten die de gunstigste bevolkingsevolutie boeken t.o.v. de andere gemeentegroepen, hoewel voor het Franse taalgebied kan opgemerkt worden dat het totale natuurlijk accres van de totaliteit der gemeenten bijna volledig verloren gaat door uitwijking.

De hoofdstad Brussel noteert een gering natuurlijk accres (775) maar een belangrijk inwijkenoverschot (4 736).

In de groep van de verstedelijkte gemeenten kennen tenslotte de verstedelijkte woongemeenten de sterkste bevolkingsontwikkeling: met 20,3 % van de totale bevolking van het Rijk bedraagt hun aandeel in de totale bevolkingsvermeerdering 36,1 %.

Ten slotte bevat tabel 5 verhoudingscijfers ten einde tot een beter inzicht te komen van de relatieve betekenis der componenten van de loop der bevolking per taalgebied en per gemeentegroepen.

Binnen de plattelandsgemeenten zelf is er een differentiatie te noteren, die gezien de regionale gebondenheid der demografische gegevens enkel per taalgebied kan geschetst worden. In het Nederlands taalgebied vertonen de agrarische gemeenten een zeer sterke natuurlijke groei: 11,95 ‰ die ondanks een sterke uitwijking (8,19 ‰) aanleiding geeft tot een licht positief saldo. De gemeenten met agrarisch karakter hebben een minder sterke natuurlijke groei (7,26 ‰) zodat ondanks een minder sterke uitwijking (7,68 ‰) de bevolking er nagenoeg ongewijzigd bleef.

(1) Zie o.a. de demografische cartograms in de Atlas van de Nationale Survey en in de Atlas van België (met commentaar).

In de gemengde plattelandsgemeenten en de landelijke woongemeenten is de natuurlijke aangroei weer groter dan in de gemeenten met agrarisch karakter (8,96 en 9,22 ‰) en het uitwijkingsoverschot kleiner (5,27 en 3,82 ‰) zodat deze beide gemeentegroepen een duidelijke bevolkingsgroei kennen (3,68 en 5,40 ‰). Door deze laatste bevolkingsgroei, is er ten slotte een totaal accres (2,75 ‰) bij de plattelandsgemeenten in het Nederlands taalgebied.

In het Frans taalgebied vertonen de coëfficiënten een iets ander verloop; weliswaar hebben de agrarische gemeenten (vooral in Luxemburg gelegen) de grootste natuurlijke aangroei (5,73 ‰) maar door een zeer groot uitwijkingsoverschot (13,75 ‰) vertonen ze een sterke bevolkingsvermindering (8,02 ‰). Bij de andere plattelandsgemeenten is de natuurlijke aangroei veel geringer en wordt, op de landelijke woongemeente na, overal door een sterker uitwijkingssaldo overtroffen, zodat slechts de landelijke woongemeenten hun bevolking kunnen handhaven. Deze demografische gegevens worden sterk beïnvloed door het feit dat hier landelijke gemeenten uit zones met een vrij sterke natuurlijke groei (ten zuiden van Samber en Maas) samengevoegd worden met gemeenten uit de Waalse leemstreken, waar de natuurlijke groei zeer gering is. In zijn geheel vertonen de plattelandsgemeenten een duidelijke bevolkingsvermindering (— 3,9 ‰).

In het Nederlands taalgebied vertonen de verstedelijkte gemeenten een grotere natuurlijke groei dan de plattelandsgemeenten (10,58 t.o.v. 8,54 ‰) doordat ze zowel een grotere geboortecoëfficiënt als een kleinere sterftecoëfficiënt bezitten. Daar zij bovendien inwijkingsgemeenten zijn (migratiesaldo + 2,99 ‰) is de bevolkingsgroei er veel belangrijker dan in de plattelandsgemeenten (13,57 t.o.v. 27,5 ‰).

Binnen deze verstedelijkte gemeenten treden geen zeer grote verschillen op. Te noteren is nochtans dat de totale bevolkingsgroei het sterkst is in de verstedelijkte woongemeenten (15,69 ‰) en het minst sterk, alhoewel nog duidelijk, in de gemengde verstedelijkte gemeenten (10,16 ‰).

In het Frans taalgebied is de natuurlijke aangroei in de verstedelijkte gemeenten iets kleiner dan in de plattelandsgemeenten (2,86 t.o.v. 3,07 ‰). Doordat het uitwijkingssaldo er echter geringer is (1,20 t.o.v. 6,96 ‰) vertonen ze nog een kleine totale bevolkingsgroei (2 356

personen of 1,66 ‰). Dit is zowel absoluut als relatief aanzienlijk minder dan de verstedelijkte gemeenten in Vlaanderen (29 333 of 13,57 ‰) die alhoewel ze slechts 23,7 % van de rijksbevolking tellen 58,1 % van de totale bevolkingsgroei opnemen. In tegenstelling met Vlaanderen blijken de gemengde verstedelijkte gemeenten er het grootste accres (5,19 ‰) en de verstedelijkte woongemeenten er de kleinste bevolkingsgroei te vertonen (0,07 ‰).

Voor de steden en de stedelijke agglomeraties is de evolutie niet zo gunstig. In het Nederlands taalgebied blijkt er een duidelijke differentiatie op te treden tussen de drie hiërarchische stedengroepen. De natuurlijke aangroei is het grootst in de gewone steden (9,09 ‰), het kleinst in de grote agglomeraties (4,00 ‰). Maar terwijl de gewone en regionale steden een uitwijkingssaldo vertonen, hebben beide grote agglomeraties een inwijkingssaldo. Uiteindelijk hebben de gewone steden de grootste (7,05 ‰) aangroei en de regionale steden de kleinste (4,33 ‰). In Wallonië wordt eveneens een afnemende van de natuurlijke groei van gewone stad tot grote agglomeratie genoteerd (resp. 3,07; 1,57 en 1,16 ‰). Enkel de gewone steden hebben hier een positief migratiesaldo zodat uiteindelijk ook slechts zij er een bevolkingsaangroei vertonen.

b) Enige coëfficiënten en verhoudingsgetallen.

Tabel 6 bevat de resultaten van de berekening van enige coëfficiënten en verhoudingscijfers op grond van de typologie der gemeenten naar graad van verstedelijking. Alle cijfers hebben betrekking op het jaar 1961.

Vooreerst werd getracht de niveauverschillen inzake *nataliteit* tussen de verschillende gemeentegroepen nader te belichten. Hiervoor werden, naast de geboortecoëfficiënten (aantal geboorten per 1 000 inwoners) ook de algemene vruchtbaarheidscoëfficiënten (aantal geboorten per 1 000 vrouwen van 15 < 45 jaar) berekend.

Bij een eerste benadering zou men geneigd zijn te beweren dat de nataliteit niet zeer verschilt tussen de plattelandsgemeenten (geboortecoëfficiënt 18,14) en de verstedelijkte gemeenten (geboortecoëfficiënt 18,38).

Wanneer men de meer nauwkeurige vruchtbaarheidscoëfficiënten vergelijkt, stelt men echter vast dat de nataliteit een weinig hoger kan gesitueerd worden in de plattelandsgemeenten (96,71) dan in de verstedelijkte gemeenten (93,97). In de steden en stedelijke agglomeraties bedraagt de geboortecoëfficiënt 16,00 en bereikt de vruchtbaarheidscoëfficiënt slechts 80,91.

In de sub-groepen worden eveneens merkwaardige verschillen vastgesteld, waarvan er hier enkele naar voor worden gebracht.

In de agrarische gemeenten wordt de hoogste vruchtbaarheidscoëfficiënt genoteerd : 105,07.

Vooraf in de woongemeenten, zowel landelijke als verstedelijkte, worden eveneens hoge cijfers vastgesteld, respectievelijk 96,61 en 95,12. Wellicht mag verondersteld worden dat in deze gemeenten met een groot aantal pendelaars, het percentage jongere gezinnen hoger ligt dan in andere gemeenten, wat dan weer aanleiding zou geven tot een gunstiger nataliteit.

Bij de steden en stedelijke agglomeraties is het opvallend dat de nataliteit daalt naarmate de hiërarchie der steden stijgt. Inderdaad in de gewone steden bedraagt de vruchtbaarheidscoëfficiënt 90,31 (Vlaanderen : 93,23 Wallonië : 83,94); in de regionale steden : 87,26 (Vlaanderen : 89,20 en Wallonië : 82,06) en in de grote agglomeraties : 74,98 (Vlaanderen : 81,31; Wallonië : 76,76 en hoofdstad Brussel : 68,51).

Het is een bekend feit dat de *verhouding van de vrouwen t.o.v. de totale bevolking* groter is in de steden dan op het platteland. Enerzijds is de werkgelegenheid voor vrouwen ruimer in de steden (o.a. in de dienstverlenende bedrijven) en anderzijds is de veroudering van de bevolking er meest voortgeschreden, wat eveneens een groter percentage vrouwen met zich brengt.

De stijging van het percentage vrouwen naarmate de verstedelijking toeneemt is zeer duidelijk af te leiden uit tabel 6. Voor het Rijk wordt de laagste verhouding genoteerd bij de agrarische gemeenten (49,50 %) en de hoogste bij de grote agglomeraties (52,74 %). Dit fenomeen doet zich voor zowel in het Vlaamse landsdeel als in het Waalse, hoewel het percentage voor alle gemeentegroepen lager ligt in Vlaanderen dan in Wallonië.

Het hoogste percentage wordt bereikt in de hoofdstad Brussel met 54 vrouwen per 100 inwoners of m.a.w. 85 mannen voor 100 vrouwen.

De *gemiddelde grootte van de gezinnen* daalt naarmate de graad van verstedelijking toeneemt. In de plattelandsgemeenten zijn er 3,5 personen per gezin terwijl er nog slechts 2,8 zijn in de steden en stedelijke agglomeraties. De hierboven geciteerde hogere nataliteitscijfers in de minder verstedelijkte gemeenten kunnen als voornaamste redenen gelden voor deze verschillen in de gezinsgrootte. In hoeverre de overige factoren zoals nuptialiteit, leeftijdsstructuur, woningssituatie, enz. hierbij een rol spelen, kan hier niet nader onderzocht worden.

In het Nederlands taalgebied zijn de gezinnen telkens iets groter dan in het Franse voor dezelfde gemeentegroepen.

De *verhouding van de gezinshoofden die een eigen woning bezitten* is een belangrijk sociologisch gegeven bij de studie van de maatschappelijke verhoudingen en de welvaartssituatie. Naast de regionale gebondenheid (1) wordt deze verhouding ook bepaald door de graad van verstedelijking der gemeenten.

Uit de percentages daaromtrent blijkt zeer duidelijk dat de verhouding gezinshoofden - eigenaars van hun woning sterk daalt naarmate de graad van verstedelijking der woongemeente stijgt. In de plattelandsgemeenten betrekken namelijk 67 à 74 % gezinshoofden hun eigen woning, terwijl in de grote agglomeraties dit cijfer nog nauwelijks 29 % bereikt.

De samenvattende percentages zijn de volgende :

- plattelandsgemeenten : 69 % (Vlaanderen : 68 % en Wallonië : 71 %);
- verstedelijkte gemeenten : 62 % (Vlaanderen : 65 % en Wallonië : 57 %);
- steden en stedelijke agglomeraties : 36 % (Vlaanderen : 41 %; Wallonië : 41 % en hoofdstad Brussel : 23 %).

Ten slotte werden in tabel 6 eveneens *werkgelegenheidscoëfficiënten* opgenomen per groepen van gemeenten naar graad van verstedelijking.

Wanneer de coëfficiënt beneden 100 ligt is er een tekort aan werkgelegenheid voor de beroepsbevolking, terwijl de gemeenten met

(1) Cf. Atlas van de Nationale Survey, cart. 11-65.

een coëfficiënt groter dan 100, op hun grondgebied aan meer personen werkgelegenheid bieden dan er beroepspersonen verblijven.

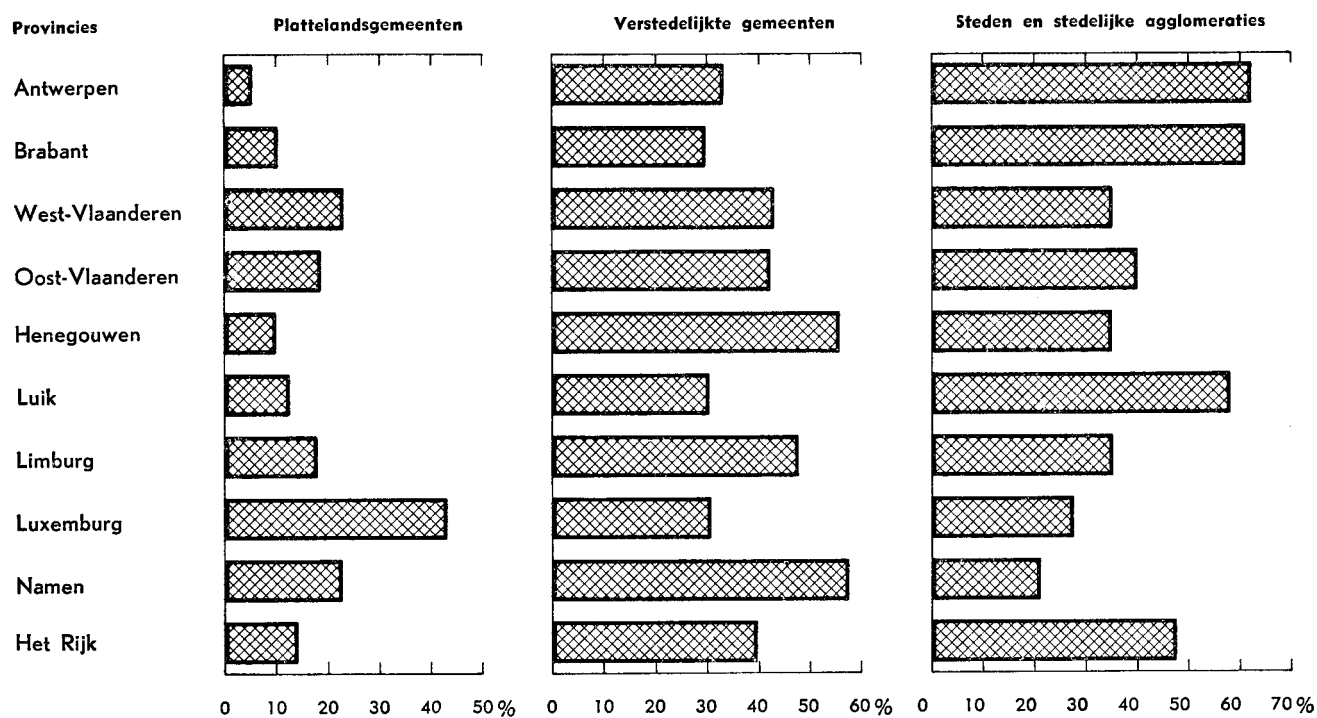
Het is duidelijk dat de steden en stedelijke agglomeraties de meeste werkgelegenheid bieden. Voor het Rijk bedraagt hun werkgelegenheidscoëfficiënt 125. In deze groep wordt de hoogste werkgelegenheidscoëfficiënt (144) gevonden bij de regionale steden. Dit geldt zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië. Het zijn inderdaad deze steden (Mechelen, Brugge, Kortrijk, Sint-Niklaas, Bergen, Namen, La Louvière, enz.) die belangrijke economische attractiepolen vormen. Ook de Brusselse agglomeratie, ondanks de incorporatie van een reeks woongemeenten, heeft een zeer hoog cijfer (137).

De werkgelegenheidscoëfficiënt bedraagt slechts 67 in de plattelandsgemeenten en 71 in de verstedelijkte gemeenten. Zowel in de plattelandsgemeenten als in de verstedelijkte gemeenten — en dit geldt zowel voor Vlaanderen als voor Wallonië — wordt het cijfer naar beneden gedrukt door de specifieke forensengemeenten : landelijke woongemeenten en verstedelijkte woongemeenten met een respectievelijke werkgelegenheidscoëfficiënt van 50 en 47.

Ten slotte zij nog opgemerkt dat de werkgelegenheidscoëfficiënt in 1961 lager lag in het Nederlands taalgebied (89) dan in het Franse taalgebied (95).

GRAFIEK

Procentuele indeling van de bevolking per provincie volgens de groepering van de gemeenten naar graad van verstedelijking.

Tabel 1. — AANTAL GEMEENTEN PER PROVINCIE EN ARRONDISSEMENT NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING OP 31 DECEMBER 1961.

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten						Verstedelijkte				gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN
	Agrarische gemeenten		Gemeenten met lands- karakter		Lands- woongemeenten		Kleine industrieën en handwerken		Verstedelings- woongemeenten		Gemeentelike verstedelijkte gemeenten		Gewone steden		Regionale steden		Grote agglomeraties (aantal gemeenten)			
	A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2.a (1)	B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)	C.1	C.2	C.3	Totaal	C.1	C.2	C.3	Totaal			
																		Totaal		
Antwerpen	—	2	—	1	18	2	5	10	39	1	—	13	14	—	—	—	56	Antwerpen.		
Mechelen	—	3	3	6	13	—	—	10	24	3	1	—	4	—	—	—	40	Mechelen.		
Turnhout	1	5	2	4	19	—	—	13	35	4	1	—	5	—	—	—	52	Turnhout.		
<i>Antwerpen:</i>	1	10	5	11	50	2	8	33	98	8	2	13	23	2	—	—	148	<i>Antwerpen.</i>		
Brussel-Hoofdstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19	—	—	—	19	Brussel-Hoofdstad.		
Brussel - Randgemeenten	1	13	8	15	39	1	8	3	56	3	—	—	3	—	—	—	6	Brussel - Randgemeenten		
Halle-Vilvoorde	3	21	6	38	68	2	3	2	3	48	2	—	3	1	—	—	96	Halle-Vilvoorde.		
Leuven	5	21	9	23	28	—	11	6	51	5	—	—	5	—	—	—	130	Leuven.		
Nijvel	9	55	23	76	119	3	23	12	171	11	1	19	31	1	—	—	114	Nijvel.		
<i>Brabant:</i>	9	55	23	76	119	3	23	12	171	11	1	19	31	1	—	—	365	<i>Brabant.</i>		
Brugge	5	9	4	4	7	1	2	5	16	3	1	—	4	—	—	—	42	Brugge.		
Diksmuide	6	14	4	—	24	—	—	2	2	1	—	—	1	—	—	—	27	Diksmuide.		
Ieper	1	21	6	4	32	4	—	—	4	2	—	—	2	—	—	—	38	Ieper.		
Kortrijk	—	—	2	1	3	2	4	13	35	3	1	—	4	—	—	—	42	Kortrijk.		
Oostende	1	6	2	4	13	—	2	4	13	—	—	—	1	—	—	—	27	Oostende.		
Roeselare	—	1	6	1	8	—	1	6	10	2	—	—	2	—	—	—	20	Roeselare.		
Tielt	—	6	5	—	11	—	—	7	7	1	—	—	1	—	—	—	19	Tielt.		
Veurne	10	12	—	1	23	—	—	4	4	2	—	—	2	—	—	—	29	Veurne.		
<i>West-Vlaanderen:</i>	23	69	29	15	136	3	9	41	91	14	3	—	17	—	—	—	244	<i>West-Vlaanderen.</i>		
Aalst	—	1	3	15	19	1	1	8	58	3	1	—	4	—	—	—	81	Aalst.		
Dendermonde	—	—	5	1	6	—	2	10	20	2	—	—	2	—	—	—	28	Dendermonde.		
Eeklo	1	10	2	1	14	—	1	—	1	3	—	—	3	—	—	—	18	Eeklo.		
Gent	1	20	15	8	44	3	2	9	31	1	—	6	7	—	—	—	82	Gent.		
Oudenaarde	14	14	13	11	38	1	1	7	17	3	—	—	3	—	—	—	58	Oudenaarde.		
Sint-Niklaas	—	4	3	2	9	1	—	5	15	3	1	—	4	—	—	—	28	Sint-Niklaas.		
<i>Oost-Vlaanderen:</i>	2	49	41	38	130	6	7	39	142	15	2	6	23	2	—	—	295	<i>Oost-Vlaanderen.</i>		
Aat	11	14	9	11	45	—	4	7	17	1	—	—	1	—	—	—	63	Aat.		
Charleroi	1	1	—	1	2	35	4	9	58	1	—	—	13	—	—	—	73	Charleroi.		
Bergen	1	11	8	7	27	30	3	4	50	3	1	—	4	—	—	—	81	Bergen.		
Moeskroen	—	—	—	2	2	2	—	3	5	2	—	—	2	—	—	—	9	Moeskroen.		
Zinnik	1	11	11	4	18	1	—	4	27	4	1	—	5	—	—	—	50	Zinnik.		
Thuin	9	20	10	7	46	25	4	1	33	5	—	—	5	—	—	—	84	Thuin.		
Doornik	3	27	4	12	46	24	1	11	43	2	1	—	3	—	—	—	92	Doornik.		
<i>Henegouwen:</i>	25	84	35	42	186	9	34	18	243	18	3	12	33	3	—	—	452	<i>Henegouwen.</i>		

(1) B.2.a = werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 tot 100.
 (2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.
 (3) B.3.a = verstedelijkte gemeenten met sterke ingaande en uitgaande pendel.
 (4) B.3.b = verstedelijkte gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

Tabel 1 (vervolg)

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten						Verstedelijke gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN		
	Agrarische gemeenten		Gemeenten met agrarisch karakter		Gemeendeplattelands-gemeenten		Landelijke woon-gemeenten		Verstedelijke woon-gemeenten		Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkfuncties		Gevone steden	Regionale steden			Grote agglomeraties (municipal gemeenten)	
	A.1	A.2	A.3	A.4	Total		B.1	B.2.a (1)		B.2.b (2)		C.1					C.2	C.3
								B.2.a (1)	B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)		Total					
Hoëi.....	—	17	12	9	38	21	2	4	2	4	8	1	—	—	—	1	78	Hoëi.
Luik.....	1	4	7	2	14	48	2	10	2	10	4	3	3	28	—	31	117	Luik.
Verviers.....	16	24	7	5	52	7	2	4	2	4	8	9	1	—	—	10	85	Verviers.
Borgworm.....	1	17	11	19	48	19	1	4	1	4	—	2	—	—	2	2	75	Borgworm.
<i>Luik:</i>	18	62	37	35	152	95	7	22	7	22	20	15	1	28	44	355	355	<i>Luik.</i>
Hasselt.....	1	6	7	14	28	25	1	3	1	3	4	4	1	—	—	5	67	Hasselt.
Maaseik.....	—	4	6	1	11	14	1	1	1	1	3	5	—	—	—	5	36	Maaseik.
Tongeren.....	8	20	8	31	67	28	—	—	—	—	4	3	—	—	—	3	102	Tongeren.
<i>Limburg:</i>	9	30	21	46	106	67	2	4	2	4	11	12	1	—	13	205	205	<i>Limburg.</i>
Aarlen.....	—	3	1	4	8	10	—	1	—	1	2	1	1	—	—	2	23	Aarlen.
Bastenaken.....	26	6	—	—	32	—	—	—	—	—	2	2	—	—	—	2	35	Bastenaken.
Marche-en-Famenne.....	16	20	3	1	40	1	—	—	—	—	10	11	3	—	—	3	54	Marche-en-Famenne.
Neufchâteau.....	23	26	13	1	63	1	—	1	—	1	6	8	5	—	—	5	76	Neufchâteau.
Virton.....	1	8	10	2	21	14	—	1	—	1	7	2	—	—	—	2	45	Virton.
<i>Luxemburg:</i>	66	63	27	8	164	26	—	3	—	3	26	13	1	—	14	233	233	<i>Luxemburg.</i>
Dinant.....	17	60	18	5	100	10	2	4	2	4	20	5	—	—	—	5	141	Dinant.
Namen.....	—	18	10	16	44	54	4	10	4	10	14	2	2	—	—	3	136	Namen.
Philippeville.....	10	19	14	9	52	20	2	2	—	2	12	3	—	—	—	3	89	Philippeville.
<i>Namen:</i>	27	97	42	30	196	84	6	16	6	16	46	10	1	—	11	366	366	<i>Namen.</i>
<i>Het Rijk:</i>	180	519	260	301	1 260	705	38	126	38	126	261	116	15	78	209	2 663	2 663	<i>Het Rijk.</i>
Nederlands taalgebied.....	39	192	110	163	504	333	16	40	16	40	180	55	9	19	83	1 124	1 124	Nederlands taalgebied.
Frans en Duits taalgebied.....	141	327	150	138	756	372	22	86	22	86	131	61	6	40	107	1 520	1 520	Frans en Duits taalgebied.

(1) B.2.a = werksgenietingscoëfficiënt: 80 tot 100.
 (2) B.2.b = werksgenietingscoëfficiënt: meer dan 100.

(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingaande en uitgaande pendel.
 (4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

Tabel 2. - VERDELING VAN DE BEVOLKING OP 31 DECEMBER 1961, VOLGENS DE GROEPING VAN DE GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELING.

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten								Verstedelijke				gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties			Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	
	Agrarische gemeenten	Gemeenten met agrarisch karakter	Gevangste plus-lands-gemeenten	Lands-woon-gemeenten		Verstedelijke woon-gemeenten	Kleine industrieën met bestuurs-werkfuncties	Verstedelijke		Totaal	Totaal	Gemengde verstedelijke gemeenten	Gewone steden	Regionale steden	Grote agglomeraties	Totaal						
				A.1	A.2			A.3	A.4								B.1	B.2.a (1)				B.2.b (2)
																		B.3.a (3)	B.3.b (4)			
Antwerpen:	2 853	26 708	14 719	31 346	75 626	217 584	11 311	34 162	35 076	177 061	475 194	147 751	101 216	643 568	892 535	1 443 355	Antwerpen.					
Antwerpen	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Antwerpen.					
Brussel-Hoofdstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Brussel-Hoofdstad.					
Brussel - Randgemeenten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Brussel - Randgemeenten					
Halle-Vilvoorde	271	33 912	13 816	25 220	73 219	140 957	4 313	38 312	31 043	19 339	233 964	62 938	32 524	62 938	370 121	62 938	Halle-Vilvoorde.					
Leuven	3 252	23 064	6 427	53 258	91 001	153 781	9 600	18 387	1 726	11 405	194 899	44 675	—	—	77 199	363 099	Leuven.					
Nijvel	2 245	11 422	6 333	16 550	36 550	56 676	—	27 234	23 264	11 758	118 932	51 819	—	—	51 819	207 301	Nijvel.					
Brabant:	5 768	68 398	26 576	100 028	200 770	385 035	13 913	37 959	64 259	42 502	593 668	159 432	32 524	1 022 795	1 314 751	2 009 189	Brabant.					
Brugge	2 724	14 911	17 174	5 303	40 112	47 423	3 482	13 525	2 014	25 519	91 963	37 313	52 220	—	89 533	221 608	Brugge.					
Diksmuide	2 602	19 055	13 967	—	35 624	—	—	—	—	8 769	8 769	—	—	—	3 812	48 205	Diksmuide.					
Ieper	1 488	29 725	14 095	7 580	52 888	21 163	—	—	—	—	21 163	30 471	—	—	30 471	104 522	Ieper.					
Kortrijk	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Kortrijk	338	4 556	1 857	4 157	10 908	35 918	11 528	20 771	73 383	155 892	43 606	43 606	—	—	87 380	246 965	Kortrijk.					
Oostende	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Oostende	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Rooselare	—	1 967	30 750	1 215	33 932	7 412	—	4 729	—	—	34 908	47 049	56 494	—	56 494	120 684	Rooselare.					
Tielt	—	16 781	17 701	—	34 482	—	—	—	—	—	27 607	13 455	—	—	13 455	75 544	Tielt.					
Venre	3 917	9 738	—	469	14 124	—	—	—	—	—	18 304	14 229	—	—	14 229	46 657	Venre.					
West-Vlaanderen:	11 069	96 733	98 519	19 442	225 763	162 156	15 010	42 199	2 014	202 680	424 029	193 794	152 320	—	348 114	997 906	West-Vlaanderen.					
Aalst	—	325	7 240	15 226	22 791	138 125	1 045	3 746	—	17 184	160 100	28 043	45 092	—	73 135	256 026	Aalst.					
Dendermonde	—	—	18 598	335	13 933	37 110	—	5 509	—	78 235	120 854	30 021	—	—	30 021	169 808	Dendermonde.					
Eeklo	828	21 060	10 620	1 482	33 990	4 784	—	4 784	—	—	4 784	42 797	—	—	42 797	81 571	Eeklo.					
Gent	5 433	22 723	51 715	10 366	90 237	43 936	23 203	7 662	12 213	46 601	133 645	6 004	—	229 305	235 309	459 191	Gent.					
Oudenaarde	—	15 051	17 492	10 081	42 624	13 989	2 820	2 005	—	—	13 775	38 538	—	—	38 538	113 751	Oudenaarde.					
Sint-Niklaas	—	9 646	9 209	5 057	23 912	45 115	3 709	—	—	—	15 870	54 773	47 819	—	102 592	191 193	Sint-Niklaas.					
Oost-Vlaanderen:	6 261	68 805	114 874	43 547	232 487	278 275	30 777	23 706	12 243	171 665	516 666	200 176	92 911	229 305	522 392	1 271 545	Oost-Vlaanderen.					
Aat	3 314	10 399	15 634	5 724	35 571	8 502	—	9 854	—	12 180	30 536	10 965	—	—	10 965	77 072	Aat.					
Charleroi	—	201	—	1 164	96 774	12 344	—	71 446	40 092	15 378	236 034	8 274	—	215 667	223 941	461 340	Charleroi.					
Bergen	102	6 879	6 728	5 865	19 574	121 156	23 929	34 261	11 209	5 266	194 821	19 996	26 973	—	46 969	261 364	Bergen.					
Moeskroen	—	—	—	2 019	2 019	12 037	—	—	—	—	12 037	35 120	23 107	—	58 227	162 327	Moeskroen.					
Zinnik	405	7 093	5 095	2 317	14 910	51 076	7 305	12 102	8 782	9 925	89 190	25 486	—	—	25 486	135 859	Zinnik.					
Thuin	2 921	9 970	7 211	3 671	23 773	48 158	—	29 238	4 369	4 835	86 600	14 670	—	—	14 670	47 933	Thuin.					
Doornik	854	17 536	3 488	10 118	31 996	40 365	1 011	3 571	3 350	20 240	68 537	—	33 263	—	47 933	148 466	Doornik.					
Henegouwen:	8 096	52 073	38 156	30 873	129 208	378 063	43 589	160 472	67 302	79 911	729 842	159 438	83 343	215 667	458 448	1 317 498	Henegouwen.					

(1) B.2.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingangende en uitgaande pendel.
(2) B.2.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.
(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingangende en uitgaande pendel.
(4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

Tabel 2 (vervolg)

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Platelandsgemeenten										Verstedelijke gemeenten				gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN
	Gemeenten met agrarisch karakter			Gemeenten met platte-landskarakter			Landelijke woon-gemeenten				Verstedelijke woon-gemeenten		Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkfuncties		Gemeente verstedelijke gemeenten		Gewone steden		Regionale steden		Grote agglomeraties			
	A.1	A.2	A.3	A.4	B.1	B.2.a (1)		B.2.b (2)		B.3.a (3)	B.3.b (4)	C.1	C.2	C.3	Totaal	C.1	C.2	C.3	Totaal					
						Agrarische gemeenten	Gemeenten met met agrarisch karakter	Gemeenten met platte-landskarakter	Landelijke woon-gemeenten											Totaal	Verstedelijke woon-gemeenten	Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkfuncties		
Hoel.	—	6 703	8 467	3 378	18 548	31 364	2 032	11 255	7 855	9 234	13 447	—	—	13 447	13 447	—	—	13 447	93 755	Hoel.				
Luk.	352	1 551	6 100	845	8 848	77 242	6 645	18 049	21 121	15 619	15 057	—	—	15 057	15 057	—	445 044	460 101	607 625	Luk.				
Verviers.	15 578	35 567	13 011	6 254	70 410	17 095	4 958	9 793	15 985	25 207	73 038	—	—	73 038	73 038	—	—	89 698	233 146	Verviers.				
Borgworm.	547	8 008	6 044	9 196	23 795	19 642	640	3 222	538	—	24 042	—	—	24 042	24 042	—	—	57 367	57 367	Borgworm.				
<i>Luk.</i>	16 477	51 829	33 622	19 673	121 601	145 363	14 275	42 319	45 499	50 060	92 279	35 453	445 044	297 516	92 279	35 453	445 044	572 776	991 893	<i>Luk.</i>				
Hasselt.	125	3 794	14 686	13 254	31 859	75 437	3 797	20 404	5 969	22 728	82 038	—	—	82 038	82 038	—	—	118 656	278 850	Hasselt.				
Maastricht.	—	3 788	9 638	685	14 111	41 989	2 822	11 104	3 590	13 503	49 330	—	—	49 330	49 330	—	—	49 330	136 449	Maastricht.				
Tongeren.	1 686	13 613	13 742	26 612	55 653	53 690	—	—	—	13 956	69 646	—	—	69 646	31 477	—	—	31 477	156 776	Tongeren.				
<i>Limburg.</i>	1 811	21 195	38 066	40 551	101 623	171 116	6 619	31 508	9 559	52 187	162 845	36 618	—	162 845	162 845	36 618	—	199 463	572 075	<i>Limburg.</i>				
Aarlen.	—	1 265	533	2 309	4 107	15 929	—	2 769	—	3 085	7 027	—	—	7 027	7 027	—	—	20 299	46 189	Aarlen.				
Bastenaken.	19 316	6 090	—	—	25 406	—	—	—	—	1 302	9 849	—	—	9 849	9 849	—	—	9 849	36 557	Bastenaken.				
Marche-en-Famenne.	6 828	11 652	1 275	185	19 940	1 498	—	—	10 893	12 391	7 008	—	—	7 008	7 008	—	—	7 008	39 339	Marche-en-Famenne.				
Neufchâteau.	11 160	13 103	7 077	541	31 881	79	—	462	—	4 808	5 349	—	—	5 349	15 732	—	—	15 732	52 962	Neufchâteau.				
Virton.	474	4 023	5 938	650	11 085	14 606	—	830	—	9 481	24 917	—	—	24 917	5 799	—	—	5 799	41 801	Virton.				
<i>Luxemburg.</i>	37 778	36 133	14 823	3 685	92 419	32 112	—	4 061	—	29 569	45 415	13 272	—	45 415	45 415	13 272	—	58 687	216 848	<i>Luxemburg.</i>				
Dinant.	3 145	20 869	10 582	1 749	36 345	5 806	608	3 699	—	17 004	27 117	—	—	27 117	21 184	—	—	21 184	84 646	Dinant.				
Namen.	—	8 579	9 332	8 685	26 596	72 230	15 520	33 050	16 758	16 811	13 662	—	—	13 662	13 662	—	—	46 173	226 938	Namen.				
Philippeville.	1 584	6 213	8 302	3 139	19 238	15 673	—	2 768	—	10 888	29 329	—	—	29 329	9 281	—	—	9 281	57 848	Philippeville.				
<i>Namen.</i>	4 729	35 661	28 216	13 573	82 179	93 709	15 928	39 517	16 758	44 703	44 127	32 511	—	44 127	44 127	32 511	—	76 638	369 482	<i>Namen.</i>				
<i>Het Rijk.</i>	94 842	457 540	407 571	391 723	1 261 676	1 863 388	151 422	465 903	253 210	850 338	1 207 257	500 166	2 556 379	4 343 004	1 207 257	500 166	2 556 379	4 343 004	9 189 741	<i>Het Rijk.</i>				
Nederlands taalgebied.	25 517	270 417	286 421	217 564	799 719	1 157 460	77 630	192 300	99 887	634 337	814 179	—	—	814 179	415 589	—	—	872 873	5 063 974	Nederlands taalgebied.				
Frans en Duits taalgebied.	69 325	187 123	121 150	84 359	461 957	705 928	73 792	273 603	153 323	216 001	393 078	—	—	393 078	164 579	—	—	660 711	3 102 972	Frans en Duits taalgebied.				

(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke inwonende en uitgaande pendel.

(4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

(1) B.2.a = werkloosheidscoëfficiënt : 80 tot 100.

(2) B.2.b = werkloosheidscoëfficiënt : meer dan 100.

Tabel 3 a. — PROCENTUELE INDELING VAN DE BEVOLKING (arrondissement, provincie)

VOLGENS DE GROEPERING VAN DE GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING. of Rijk = 100).

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Platelandsgemeenten										Verstedelijke gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties					Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN
	Agrarische gemeenten	Gemeenten met agrarisch karakter	Gemeende platte-landsgemeenten	Lands-lijke woon-gemeenten	Totaal	Verstedelike woon-gemeenten	Kleine industrieën met belangrijke werkfuncties		Gemeende verstedelijke gemeenten		Gewone steden	Regionale steden		Grote agglomeraties	Total						
							B.2.a (1)	B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)		C.1	C.2			C.3					
																	A.1	A.2	A.3		
Antwerpen	0,2	1,8	1,0	2,2	5,2	15,1	0,8	2,4	4,0	12,3	10,2	7,0	44,6	61,8	100,0	Antwerpen.					
Brussel-Hoofdstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100,0	Brussel-Hoofdstad.					
Brussel - Randgemeenten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	100,0	Brussel - Randgemeenter.					
Halle-Vilvoorde	0,1	9,2	3,7	6,8	19,8	36,1	1,2	10,3	8,4	5,2	17,0	—	—	17,0	100,0	Halle-Vilvoorde.					
Leuven	0,9	6,4	1,8	16,0	25,1	42,4	2,6	5,1	0,5	3,1	12,3	8,9	—	21,2	100,0	Leuven.					
Nijvel	1,1	5,5	3,0	8,0	17,6	27,3	—	13,2	11,2	5,7	25,0	—	—	25,0	100,0	Nijvel.					
Brabant	0,3	3,4	1,3	5,0	10,0	19,1	0,7	4,4	3,2	2,1	8,0	1,6	50,9	60,5	100,0	Brabant					
Brugge	1,2	6,7	7,8	2,4	18,1	21,4	1,6	6,1	0,9	11,5	16,8	23,6	—	40,4	100,0	Brugge.					
Diksmuide	5,4	39,5	29,0	—	73,9	—	—	—	—	18,2	7,9	—	—	7,9	100,0	Diksmuide					
Ieper	1,4	28,4	13,5	7,3	50,6	20,2	—	—	—	29,7	29,2	—	—	29,2	100,0	Ieper.					
Kortrijk	—	—	1,2	0,3	1,5	20,3	4,7	8,4	—	29,7	17,7	17,7	—	35,4	100,0	Kortrijk.					
Oostende	0,3	3,8	1,5	3,4	9,0	29,8	—	2,6	—	11,8	44,2	46,8	—	46,8	100,0	Oostende.					
Rooselare	—	1,5	23,0	0,9	25,4	5,6	—	3,5	—	26,1	39,4	—	—	39,4	100,0	Rooselare					
Tielt	—	22,2	23,4	—	45,6	—	—	—	—	36,6	17,8	—	—	17,8	100,0	Tielt.					
Veurne	8,4	20,9	—	1,0	30,3	—	—	—	—	39,2	30,5	—	—	30,5	100,0	Veurne.					
West-Vlaanderen	1,1	9,7	9,9	1,9	22,6	16,3	1,5	4,2	0,2	20,3	19,6	15,3	—	34,9	100,0	West-Vlaanderen					
Aalst	—	0,1	2,8	6,0	8,9	54,0	0,4	1,4	—	6,7	11,0	17,6	—	28,6	100,0	Aalst.					
Dendermonde	—	—	10,9	0,2	11,1	21,9	—	3,2	—	46,1	17,7	—	—	17,7	100,0	Dendermonde					
Eeklo	1,0	25,9	13,0	1,8	41,7	—	—	5,9	—	5,9	52,4	—	—	52,4	100,0	Eeklo.					
Gent	1,2	4,9	11,3	2,3	19,7	9,6	5,0	1,7	2,7	10,1	1,3	—	49,9	51,2	100,0	Gent.					
Oudenaarde	—	13,2	15,4	8,9	37,5	12,3	2,5	1,7	—	12,1	33,9	—	—	33,9	100,0	Oudenaarde.					
Sint-Niklaas	—	5,1	4,8	2,6	12,5	23,6	1,9	—	—	8,3	28,7	—	—	53,7	100,0	Sint-Niklaas.					
Oost-Vlaanderen	0,5	5,4	9,0	3,4	18,3	21,8	2,4	1,9	1,0	13,5	15,8	7,3	18,0	41,1	100,0	Oost-Vlaanderen.					
Aat	5,0	13,5	20,3	7,4	46,2	11,0	—	12,8	—	15,8	14,2	—	—	14,2	100,0	Aat.					
Charleroi	—	0,0	—	0,3	21,0	46,3	2,7	15,5	8,7	3,3	1,3	—	46,7	48,5	100,0	Charleroi.					
Bergen	0,0	2,6	2,6	2,3	7,5	20,3	8,8	13,1	4,3	2,0	7,7	10,3	—	18,0	100,0	Bergen.					
Moeskroen	—	—	—	2,9	2,9	16,9	—	—	—	17,0	63,2	—	—	63,2	100,0	Moeskroen.					
Zinnik	0,3	4,4	3,1	1,4	9,2	31,5	4,5	7,4	5,4	6,1	21,7	14,2	—	35,9	100,0	Zinnik.					
Thuin	2,2	7,3	5,3	2,7	17,5	35,4	—	21,5	3,2	3,6	18,8	—	—	18,8	100,0	Thuin.					
Doornik	0,6	11,8	2,3	6,8	21,5	27,2	0,7	2,4	2,3	13,6	9,9	22,4	—	32,3	100,0	Doornik.					
Henegouwen	0,6	4,0	2,9	2,3	9,8	28,7	3,3	12,2	5,1	6,1	12,1	6,3	16,4	34,8	100,0	Henegouwen.					

(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingaande en uitgaande pendel.
 (4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

1) B.2.a = werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 tot 100.
 2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.

Tabel 3, a (vervolg)

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten						Verstedelijkte				gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN			
	Agrarische gemeenten	Gemeenten met agrarisch karakter	Gemeende platte-lands-gemeenten	Lande-lijke woon-gemeenten	Totaal	Verstede-lijke woon-gemeenten	Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkplaatsen		Gemeende verstedelijkte gemeenten		Gevase steden	Regionale steden	Grote aglo-meraties		Totaal								
							A.1	A.2	A.3	A.4			B.1	B.2.a (1)		B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)			C.1	C.2	C.3
Hoel.....	—	7,2	9,0	3,6	19,8	33,5	2,2	12,0	8,4	9,8	65,9	14,3	—	—	14,3	100,0	Hoel.						
Luik.....	0,1	0,3	1,0	0,1	1,5	12,7	1,1	3,0	3,4	2,6	22,8	2,5	73,2	—	75,7	100,0	Luik.						
Verviers.....	6,7	15,2	5,6	2,7	30,2	7,3	2,1	4,2	6,9	10,8	31,3	23,3	15,2	—	38,5	100,0	Verviers.						
Borgworm.....	1,0	14,0	10,5	16,0	41,5	34,3	1,1	5,6	0,9	—	41,9	16,6	—	—	16,6	100,0	Borgworm						
<i>Luik:</i>	<i>1,7</i>	<i>5,2</i>	<i>3,4</i>	<i>2,0</i>	<i>12,3</i>	<i>14,7</i>	<i>1,4</i>	<i>4,3</i>	<i>4,6</i>	<i>5,0</i>	<i>30,0</i>	<i>9,3</i>	<i>3,6</i>	<i>44,8</i>	<i>57,7</i>	<i>100,0</i>	<i>Luik.</i>						
Hasselt.....	0,0	1,4	5,3	4,7	11,4	27,1	1,4	7,3	2,1	8,1	46,0	29,4	13,2	—	42,6	100,0	Hasselt.						
Maaseik.....	—	2,8	7,0	0,5	10,3	30,8	2,1	8,1	2,6	9,9	53,5	36,2	—	—	36,2	100,0	Maaseik.						
Tongeren.....	1,1	8,7	8,7	17,0	35,5	34,2	—	—	—	10,2	44,4	20,1	—	—	20,1	100,0	Tongeren.						
<i>Limburg:</i>	<i>0,3</i>	<i>3,7</i>	<i>6,6</i>	<i>7,1</i>	<i>17,7</i>	<i>29,9</i>	<i>1,2</i>	<i>5,5</i>	<i>1,7</i>	<i>9,1</i>	<i>47,4</i>	<i>28,5</i>	<i>6,4</i>	<i>—</i>	<i>34,9</i>	<i>100,0</i>	<i>Limburg.</i>						
Aarlen.....	—	2,7	1,2	5,0	8,9	34,5	—	6,0	—	6,7	47,2	15,2	28,7	—	43,9	100,0	Aarlen.						
Bastenaken.....	52,8	16,7	—	—	69,5	—	—	—	—	3,6	3,6	26,9	—	—	26,9	100,0	Bastenaken.						
Marche-en-Famenne.....	17,4	29,6	3,2	0,5	50,7	3,8	—	—	—	27,7	31,5	17,8	—	—	17,8	100,0	Marche-en-Famenne						
Neufchâteau.....	21,1	24,7	13,4	1,0	60,2	0,1	—	0,9	—	9,1	10,1	29,7	—	—	29,7	100,0	Neufchâteau.						
Virton.....	1,1	9,6	14,2	1,6	26,5	34,9	—	2,0	—	22,7	59,6	13,9	—	—	13,9	100,0	Virton.						
<i>Luxemburg:</i>	<i>17,4</i>	<i>16,7</i>	<i>6,8</i>	<i>1,7</i>	<i>42,6</i>	<i>14,8</i>	<i>—</i>	<i>1,9</i>	<i>—</i>	<i>13,6</i>	<i>30,3</i>	<i>21,0</i>	<i>6,1</i>	<i>—</i>	<i>27,1</i>	<i>100,0</i>	<i>Luxemburg.</i>						
Dinant.....	3,7	24,7	12,5	2,1	43,0	6,8	0,7	4,4	—	20,1	32,0	25,0	—	—	25,0	100,0	Dinant.						
Namen.....	—	3,8	4,1	3,8	11,7	31,8	6,7	14,6	7,4	7,4	67,9	6,0	14,4	—	20,4	100,0	Namen.						
Philippeville.....	2,7	10,8	14,4	5,4	33,3	27,1	—	4,8	—	18,8	50,7	16,0	—	—	16,0	100,0	Philippeville.						
<i>Namen:</i>	<i>1,3</i>	<i>9,7</i>	<i>7,6</i>	<i>3,7</i>	<i>22,3</i>	<i>25,4</i>	<i>4,3</i>	<i>10,7</i>	<i>4,5</i>	<i>12,1</i>	<i>57,0</i>	<i>11,9</i>	<i>8,8</i>	<i>—</i>	<i>20,7</i>	<i>100,0</i>	<i>Namen.</i>						
<i>Het Rijk:</i>	<i>1,0</i>	<i>5,0</i>	<i>4,4</i>	<i>3,3</i>	<i>13,7</i>	<i>20,3</i>	<i>1,6</i>	<i>5,1</i>	<i>2,8</i>	<i>9,2</i>	<i>39,0</i>	<i>13,2</i>	<i>6,3</i>	<i>27,8</i>	<i>47,3</i>	<i>100,0</i>	<i>Het Rijk.</i>						
Nederlands taalgebied.....	0,5	5,3	5,7	4,3	15,8	22,9	1,5	3,8	2,0	12,5	42,7	16,1	8,2	—	41,5	100,0	Nederlands taalgebied.						
Frans en Duits taalgebied.....	2,3	6,0	3,9	2,7	14,9	22,7	2,4	8,8	4,9	7,0	45,8	12,7	5,3	21,3	39,3	100,0	Frans en Duits taalgebied.						

(1) B.2.a = verstedelingscoëfficiënt: 80 tot 100.

(2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt: meer dan 100.

(3) B.3.a = verstedelijkte gemeenten met sterke ingaande en uitgaande pendel.

(4) B.3.b = verstedelijkte gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

Tabel 3. b. — PROCENTUELE INDELING VAN DE BEVOLKING (elke categorie = 100)

VOLGENS DE GROEPING VAN DE GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELING.

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten						Verstedelijke			gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN
	Agrarische gemeenten	Gemeenten met agrarisch karakter	Gemeenten met platte-lands-gemeenten	Landelijke woon-gemeenten	Totaal	Verstedelijke woon-gemeenten	Kleine industrieën en gemeenten met belangrijke werkfuncties	Gemeenschappelijke gemeenten		Totaal	Gewone steden	Regionale steden	Grote agglomeraties		Algemeen totaal				
								A.1	A.2				A.3	A.4		B.3.a (3)	B.3.b (4)		
Antwerpen	—	0,9	—	0,5	0,4	5,0	7,5	3,9	13,8	5,8	1,4	—	25,2	15,2	9,5	Antwerpen.			
Mechelen	—	2,5	2,1	6,6	3,2	2,7	—	0,6	—	6,7	4,7	11,2	—	2,8	2,9	Mechelen.			
Turnhout	3,0	2,4	1,5	3,3	2,4	4,0	—	2,8	—	8,3	6,1	6,3	—	2,5	3,3	Turnhout.			
Antwerpen:	3,0	5,8	3,6	10,4	6,0	11,7	7,5	7,3	13,8	20,8	12,2	17,5	25,2	20,5	15,7	Antwerpen.			
Brussel-Hoofdstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40,0	23,5	11,1	Brussel-Hoofdstad.			
Brussel - Randgemeenten	—	—	—	—	—	1,8	—	0,9	3,2	—	—	—	—	—	0,5	Brussel - Randgemeenten			
Halle-Vilvoorde	0,3	7,4	3,4	8,4	5,8	7,6	2,9	8,2	12,3	2,3	5,2	—	—	—	4,0	Halle-Vilvoorde.			
Leuven	3,4	5,1	1,6	19,3	7,2	8,3	6,3	4,0	0,7	1,3	3,7	5,6	—	1,8	4,0	Leuven.			
Nijvel	2,4	2,5	1,5	5,5	2,9	3,0	—	5,8	9,2	1,4	4,3	—	—	1,2	2,3	Nijvel.			
Brabant:	6,1	15,0	6,5	33,2	15,9	20,7	9,2	18,9	25,4	5,0	13,2	5,6	40,0	26,0	21,9	Brabant.			
Brugge	2,9	3,3	4,2	1,8	3,2	2,5	2,3	2,9	0,8	3,0	3,1	9,0	—	2,1	2,4	Brugge.			
Diksmuide	2,7	4,2	3,4	—	2,8	—	—	—	—	1,0	0,2	—	—	0,1	0,5	Diksmuide.			
Ieper	1,6	6,5	3,6	2,5	4,2	1,2	—	—	—	—	0,6	—	—	0,7	1,2	Ieper.			
Kortrijk	—	—	0,7	0,2	0,3	2,7	7,6	4,4	—	8,6	3,6	7,5	—	2,0	2,7	Kortrijk.			
Oostende	0,4	1,0	0,5	1,4	0,9	1,9	0,7	0,7	—	1,7	—	9,7	—	1,3	1,3	Oostende.			
Roeselare	—	0,4	7,5	0,4	2,7	0,4	—	1,0	—	4,1	4,4	—	—	1,2	1,5	Roeselare.			
Tielt	—	3,7	4,3	—	2,7	—	—	—	—	3,2	1,1	—	—	0,3	0,8	Tielt.			
Veurne	4,1	2,1	—	0,2	1,1	—	—	—	—	2,2	1,2	—	—	0,3	0,5	Veurne.			
West-Vlaanderen:	11,7	21,2	24,2	6,5	17,9	8,7	9,9	9,0	0,8	23,8	16,2	26,2	—	8,0	10,9	West-Vlaanderen.			
Aalst	—	0,1	1,8	5,1	1,8	7,4	0,7	0,8	—	2,0	2,3	7,8	—	1,7	2,8	Aalst.			
Dendermonde	—	—	4,5	0,1	1,5	2,0	—	—	—	9,2	2,5	—	—	0,7	1,8	Dendermonde.			
Eeklo	0,9	4,6	2,6	0,5	2,7	—	—	—	—	—	0,1	—	—	1,0	0,9	Eeklo.			
Gent	5,7	4,9	12,7	3,4	7,2	2,4	15,3	1,7	4,8	5,5	3,7	—	9,0	5,4	5,0	Gent.			
Oudenaarde	3,1	3,3	4,3	3,3	3,4	0,7	1,9	0,4	—	1,6	0,9	—	—	0,9	1,2	Oudenaarde.			
Sint-Niklaas	—	2,1	2,3	1,7	1,9	2,4	2,4	—	—	1,9	4,5	8,2	—	2,3	2,1	Sint-Niklaas.			
Oost-Vlaanderen:	6,6	15,0	26,2	14,1	18,5	14,9	20,3	5,1	4,8	20,2	16,6	16,0	9,0	12,0	13,8	Oost-Vlaanderen.			
Aat	4,0	2,3	3,8	1,9	2,8	0,5	—	2,1	—	1,4	0,9	—	—	0,3	0,8	Aat.			
Charleroi	—	0,0	—	0,4	0,1	5,2	8,2	15,3	—	15,9	6,6	—	8,4	5,2	5,0	Charleroi.			
Bergen	0,1	1,5	1,7	1,9	1,6	6,5	15,1	7,3	4,4	0,6	1,7	4,7	—	1,1	2,8	Bergen.			
Moeskroen	—	—	—	0,7	0,2	0,6	—	—	—	1,4	0,7	—	—	1,0	0,8	Moeskroen.			
Zinnik	0,4	1,6	1,2	0,8	1,2	2,7	4,8	2,6	3,5	1,2	2,9	4,0	—	1,3	1,8	Zinnik.			
Thuin	3,1	2,2	1,8	1,2	1,9	2,6	—	6,3	1,7	0,6	2,1	—	—	0,6	1,5	Thuin.			
Doornik	0,9	3,8	0,9	3,3	2,5	2,2	0,7	0,8	1,3	2,4	1,2	5,7	—	1,1	1,6	Doornik.			
Henegouwen:	8,5	11,4	9,4	10,2	10,3	20,3	26,8	34,4	26,8	9,4	13,2	14,4	8,4	10,6	14,3	Henegouwen.			

(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke inwonende en uitgaande pendel.
 (4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

(1) B.2.a = werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 tot 100.
 (2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.

Tabel 3. b (vervolg)

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandgemeenten						Verstedelijke gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN										
	Agrarische gemeenten	Gemeenten agrarisch karakter	Gemeende platte-lands-gemeenten	Lands-lifce woon-gemeenten	Verstedelijke		Kleine industrie-centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	Totaal	Verstedelijke	Totaal	Gewone steden	Regionale steden	Grote agglomeraties	Totaal												
					A.1	A.2											A.3	A.4	B.1	B.2.a (1)	B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)	C.1	C.2	C.3
Hoei.....	—	1,5	2,1	1,1	1,4	1,7	1,3	2,4	1,1	1,7	1,1	—	—	0,3	1,0	Hoei.										
Luik.....	0,4	0,3	1,5	0,3	0,7	4,1	4,4	3,9	1,8	3,9	1,2	17,4	—	10,6	6,6	Luik.										
Verviers.....	16,4	7,8	3,2	2,1	5,6	0,9	3,3	2,1	3,0	2,0	4,5	—	—	2,1	2,6	Verviers.										
Borgworm.....	0,6	1,7	1,5	3,0	1,9	1,1	0,4	0,7	—	0,7	0,8	—	—	0,2	0,6	Borgworm.										
Luik:	17,4	11,3	8,3	6,5	9,6	7,8	9,4	9,1	5,9	8,3	7,6	17,4	—	13,2	10,8	Luik.										
Haaselt.....	0,1	0,8	3,6	4,4	2,5	4,0	2,5	4,4	2,7	3,6	6,8	—	—	2,8	3,0	Haaselt.										
Maaseik.....	—	0,8	2,3	0,2	1,1	2,3	1,9	2,4	1,5	2,0	4,1	—	—	1,1	1,5	Maaseik.										
Tongeren.....	1,8	3,0	3,4	8,8	4,4	2,9	—	—	1,9	2,0	2,6	—	—	0,7	1,7	Tongeren.										
Limburg:	1,9	4,6	9,3	13,4	8,0	9,2	4,4	6,8	6,1	7,6	13,5	—	—	4,6	6,2	Limburg.										
Aarden.....	—	0,3	0,1	0,7	0,3	0,8	—	0,6	0,4	0,6	0,6	—	—	0,5	0,5	Aarden.										
Bastenaken.....	20,3	1,3	—	—	2,0	—	—	—	0,1	0,0	0,8	—	—	0,2	0,4	Bastenaken.										
Marche-en-Famenne.....	7,2	2,5	0,3	0,1	1,6	0,1	—	—	1,3	0,4	0,6	—	—	0,1	0,4	Marche-en-Famenne.										
Neufchâteau.....	11,8	2,9	1,7	0,2	2,5	0,0	—	0,1	0,6	0,1	1,3	—	—	0,4	0,6	Neufchâteau.										
Virton.....	0,5	0,9	1,5	0,2	0,9	0,8	—	0,2	1,1	0,7	0,5	—	—	0,1	0,5	Virton.										
Luxemburg:	39,8	7,9	3,6	1,2	7,3	1,7	—	0,9	3,5	1,8	3,8	—	—	1,3	2,4	Luxemburg.										
Dinant.....	3,3	4,6	2,6	0,6	2,9	0,3	0,4	0,8	2,0	0,7	1,8	—	—	0,5	0,9	Dinant.										
Namen.....	—	1,9	2,3	2,9	2,1	3,9	10,1	7,1	2,0	4,3	1,1	—	—	1,1	2,5	Namen.										
Philippeville.....	1,7	1,3	2,0	1,0	1,5	0,8	—	0,6	1,3	0,8	0,8	—	—	0,2	0,6	Philippeville.										
Namen:	5,0	7,8	6,9	4,5	6,5	5,0	10,5	8,5	5,3	5,8	3,7	—	—	1,8	4,0	Namen.										
Het Rijk:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	Het Rijk.										
Nederlands taalgebied.....	26,9	59,1	70,3	72,0	63,4	62,1	51,3	41,3	39,4	60,3	67,5	—	—	48,5	55,1	Nederlands taalgebied.										
Frans en Duits taalgebied.....	73,1	40,9	29,7	28,0	36,6	37,9	48,7	58,7	60,6	39,7	32,5	—	—	28,0	33,8	Frans en Duits taalgebied.										

(1) B.2.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingangende en uitgaande pendel.
 (2) B.2.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

(1) B.2.a = werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 tot 100.
 (2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.

Tabel 3 c. — EVENREDIGE INDELING PER 1 000 INWONERS, (het Rijk VOLGENS DE GROEPING VAN DE GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING. = 1 000).

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Plattelandsgemeenten										Verstedelijke gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	
	Agrarische gemeenten		Gemeenten met agrarisch karakter		Gemeenschappelijke gemeenten		Landelijke gemeenten		Totaal		Kleine industrieën en gemeentelijke werkfuncties		Gemeenschappelijke gemeenten		Totaal		Grote agglomeraties	Regionale steden			Gewone steden
	A.1	A.2	A.3	A.4	Totaal		Verstedelijke gemeenten		Totaal		Gemeenschappelijke gemeenten		Totaal		C.1	C.2					
					B.1	B.2.a (1)	B.2.b (2)	B.3.a (3)	B.3.b (4)												
Antwerpen	—	0,5	—	0,1	0,6	10,0	1,2	2,0	3,8	5,4	22,4	1,9	70,0	71,9	—	7,0	8,0	94,9	Antwerpen.		
Mechelen	—	1,3	—	2,2	4,4	5,5	—	0,3	—	6,2	12,0	—	—	13,2	—	7,0	—	29,6	Mechelen.		
Turnhout	0,3	1,2	0,7	1,1	3,3	8,2	—	1,4	—	7,7	17,3	8,0	—	12,0	—	4,0	—	32,6	Turnhout.		
<i>Antwerpen:</i>	0,3	3,0	1,6	3,4	8,3	23,7	1,2	3,7	3,8	19,3	51,7	16,1	70,0	97,1	11,0	11,0	5,6	157,1	<i>Antwerpen.</i>		
Brussel-Hoofdstad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	111,3	Brussel-Hoofdstad.		
Brussel - Randgemeenten	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5,0	Brussel - Randgemeenten		
Halle-Vilvoorde	0,0	3,7	1,5	2,7	7,9	15,3	0,5	4,2	3,4	2,1	25,5	6,9	—	6,9	—	3,5	—	40,3	Halle-Vilvoorde.		
Leuven	0,4	2,5	0,7	6,3	9,9	16,7	1,0	2,0	0,2	1,2	21,1	4,9	—	8,4	—	—	—	39,4	Leuven.		
Nijvel	0,2	1,2	0,7	1,9	4,0	6,2	—	3,0	2,5	1,3	13,0	5,6	—	5,6	—	—	—	22,6	Nijvel.		
<i>Brabant:</i>	0,6	7,4	2,9	10,9	21,8	41,9	1,5	9,6	7,0	4,6	64,6	17,4	111,3	132,2	3,5	3,5	1,5	218,6	<i>Brabant.</i>		
Brugge	0,3	1,6	1,9	0,6	4,4	5,2	0,4	1,5	0,2	2,7	10,0	4,1	—	9,8	—	5,7	—	24,2	Brugge.		
Diksmuide	0,3	2,1	1,5	—	3,9	—	—	—	—	1,0	1,0	0,4	—	0,4	—	—	—	5,3	Diksmuide.		
Ieper	0,2	3,2	1,6	0,8	5,8	2,3	—	—	—	8,0	17,0	4,8	—	3,3	—	—	—	11,4	Ieper.		
Kortrijk	—	—	—	0,1	0,4	5,5	1,2	2,3	—	—	—	—	—	9,6	—	—	—	27,0	Kortrijk.		
Oostende	0,0	0,5	0,2	0,5	1,2	3,9	—	0,3	—	1,5	5,7	—	—	6,1	—	—	—	13,0	Oostende.		
Rooselare	—	0,2	3,4	0,1	3,7	0,8	—	0,5	—	3,0	5,1	5,7	—	5,7	—	—	—	14,5	Rooselare.		
Tielt	—	1,8	1,9	—	3,7	—	—	—	—	3,0	3,0	1,5	—	1,5	—	—	—	8,2	Tielt.		
Yverne	0,4	1,1	—	0,0	1,5	—	—	—	—	2,0	2,0	1,5	—	1,5	—	—	—	5,0	Yverne.		
<i>West-Vlaanderen:</i>	1,2	10,5	10,8	2,1	24,6	17,7	1,6	4,6	0,2	22,0	46,1	21,3	16,6	37,9	16,6	10,1	25,0	108,6	<i>West-Vlaanderen.</i>		
Aalst	—	0,0	0,8	1,7	2,5	15,0	0,1	0,4	—	1,9	17,4	3,1	—	8,0	—	—	—	27,9	Aalst.		
Dendermonde	—	—	2,0	0,0	2,0	4,0	—	0,7	—	8,5	13,2	3,3	—	3,3	—	—	—	18,5	Dendermonde.		
Eeklo	0,1	2,4	1,2	0,1	3,8	—	—	0,5	—	—	0,5	4,7	—	4,7	—	—	—	9,0	Eeklo.		
Gent	0,6	2,5	5,6	1,1	9,8	4,8	2,5	0,8	1,3	5,1	14,5	0,6	—	25,0	—	—	—	49,9	Gent.		
Oudenaarde	—	1,6	1,9	1,1	4,6	1,5	0,3	0,2	—	1,5	3,5	4,2	—	4,2	—	—	—	12,3	Oudenaarde.		
Sint-Niklaas	—	1,0	1,0	0,6	2,6	5,0	0,4	—	—	1,7	7,1	5,9	—	11,1	—	—	—	20,8	Sint-Niklaas.		
<i>Oost-Vlaanderen:</i>	0,7	7,5	12,5	4,6	25,3	30,3	3,3	2,6	1,3	18,7	56,2	21,8	10,1	56,9	10,1	25,0	—	138,4	<i>Oost-Vlaanderen.</i>		
Aat	0,5	1,1	1,7	0,6	3,9	0,9	—	1,1	—	1,3	3,3	1,2	—	1,2	—	—	—	8,4	Aat.		
Charleroi	—	0,0	—	0,2	0,2	10,5	1,4	7,8	4,3	1,7	25,7	0,9	—	23,5	—	—	—	50,3	Charleroi.		
Bergen	0,0	0,8	0,7	0,6	2,1	13,2	2,5	3,7	1,2	0,6	21,2	2,2	—	28,4	—	2,9	—	28,4	Bergen.		
Moeskroen	—	—	—	0,2	0,2	1,3	—	—	—	1,3	2,6	4,9	—	4,9	—	—	—	7,7	Moeskroen.		
Zinnik	0,0	0,8	0,5	0,3	1,6	5,6	0,8	1,2	1,0	1,1	9,7	3,8	—	6,3	—	2,5	—	17,6	Zinnik.		
Thuin	0,3	1,1	0,8	0,4	2,6	5,2	—	3,2	0,5	0,5	9,4	2,8	—	2,8	—	—	—	14,8	Thuin.		
Doornik	0,1	1,9	0,4	1,1	3,5	4,4	0,1	0,4	0,4	2,2	7,5	1,5	—	5,2	—	3,7	—	16,2	Doornik.		
<i>Henegouwen:</i>	0,9	5,7	4,1	3,4	14,1	41,1	4,8	17,4	7,4	8,7	79,4	17,3	9,1	23,5	9,1	—	—	143,4	<i>Henegouwen.</i>		

(1) B.2.a = werkgelagesheidscoëfficiënt : 80 tot 100.
 (2) B.2.b = werkgelagesheidscoëfficiënt : meer dan 100.

(3) B.3.a = communes urbanisées à double mouvement pendulaire important.
 (4) B.3.b = communes urbanisées à mouvement pendulaire moins important.

Tabel 3. c (vervolg)

PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN	Platelandgemeenten						Verstedelijke				gemeenten				Steden en stedelijke agglomeraties				Algemeen totaal	PROVINCIES EN ARRONDISSEMENTEN		
	Agrarische gemeenten	Gemeenten met agrarisch karakter	Gemeende platte- lands- gemeenten	Land- like woon- gemeenten	Totaal	Verste- de- like woon- gemeenten	Kleine industrie- en gemeenten met belangrijke werkfuncties		Gemeende verstedelijke gemeenten		Gewone steden	Regionale steden	Grote aglo- meraties	Total	Algemeen totaal							
							A.1	A.2	A.3	A.4						B.1	B.2.a (1)	B.2.b (2)			B.3.a (3)	B.3.b (4)
Hoei.....	—	0,7	0,9	0,4	2,0	3,4	0,2	1,2	1,0	6,7	1,5	—	—	10,2	Hoei.							
Luik.....	0,0	0,2	0,7	0,1	1,0	8,4	0,8	2,0	2,3	15,2	1,6	48,4	50,0	66,2	Luik.							
Verviers.....	1,7	3,9	1,4	0,6	7,6	1,9	0,5	1,1	1,7	7,9	3,9	—	9,8	25,3	Verviers.							
Borgworm.....	0,1	0,8	0,7	1,0	2,6	2,1	0,1	0,3	—	2,6	1,0	—	1,0	6,2	Borgworm.							
Luik:	1,8	5,6	3,7	2,1	13,2	15,8	1,6	4,6	5,0	32,4	3,9	48,4	62,3	107,9	Luik.							
Hasselt.....	0,0	0,4	1,6	1,4	3,4	8,2	0,5	2,2	0,6	14,0	4,0	—	12,9	30,3	Hasselt.							
Maaseik.....	—	0,4	1,0	0,1	1,5	4,6	0,3	1,2	0,4	8,0	5,4	—	5,4	14,9	Maaseik.							
Tongeren.....	0,2	1,5	1,5	2,9	6,1	5,8	—	—	—	7,5	3,4	—	3,4	17,0	Tongeren.							
Limburg:	0,2	2,3	4,1	4,4	11,0	18,6	0,8	3,4	1,0	29,5	4,0	—	21,7	62,2	Limburg.							
Aarlen.....	—	0,1	0,1	0,2	0,4	1,7	—	0,3	—	2,4	1,4	—	2,2	5,0	Aarlen.							
Bastenaken.....	2,1	0,7	—	—	2,8	—	—	—	—	0,2	1,1	—	1,1	4,1	Bastenaken.							
Marche-en-Famenne.....	0,7	1,3	0,1	0,0	2,1	0,2	—	—	—	1,3	0,8	—	0,8	4,2	Marche-en-Famenne.							
Neufchâteau.....	1,2	1,4	0,8	0,1	3,5	0,0	—	0,1	—	0,6	1,7	—	1,7	5,8	Neufchâteau.							
Virton.....	0,1	0,4	0,6	0,1	1,2	1,6	—	0,1	—	2,7	0,6	—	0,6	4,5	Virton.							
Luxemburg:	4,1	3,9	1,6	0,4	10,0	3,5	—	0,5	—	7,2	1,4	—	6,4	23,6	Luxemburg.							
Dinant.....	0,3	2,3	1,2	0,2	4,0	0,6	0,1	0,4	—	3,0	2,3	—	2,3	9,3	Dinant.							
Namen.....	—	0,9	1,0	1,0	2,9	7,9	1,6	3,6	1,8	16,7	1,5	—	5,0	24,6	Namen.							
Philippeville.....	0,2	0,7	0,9	0,3	2,1	1,7	—	0,3	—	3,2	1,0	—	1,0	6,3	Philippeville.							
Namen:	0,5	3,9	3,1	1,5	9,0	10,2	1,7	4,3	1,8	22,9	4,8	—	8,3	40,2	Namen.							
Het Rijk:	10,3	49,8	44,4	32,8	137,3	202,8	16,5	50,7	27,5	390,0	131,4	278,2	472,7	1000,0	Het Rijk.							
Nederlands taalgebied.....	2,8	29,4	31,2	23,6	87,0	126,0	8,5	20,9	10,8	235,2	88,6	95,0	228,8	551,0	Nederlands taalgebied.							
Frans en Duits taalgebied.....	7,5	20,4	13,2	9,2	50,3	76,8	8,0	29,8	16,7	154,8	42,8	71,9	132,6	337,7	Frans en Duits taalgebied.							

(3) B.3.a = verstedelijke gemeenten met sterke ingaande en uitgaande pendel.
(4) B.3.b = verstedelijke gemeenten met minder sterk ontwikkelde pendel.

(1) B.2.a = werkgelegenheidscoëfficiënt: 80 tot 100.
(2) B.2.b = werkgelegenheidscoëfficiënt: meer dan 100.

Tabel 4. — LOOP VAN DE BEVOLKING IN 1961 PER TAALGEBIED EN PER GROEPEN VAN GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING.

TYOLOGISCHE INDELING VAN DE GEMEENTEN	Geboorten	Sterfgevallen	Natuurlijk acres Geboorte- overschot + Sterfte- overschot—	Inwijkings- overschot + Uitwijkings- overschot—	Totaal acres Vermeer- dering + Vermin- dering—	Bevolking op 31 december 1961
Nederlands taalgebied.						
A. Plattelandsgemeenten :						
1. Agrarische gemeenten	523	218	+ 305	— 209	+ 96	25 517
2. Gemeenten met agrarisch karakter	4 864	2 902	+ 1 962	— 2 079	— 117	270 417
3. Gemengde plattelandsgemeenten	5 515	2 948	+ 2 567	— 1 511	+ 1 056	286 421
4. Landelijke woongemeenten	4 224	2 218	+ 2 006	— 832	+ 1 174	217 364
B. Verstedelijkte gemeenten :						
1. Verstedelijkte woongemeenten	23 217	10 758	+ 12 459	+ 5 711	+ 18 170	1 157 460
2. Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	5 187	2 429	+ 2 758	+ 949	+ 3 707	269 930
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	14 547	6 891	+ 7 656	— 200	+ 7 456	734 224
C. Steden en stedelijke agglomeraties :						
1. Gewone steden	15 381	7 981	+ 7 400	— 1 657	+ 5 743	814 179
2. Regionale steden	7 452	4 553	+ 2 899	— 1 100	+ 1 799	415 589
3. Grote agglomeraties	14 008	10 516	+ 3 492	+ 2 082	+ 5 574	872 873
<i>Samenvatting :</i>						
A. Plattelandsgemeenten	15 126	8 286	+ 6 840	— 4 631	+ 2 209	799 719
B. Verstedelijkte gemeenten	42 951	20 078	+ 22 873	+ 6 460	+ 29 333	2 161 614
C. Steden en stedelijke agglomeraties	36 841	23 050	+ 13 791	— 675	+ 13 116	2 102 641
Totaal:	94 918	51 414	+ 43 504	+ 1 154	+ 44 658	5 063 974

Frans taalgebied (1).

A. Plattelandsgemeenten :						
1. Agrarische gemeenten	1 264	867	+ 397	— 953	— 556	69 325
2. Gemeenten met agrarisch karakter	3 190	2 614	+ 576	— 1 743	— 1 167	187 123
3. Gemengde plattelandsgemeenten	2 002	1 725	+ 277	— 474	— 197	121 150
4. Landelijke woongemeenten	1 309	1 137	+ 172	— 47	+ 125	84 359
B. Verstedelijkte gemeenten :						
1. Verstedelijkte woongemeenten	11 323	9 404	+ 1 919	— 1 871	+ 48	705 928
2. Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	5 695	4 474	+ 1 221	— 832	+ 389	347 395
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	5 894	4 966	+ 928	+ 991	+ 1 919	369 324
C. Steden en stedelijke agglomeraties :						
1. Gewone steden	6 347	5 139	+ 1 208	+ 997	+ 2 205	393 078
2. Regionale steden	2 558	2 299	+ 259	— 1 227	— 968	164 579
3. Grote agglomeraties	9 818	9 051	+ 767	— 2 159	— 1 392	660 711
<i>Samenvatting :</i>						
A. Plattelandsgemeenten	7 765	6 343	+ 1 422	— 3 217	— 1 795	461 957
B. Verstedelijkte gemeenten	22 912	18 844	+ 4 068	— 1 712	+ 2 356	1 422 647
C. Steden en stedelijke agglomeraties	18 723	16 489	+ 2 234	— 2 389	— 155	1 218 368
Totaal:	49 400	41 676	+ 7 724	— 7 318	+ 406	3 102 972

(1) Omvat het Duits taalgebied met 25 gemeenten en een bevolking van 57 697 inwoners.

Tabel 4 (vervolg)

TYOLOGISCHE INDELING VAN DE GEMEENTEN	Geboorten	Sterfgevallen	Natuurlijk accres Geboorte- overschot + Sterfte- overschot	Inwijkings- overschot + Uitwijkings- overschot	Totaal accres Vermeer- dering + Vermin- dering —	Bevolking op 31 december 1961
--	-----------	---------------	---	---	---	-------------------------------------

Hoofdstad Brussel.

Grote agglomeratie	13 944	13 169	+ 775	+ 4 736	+ 5 511	1 022 795
--------------------------	--------	--------	-------	---------	---------	-----------

Het Rijk.

A. Plattelandsgemeenten :						
1. Agrarische gemeenten	1 787	1 085	+ 702	— 1 162	— 460	94 842
2. Gemeenten met agrarisch karakter	8 054	5 516	+ 2 538	— 3 822	— 1 284	457 540
3. Gemengde plattelandsgemeenten	7 517	4 673	+ 2 844	— 1 985	+ 859	407 571
4. Landelijke woongemeenten	5 533	3 355	+ 2 178	— 879	+ 1 299	301 723
B. Verstedelijkte gemeenten :						
1. Verstedelijkte woongemeenten	34 540	20 162	+ 14 378	+ 3 840	+ 18 218	1 863 388
2. Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	10 882	6 903	+ 3 979	+ 117	+ 4 096	617 325
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	20 441	11 857	+ 8 584	+ 791	+ 9 375	1 103 548
C. Steden en stedelijke agglomeraties :						
1. Gewone steden	21 728	13 120	+ 8 608	— 660	+ 7 948	1 207 257
2. Regionale steden	10 010	6 852	+ 3 158	— 2 327	+ 831	580 168
3. Grote agglomeraties	37 770	32 736	+ 5 034	+ 4 659	+ 9 693	2 556 379
<i>Samenvatting :</i>						
A. Plattelandsgemeenten	22 891	14 629	+ 8 262	— 7 848	+ 414	1 261 676
B. Verstedelijkte gemeenten	65 863	38 922	+ 26 941	+ 4 748	+ 31 689	3 584 261
C. Steden en stedelijke agglomeraties	69 508	52 708	+ 16 800	+ 1 672	+ 18 472	4 343 804
Totaal :	158 262	106 259	+ 52 003	— 1 428	+ 50 575	9 189 741

Tabel 5. — VERHOUDINGSCIJFERS OVER DE LOOP VAN DE BEVOLKING IN 1961, PER TAALGEBIED EN PER GROEPEN VAN GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING.

TYPOLOGISCHE INDELING VAN DE GEMEENTEN	Nederlands taalgebied			Frans taalgebied (1)			Het Rijk		
	Natuurlijk accres	Migratie- saldo	Totaal accres	Natuurlijk accres	Migratie- saldo	Totaal accres	Natuurlijk accres	Migratie- saldo	Totaal accres
Per 1 000 inwoners.									
A. Plattelandsgemeenten :									
1. Agrarische gemeenten	+11,95	— 8,19	+ 3,76	+ 5,73	—13,75	— 8,02	+ 7,40	—12,25	— 4,85
2. Gemeenten met agrarisch karakter	+ 7,26	— 7,68	— 0,43	+ 3,08	— 9,32	— 6,24	+ 5,55	— 8,35	— 2,80
3. Gemengde plattelandsgemeenten..	+ 8,96	— 5,27	+ 3,68	+ 2,29	— 3,91	— 1,62	+ 6,98	— 4,87	+ 2,11
4. Landelijke woongemeenten.....	+ 9,22	— 3,82	+ 5,40	+ 2,04	— 0,56	+ 1,48	+ 7,22	— 2,91	+ 4,31
B. Verstedelijkte gemeenten :									
1. Verstedelijkte woongemeenten ...	+10,76	+ 4,93	+15,69	+ 2,72	— 2,65	+ 0,07	+ 7,72	+ 2,06	+ 9,78
2. Kleine industriecentra en gemeente met belangrijke werkfuncties	+10,22	+ 3,51	+13,73	+ 3,51	— 2,39	+ 1,12	+ 6,45	+ 0,19	+ 6,64
3. Gemengde verstedelijkte gemeen- ten	+10,43	— 0,27	+10,16	+ 2,51	+ 2,68	+ 5,19	+ 7,78	+ 0,72	+ 8,50
C. Steden en stedelijke agglomeraties :									
1. Gewone steden	+ 9,09	— 2,04	+ 7,05	+ 3,07	+ 2,54	+ 5,61	+ 7,13	— 0,55	+ 6,58
2. Regionale steden	+ 6,98	— 2,65	+ 4,33	+ 1,57	— 7,45	— 5,88	+ 5,44	— 4,01	+ 1,43
3. Grote agglomeraties	+ 4,00	+ 2,39	+ 6,39	+ 1,16	— 3,27	— 2,11	+ 1,97	+ 1,82	+ 3,79
<i>Samenvatting :</i>									
A. Plattelandsgemeenten.....	+ 8,54	— 5,79	+ 2,75	+ 3,07	— 6,96	— 3,88	+ 6,55	— 6,22	+ 0,33
B. Verstedelijkte gemeenten	+10,58	+ 2,99	+13,57	+ 2,86	— 1,20	+ 1,66	+ 7,52	+ 1,32	+ 8,84
C. Steden en stedelijke agglomeraties ..	+ 6,56	— 0,32	+ 6,24	+ 1,83	— 1,96	— 0,13	+ 3,87	+ 0,38	+ 4,25
Totaal:	+ 8,59	+ 0,23	+ 8,82	+ 2,49	— 2,36	+ 0,13	+ 5,66	— 0,16	+ 5,50
Hoofdstad Brussel							+ 0,76	+ 4,63	+ 5,39

(1) Omvat het Duits taalgebied met 25 gemeenten en een bevolking van 57 697 inwoners.

Tabel 6. — RESULTATEN VAN DE BEREKENING VAN ENIGE COEFFICIENTEN EN VERHOUDINGSGETALLEN OP GROND VAN DE TYPOLOGIE DER GEMEENTEN NAAR GRAAD VAN VERSTEDELIJKING (cijfers over het jaar 1961).

TYPOLOGISCHE INDELING VAN DE GEMEENTEN	Geboortecoëfficiënt per 1 000 inwoners	Aantal vrouwen van 15 - < 45 jaar	Vruchtbaarheidscoëfficiënt per 1 000 vrouwen van 15 - < 45 jaar	Percentage vrouwen op totale bevolking	Aantal gezinnen	Gemiddeld aantal personen per gezin	Percentage gezinshoofden-eigenaars van hun woning	Beroepsbevolking wonend in de gemeente	Beroepsbevolking werkend in de gemeente	Werkgelegenheidscoëfficiënt
Nederlands taalgebied.										
A. Plattelandsgemeenten :										
1. Agrarische gemeenten	20,50	4 751	110,08	48,95	6 821	3,74	62	9 055	7 382	81,52
2. Gemeenten met agrarisch karakter	17,99	51 696	94,09	49,45	74 758	3,62	64	96 988	67 444	69,54
3. Gemengde plattelandsgemeenten	19,25	55 912	98,64	49,26	78 016	3,67	66	103 098	71 550	69,40
4. Landelijke woongemeenten ...	19,43	42 340	99,76	49,24	59 492	3,65	76	77 592	38 902	50,14
B. Verstedelijkte gemeenten :										
1. Verstedelijkte woongemeenten.	20,06	232 929	99,67	49,73	330 050	3,51	68	412 135	198 439	48,15
2. Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	19,22	54 707	94,81	49,96	79 665	3,39	60	100 008	134 725	134,71
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	19,81	148 650	97,86	49,76	209 270	3,51	62	272 188	203 340	74,71
C. Steden en stedelijke agglomeraties :										
1. Gewone steden	18,89	164 971	93,23	50,46	243 983	3,34	53	303 142	308 923	101,91
2. Regionale steden	17,93	83 539	89,20	51,80	136 482	3,05	45	155 573	218 844	140,67
3. Grote agglomeraties	16,05	172 286	81,31	52,02	317 464	2,75	31	331 994	407 874	122,86
<i>Samenvatting :</i>										
A. Plattelandsgemeenten.....	18,91	154 699	97,78	49,31	219 087	3,65	68	286 733	185 278	64,62
B. Verstedelijkte gemeenten	19,87	435 286	98,45	49,77	618 985	3,49	65	784 331	536 504	68,40
C. Steden en stedelijke agglomeraties	17,52	420 796	87,55	51,38	697 929	3,01	41	790 709	935 641	118,33
Totaal:	18,74	1 011 781	93,81	50,36	1 536 001	3,30	55	1 861 773	1 657 423	89,02

Frans taalgebied (1).

A. Plattelandsgemeenten :										
1. Agrarische gemeenten	18,23	12 257	103,12	49,70	19 697	3,52	75	24 690	20 287	82,17
2. Gemeenten met agrarisch karakter	17,05	33 106	96,36	50,31	57 089	3,28	71	65 078	47 389	72,82
3. Gemengde plattelandsgemeenten	16,52	21 701	92,25	51,05	37 913	3,20	68	41 854	30 977	74,01
4. Landelijke woongemeenten ...	15,52	14 930	87,68	50,20	26 659	3,16	70	28 493	14 381	50,47
B. Verstedelijkte gemeenten :										
1. Verstedelijkte woongemeenten.	16,04	130 202	86,96	50,87	238 512	2,96	60	229 720	105 723	46,02
2. Kleine industrie centra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	16,39	65 598	86,82	50,67	117 301	2,96	51	118 268	159 027	134,46
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	15,96	68 831	85,63	51,27	123 673	2,99	57	127 012	90 767	71,46

(1) Omvat het Duits taalgebied met 25 gemeenten en een bevolking van 57 697 inwoners.

Tableau 6 (vervolg)

TYPOLOGISCHE INDELING VAN DE GEMEENTEN	Geboortecoëfficiënt per 1 000 inwoners	Aantal vrouwen van 15 - < 45 jaar	Vruchtbaarheidscoëfficiënt per 1 000 vrouwen van 15 - < 45 jaar	Percentage vrouwen op totale bevolking	Aantal gezinnen	Gemiddeld aantal personen per gezin	Percentage gezinshoofden-eigenaars van hun woning	Beroepsbevolking wonend in de gemeente	Beroepsbevolking werkend in de gemeente	Werkgelegenheidscoëfficiënt
C. Steden en stedelijke agglomeraties :										
1. Gewone steden	16,15	75 615	83,94	51,83	133 247	2,95	53	145 147	150 306	103,55
2. Regionale steden	15,54	31 172	82,06	53,08	60 444	2,72	35	61 299	93 680	152,82
3. Grote agglomeraties	14,86	127 912	76,76	51,91	257 673	2,56	37	247 210	321 096	129,89
<i>Samenvatting :</i>										
A. Plattelandsgemeenten.....	16,81	81 994	94,70	50,39	141 358	3,27	71	160 115	113 034	70,60
B. Verstedelijkte gemeenten	16,11	264 631	86,58	50,93	479 486	2,97	57	475 000	355 517	74,85
C. Steden en stedelijke agglomeraties	15,37	234 699	79,77	52,04	451 364	2,70	41	453 656	565 082	124,56
Totaal :	15,92	581 324	84,98	51,29	1 072 208	2,89	52	1 088 771	1 033 633	94,94

Hoofdstad Brussel.

Grote agglomeratie	13,63	203 540	68,51	53,90	419 492	2,44	23	424 624	582 634	137,03
--------------------------	-------	---------	-------	-------	---------	------	----	---------	---------	--------

Het Rijk.

A. Plattelandsgemeenten :										
1. Agrarische gemeenten	18,84	17 008	105,07	49,50	26 518	3,58	72	33 745	27 669	81,99
2. Gemeenten met agrarisch karakter	17,60	84 802	94,97	49,80	131 847	3,47	67	162 066	114 833	70,86
3. Gemengde plattelandsgemeenten	18,44	77 613	96,85	49,79	115 929	3,52	67	144 952	102 527	70,73
4. Landelijke woongemeenten....	18,34	57 270	96,61	49,51	86 151	3,50	74	106 085	53 283	50,23
B. Verstedelijkte gemeenten :										
1. Verstedelijkte woongemeenten.	18,54	363 131	95,12	50,16	568 562	3,28	65	641 855	304 162	47,39
2. Kleine industriecentra en gemeenten met belangrijke werkfuncties	17,63	120 305	90,45	50,36	196 966	3,13	54	218 276	293 752	134,58
3. Gemengde verstedelijkte gemeenten	18,52	217 481	93,99	50,27	332 943	3,31	61	399 200	294 107	73,67
C. Steden en stedelijke agglomeraties :										
1. Gewone steden	18,00	240 586	90,31	50,92	377 230	3,20	53	448 289	459 229	102,44
2. Regionale steden	17,25	114 711	87,26	52,16	196 926	2,95	42	216 872	312 524	144,11
3. Grote agglomeraties	14,77	503 738	74,98	52,74	994 629	2,57	29	1 003 828	1 311 604	130,59
<i>Samenvatting :</i>										
A. Plattelandsgemeenten.....	18,14	236 693	96,71	49,71	360 445	3,50	69	446 848	298 312	66,76
B. Verstedelijkte gemeenten	18,37	700 917	93,97	50,23	1 098 471	3,26	62	1 259 331	892 021	70,83
C. Steden en stedelijke agglomeraties	16,00	859 035	80,91	52,16	1 568 785	2,77	36	1 668 989	2 083 357	124,83
Totaal :	17,22	1 796 645	88,09	51,07	3 027 701	3,04	50	3 375 168	3 273 690 (2)	96,98

(2) Omvat niet de beroepsbevolking werkend in het buitenland, noch degenen wier werkgemeente onbekend is.

Lijst van gemeenten gerangschikt naar graad van verstedelijking ⁽¹⁾

A.1. — AGRARISCHE GEMEENTEN.

Provincie Antwerpen	Forge-Philippe	Noville
Meer	Fourbechies	Petit-Thier
	Macquenoise	Sibret
Provincie Brabant	Renlies	Tailles
Elingen	Rièzes	Tavigny
Duisburg	Vaulx	Tillet
Melkwezer	Vergnies	Tintange
Willebringen	Gallaix	Villers-la-Bonne-Eau
Bomal	Mont-Saint-Aubert	Wardin
Jodoigne-Souveraine	Popaelles	Wibrin
Lathuy		Beausaint
L'Ecluse	Provincie Luik	Beffe
Piétrain	Saint-André	Dochamps
	Belleaux-Ligneuville	Erneuville
Provincie West-Vlaanderen	Bolland	Grandmenil
Houtave	Bra	Halleux
Lapscheure	Charneux	Harsin
Meetkerke	Clermont	Hives
Nieuwmunster	Crombach	Hodister
Oostkerke	Heppenbach	Malempré
Lampernisse	Julémont	Mormont
Noordschote	La Gleize	Odeigne
Oudekapelle	Manderfeld	Ortho
Reninge	Meyerode (Meyrode)	Roy
Sint-Jacobs-Kapelle	Neufchâteau	Samrée
Stuivekenskerke	Rahier	Villers-Sainte-Gertrude
Westvleteren	Sippenaeken	Anlier
Mannekensvere	Thommen	Anloy
Booitshoeke	Wanne	Auby-sur-Semois
De Moeren	Merdorp	Bellevaux
Eggewaartskapelle		Bras
Leisele	Provincie Limburg	Ebly
Oeren	Muizen	Framont
Sint-Rijkers	Batsheers	Freux
Stavele	Berlingen	Hamipré
Steenkerke	Groot-Loon	Jehonville
Vinkem	Herstappe	Juseret
Zoutenaai	Herten	Les Hayons
	Remersdaal	Longlier
Provincie Oost-Vlaanderen	Schalkhoven	Moircy
Sint-Margriete	Sint-Pieters-Voeren	Nolleaux
Lochristi	(Fouron-Saint-Pierre)	Remagne
		Sainte-Marie-Chevigny
Provincie Henegouwen	Provincie Luxemburg	Saint-Pierre
Aubechies	Arbrefontaine	Sohier
Buissenal	Beho	Straimont
Cordes	Bertogne	Ucimont
Fouleng	Bihain	Vivy
Gages	Cherain	Witry
Gibecq	Flamierge	Chassepierre
Gondregnies	Hollange	
Lahamaide	Hompré	Provincie Namen
Oeudeghien	Longchamps	Baillamont
Ostiches	Longvilly	Baillonville
Tongre-Saint-Martin	Mabompré	Bellefontaine
Marchipont	Mont	Blaimont
Steenkerque	Montleban	Bourseigne-Vieille
Barbençon	Morhet	Buissonville
Erpion	Nadrin	Cornimont
	Nives	Flostoy
		Furfooz
		Lessive

(1) In deze rangschikking werd rekening gehouden met de in het grondgebied van het Rijk aangebrachte wijzigingen (wetten van 8 november 1962 en 2 augustus 1963). In iedere provincie werden derhalve de in 1961 bestaande gemeenten gerangschikt per arrondissement waartoe ze nu heboeren.

Mesnil-Eglise
Mouzaive
Petit-Fays
Porcheresse
Sinsin
Verlée

Wancennes
Brûly-de-Pesche
Castillon
Jamiolle
Niverlée
Omezée

Petite-Chapelle
Samart
Serville
Soulme
Vodecée

A.2. — GEMEENTEN MET AGRARISCH KARAKTER.

Provincie Antwerpen

Loenhout
Vremde
Gestel
Onze-Lieve-Vrouw-Waver
Putte
Baarle-Hertog
Meerle
Minderhout
Poppel
Weelde

Provincie Brabant

Berg
Bever (Biévène)
Bogaarden
Brussegem
Buken
Hamme
Heikruis
Herfelingen
Hoeilaart
Kampenhout
Nederokkerzeel
Oudenaken
Overijse
Assent
Binkom
Dormaal
Halle-Booienhoven
Huldenberg
Kersbeek-Miskom
Kortenaken
Loonbeek
Meerbeek
Meldert
Molenbeek-Wersbeek
Neerijse
Neervelp
Opvelp
Orsmaal-Gussenhoven
Outgaarden
Ransberg
Rummen
Vissenaken
Wange
Wezeren
Bornival
Enines
Glimes
Grand-Rosière-Hottomont
Jandrain-Jandrenouille
Jauchellette
Longueville
Malèves-Sainte-Marie-Wastines
Marilles
Mélin
Mont-Saint-André
Noduwez

Piètrebais
Ramillies-Offus
Roux-Miroir
Saint-Jean-Geest
Saint-Remy-Geest
Thines
Thorembais-les-Béguines
Thorembais-Saint-Trond
Tourinnes-Saint-Lambert

Provincie West-Vlaanderen

Damme
Dudzele
Hertsberge
Hoeke
Moerkerke
Oedelem
Ramskapelle
Waardamme
Zuienkerke
Beerst
Bovekerke
Esen
Kaaskerke
Keiem
Leke
Lo
Merkem
Nieuwkapelle
Oostkerke
Pollinkhove
Vladslo
Werken
Woumen
Bikschote
Boezinge
Brielen
Dranouter
Kemmel
Krombeke
Loker
Nieuwkerke
Oostvleteren
Passendale
Poelkapelle
Proven
Reningelst
Roesbrugge-Haringe
Voormezele
Watou
Westouter
Wijtschate
Wulvergem
Zandvoorde
Zuidschote
Leffinge
Schore
Sint-Pieters-Kapelle
Slijpe

Zande
Zevékote
Westrozebeke
Egem
Kanegem
Markegem
Ruisselede
Schuiferskapelle
Wingene
Alveringem
Beveren
Bulskamp
Gijverinkhove
Hoogstade
Houtem
Izenberge
Pervijze
Ramskapelle
Sint-Joris
Wulpen
Wulveringem

Provincie Oost-Vlaanderen

Vlekkem
Bassevelde
Boekhoute
Kaprijke
Lembeke
Middelburg
Oosteeklo
Sint-Jan-in-Eremo
Sint-Laureins
Waterland-Oudeman
Watervliet
Baaigem
Beervelde
Desteldonk
Gottem
Lemberge
Lotenhulle
Meigem
Mendonk
Merendree
Oostwinkel
Poeke
Poesele
Ronsele
Sint-Martens-Lerne
Vinkt
Vosselare
Zaffelare
Zeveneken
Zeveren
Zevergem
Beerlegem
Dikkele
Everbeek
Hemelveerdegem
Kruishoutem

Kwaremont
Maarke-Kerkem
Moregem
Nokere
Ooike
Paulatem
Wannegem-Lede
Wortegem
Zulzeke
Doel
Eksaarde
Kallo
Verrebroek

Provincie Henegouwen

Arc-Ainières
Blicquy
Ellignies-Sainte-Anne
Forest
Hacquegnies
Hellebecq
Herquegies
Mainvault
Meslin-l'Évêque
Moulbaix
Ormeignies
Tourpes
Villers-Saint-Amand
Wodecq
Petit-Rœulx-lez-Nivelles
Bauffe
Blaregnies
Cambron-Saint-Vincent
Chaussée-Notre-Dame-Louvignies
Erbaut
Herchies
Lombise
Masnuy-Saint-Pierre
Montignies-lez-Lens
Neufmaison
Onnezies
Ghoy
Gottignies
Graty
Hoves
Marcq (Mark)
Ogy
Petit-Rœulx-lez-Braine
Thieusies
Thoricourt
Vellereille-le-Sec
Wannebecq
Baileux
Baillièvre
Bienne-lez-Happart
Croix-lez-Rouveroy
Donstiennes
Froid-Chapelle
Grandrieu
L'Escaillère
Leugnies
Leval-Chaudeville
Lompret
Monceau-Imbrechies
Montbliart
Ragnies
Salles
Sautin
Sivry
Solre-Saint-Géry
Thirimont

Villers-la-Tour
Anserœul
Bailleul
Baugnies
Beclers
Braffe
Chapelle-à-Oie
Chapelle-à-Wattines
Escanaffles
Esplechin
Esquelmes
Grandmetz
Havinnes
Howardries
Lesdain
Maulde
Melles
Molenbaix
Montrœul-au-Bois
Mourcourt
Obigies
Pipaix
Quartes
Thieulain
Thimougies
Velaines
Wasmes-Audemez-Briffœil
Willaupuis

Provincie Luik

Bois-et-Borsu
Chapon-Seraing
Ernonheid
Filot
Hannêche
Harzé
Hody
Lamontzée
Les Waleffes
Lorcé
Oteppe
Pailhe
Ramelot
Seny
Seraing-le-Château
Terwagne
Werbomont
Bombaye
Dolembreux
Feneur
Gomzé-Andoumont
Amel (Amblève)
Aubel
Baelen
Basse-Bodeux
Bévercé
Bullingen (Bullange)
Chevron
Eynatten
Faymonville
Francorchamps
Henri-Chapelle
Hombourg
Jalhay
La Reid
Lierneux
Lommersweiler
Recht
Reuland
Rocherath
Sart

Schoenberg
Stoumont
Thimister
Walhorn
Abolens
Acosse
Ambresin
Avin
Bertrée
Boelhe
Celles
Cras-Avernas
Crehen
Freloux
Meeffe
Moxhe
Thisnes
Tourinne
Ville-en-Hesbaye
Villers-le-Peuplier
Wansin

Provincie Limburg

Groot-Gelmen
Halmaal
Kerkom-bij-Sint-Truiden
Kortijls
Kozen
Mielen-boven-Aalst
Beek
Grote-Brogel
Tongerlo
Wijshagen
Bommershoven
Gors-Opleeuw
Heks
Hendrieken
Horpmaal
Kerniel
Kuttehoven
Lauw
Millen
Mopertingen
Overrepen
Piringen
Romershoven
'S Gravenvoeren (Fouron-le-Comte)
Sint-Huibrechts-Hern
Sint-Martens-Voeren
(Fouron-Saint-Martin)
Teuven
Vechmaal
Voort
Widooie

Provincie Luxemburg

Attert
Guirsch
Nothomb
Amberloup
Bovigny
Fauvillers
Grand-Halleux
Limerlé
Vaux-lez-Rosières
Amonines
Bande
Bende
Borlon
Champlon

Erezée
Grandhan
Grune
Harre
Heyd
Izier
Marcourt
My
Rendeux
Septon
Soy
Tenneville
Tohogne
Vaux-Chavanne
Weris
Assenois
Daverdisse
Dohan
Fays-les-Veneurs
Gembes
Grandvoir
Grapfontaine
Halma
Léglise
Lomprez
Mellier
Noirefontaine
Ochamps
Offagne
Opont
Orgeo
Porcheresse
Recogne
Redu
Sensenruth
Smuid
Suxy
Tournay
Transinne
Vesqueville
Villance
Dampicourt
Fontenoille
Lacuisine
Les Bulles
Muno
Sommethonne
Termes
Villers-sur-Semois

Provincie Namen

Achêne
Achet
Ambly
Ave-et-Auffe
Barvaux-Condroz
Bonsin
Bourseigne-Neuve
Celles
Conneux
Custinne
Emptinne
Eprave
Falmagne
Focant
Foy-Notre-Dame
Froidfontaine
Fronville
Gerin
Graide
Gros-Fays
Heure
Hogne
Honnay
Houdremont
Hour
Hulsonniaux
Javingue
Laforêt
Lavaux-Sainte-Anne
Lisogne
Louette-Saint-Denis
Maffe
Malvoisin
Martouzin-Neuville
Mean
Mesnil-Saint-Blaise
Mohiville
Monceau-en-Ardenne
Mont-Gauthier
Nafraiture
Naomé
Nettinne
Noiseaux
Oizy
Orchimont
Patignies
Pessoux
Pontrôme

Sart-Custinne
Schaltin
Scy
Somme-Leuze
Sommière
Sorinnes
Sovet
Villers-sur-Lesse
Vonèche
Waillet
Wiesme
Willerzie
Boneffe
Branchon
Cortil-Wodon
Coutisse
Crupet
Evelette
Florée
Goesnes
Graux
Haillot
Hanret
Hemptinne
Jallet
Lesve
Mailen
Perwez
Sorée
Upigny
Aublain
Boussu-en-Fagne
Brûly
Corenne
Cul-des-Sarts
Dailly
Fagnolle
Gochenée
Hemptinne
Jamagne
Matagne-la-Petite
Rognée
Roly
Sautour
Soumoy
Surice
Villers-Deux-Eglises
Villers-en-Fagne
Vogenée

A.3. — GEMENGDE PLATTELANDSGEMEENTEN.

Provincie Antwerpen

Koningshooikt
Lievele
Rijmenam
Merksplas
Wortel

Provincie Brabant

Gaasbeek
Kester
Kobbegem
Mazenzele
Nieuwenrode
Steenhuffel
Vlezenbeek

Wolvertem

Bierbeek
Glabbeek-Zuurbeemde
Goetsenhoven
Neerhespen
Oorbeek
Pellenberg
Autre-Eglise
Bonlez
Chaumont-Gistoux
Cortil-Noirmont
Dongelberg
Gentinne
Incourt
Monstreux
Opprebais

Provincie West-Vlaanderen

Aartrijke
Beernem
Ruddervoorde
Westkapelle
Handzame
Klerken
Koekelare
Zarren
Dikkebus
Elverdinge
Langemark
Vlamertinge
Woesten
Zillebeke

Heestert
Kooigem
Vlissegem
Wilskerke
Gits
Hooglede
Lichtervelde
Moorslede
Oostnieuwkerke
Staden
Aarsele
Dentergem
Koolskamp
Pittem
Zwevezele

Provincie Oost-Vlaanderen

Denderwindeke
Steenhuize-Wijnhuize
Vlierzele
Kalken
Laarne
Moerzeke
Overmere
Westrem
Adegem
Assenede
Aalter
Bachte-Maria-Leerne
Bellem
Dikkelvenne
Grammene
Landegem
Machelen
Moerbeke
Munte
Nazareth
Nevele
Oosterzele
Sleidinge
Wachtebeke
Zomergem
Elst
Heurne
Huise
Hundelgem
Mater
Melden
Michelbeke
Opbrakel
Ourwegem
Petegem-aan-de-Schelde
Schorisse
Sint-Denijs-Boekel
Sint-Maria-Horebeke
Daknam
Sinaai
Vrasene

Provincie Henegouwen

Anvaing
Attré
Ellezelles
Flobecq (Vloesberg)
Frasnes-lez-Buissenal
Ladeuze
Mévergnies
Moustier
Saint-Sauveur
Athis

Autrepepe
Fayt-le-Franc
Harveng
Havay
Neufvilles
Roisin
Spiennes
Horrues
Ronquières
Silly
Villers-Saint-Ghislain
Beauwelz
Bourlers
Boussu-lez-Walcourt
Buvrines
Forges
Macon
Robechies
Saint-Remy
Seloignes
Virelles
Bury
Celles
Hertain
Wez-Velvain

Provincie Luik

Burdinne
Clavier
Ferrières
Fraiture
Héron
Les Avins
Nandrin
Soheit-Tinlot
Vaux-et-Borset
Vieuxville
Warzée
Xhoris
Cerexhe-Heuseux
Evegnée-Tignée
Fexhe-Slins
Louveigné
Mortier
Mortroux
Warsage
Battice
Bilstain
Fosse
Hauset
Lontzen
Polleur
Waimès (Weismes)
Avennes
Bovenistier
Braives
Ciplet
Holloigne-sur-Geer
Lens-Saint-Servais
Ligny
Limont
Thys
Trognée
Wasseiges

Provincie Limburg

Engelmanshoven
Gelinden
Halen
Herk-de-Stad

Loksbergen
Meldert
Zepperen
Gruitrode
Kessenich
Kinrooi
Kleine-Brogel
Molenbeersel
Reppel
Alken
Grote-Spouwen
Hoepertingen
Jessen
Kleine-Spouwen
Koninksem
Mal
Martenslinde

Provincie Luxemburg

Thiaumont
Humain
Lesterny
Marenne
Arville
Awenne
Carlsbourg
Chanly
Cugnon
Haut-Fays
Libin
Maissin
Mirwart
Poupehan
Rochhaut
Sugny
Tellin
Chiny
Gerouville
Habay-la-Vieille
Harnoncourt
Jamoigne
Robelmont
Sainte-Cécile
Saint-Vincent
Torgny
Villers-devant-Orval

Provincie Namen

Baronville
Bièvre
Bure
Chevetogne
Ciergnon
Dion
Dorinne
Durnal
Falaën
Hamois
Leignon
Louette-Saint-Pierre
Membre
Miécrot
Onhaye
Resteigne
Rienne
Serinchamps
Arbre
Assesse
Ermeton-sur-Biert
Grand-Leez

Meux
Mozet
Ohey
Saint-Gérard
Suarlée
Wierde
Anthée

Clermont
Daussois
Dourbes
Flavion
Matagne-la-Grande
Morville
Neuville

Pesche
Rosée
Saint-Aubin
Senzeille
Silenrioux
Stave

A.4. — LANDELIJKE WOONGEMEENTEN.

Provincie Antwerpen

Pulderbos
Leest
Lippelo
Oppuurs
Schriek
Sint-Katelijne-Waver
Weert
Olmen
Poederlee
Retie
Varendonck

Provincie Brabant

Bekkerzeel
Gooik
Herne
Mollem
Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek
Pepingen
Perk
Relegem
Sint-Laureins-Berchem
Sint-Martens-Bodegem
Sint-Martens-Lennik
Sint-Pieters-Kapelle
Vollezele
Wambeek
Zemst
Attenrode
Bekkevoort
Budingem
Bunsbeek
Eliksem
Erps-Kwerps
Everberg
Geetbets
Grazen
Haasrode
Hakendover
Helen-Bos
Hoeleden
Houwaart
Kapellen
Kerkom
Korbeek-Dijle
Kuntich
Laar
Leefdaal
Lubbeek
Meensel-Kiezegem
Neerlanden
Nieuwrode
Ottenburg
Overwinden
Sint-Agatha-Rode
Sint-Joris-Weert

Sint-Joris-Winge
Sint-Margriete-Houtem
Sint-Pieters-Rode
Tielt
Vertrijk
Vossem
Waanrode
Webbekom
Werchter
Winksele
Bierghes
Biez
Bossut-Gottechain
Corroy-le-Grand
Dion-le-Mont
Dion-le-Val
Folx-les-Caves
Geest-Gerompont-Petit-Rosière
Glabais
Haut-Ittre
Houtain-le-Val
Huppaye
Linsmeau
Mellery
Nil-Saint-Vincent-Saint-Martin
Nodebais
Orbais
Plancenoit
Saint-Géry
Tourinnes-la-Grosse
Vieux-Genappe
Walhain-Saint-Paul
Zétrud-Lumay

Provincie West-Vlaanderen

Snellegem
Stalhille
Varsenare
Zerkegem
Beselare
Hollebeke
Sint-Jan
Zonnebeke
Kaster
Bekegem
Moere
Roksem
Snaaskerke
Oekene
Avekapelle

Provincie Oost-Vlaanderen

Aaigem
Aspelare
Letterhoutem
Nederhasselt
Nieuwenhove

Ottergem
Sint-Antelinks
Sint-Goriks-Oudenhove
Sint-Lievens-Esse
Smeerebbe-Vloerzegem
Smetlede
Voorde
Waarbeke
Woubrechtgem
Zarlarvinge
Mespelare
Kluizen
Hansbeke
Landskouter
Schelderode
Sint-Kruis-Winkel
Ursel
Vinderhout
Vurste
Wontergem
Etikhove
Meilegem
Mulleme
Nukerke
Parike
Roborst
Rozebeke
Sint-Blasius-Boekel
Sint-Kornelis-Horebeke
Welden
Zegelsem
Meerdonk
Sint-Pauwels

Provincie Henegouwen

Arbre
Bouvignies
Grosage
Huissignies
Isières
Lanquesaint
Ramegnies
Thumaide
Tongre-Notre-Dame
Villers-Notre-Dame
Wadelincourt
Rèves
Angreau
Baisieux
Blaugies
Bougnies
Masnuy-Saint-Jean
Montrœul-sur-Haine
Quévy-le-Petit
Bas-Warneton (Neerwaasten)
Houthem
Bassilly
Estinnes-au-Val

Biercée
Faurœulx
Merbes-Sainte-Marie
Mont-Sainte-Geneviève
Peissant
Rouveroy
Sars-la-Buissière
Hérinnes
Jollain-Merlin
La Glanerie
Lamain
Marquain
Pottes
Rongy
Russeignies
Saint-Léger
Saint-Maur
Vezon
Willemeau

Provincie Luik

Aineffe
Borlez
Ellemelle
Lavoir
Outrelouxhe
Tavier
Vieux-Waleffe
Waret-l'Evêque
Yernée-Fraineux
Berneau
Lantin
Chaineux
Grand-Rechain
Kettenis
Olne
Soiron
Avernas-le-Bauduin
Blehen
Bleret
Darion
Donceel
Grand-Hallet
Haneffe
Jeneffe
Kemexhe
Lens-Saint-Remy
Noville
Odeur

Omal
Otrange
Pellaines
Petit-Hallet
Poucet
Pousset
Racour

Provincie Limburg

Aalst
Binderveld
Boekhout
Borlo
Buvingen
Donk
Duras
Runkelen
Sint-Lambrechts-Herk
Stevoort
Velm
Vorsen
Wijer
Wilderen
Ellikom
Berg
Broekom
Diets-Heur
Genoelselderen
Gotem
Gutschoven
Henis
Herderen
Hoelbeek
Klein-Gelmen
Kortessem
Membruggen
Mettekoven
Moelingen (Mouland)
Neerrepen
Opheers
Rijkel
Rijkhoven
Rosmeer
Rutten
'S Herenelderen
Ulbeek
Val-Meer
Veulen
Vliermaal

Vliermaalroot
Vlijtingen
Vroenhoven
Werm
Wintershoven
Zichen-Zussen-Bolder

Provincie Luxemburg

Habergy
Nobressart
Toernich
Tontelange
Masbourg
Saint-Médard
Buzenol
Vance

Provincie Namen

Dréhance
Feschaux
Finnevaux
Jeneffe
Wavreille
Bolinne
Bossière
Dhuy
Emines
Forville
Haltinne
Liernu
Loyers
Marchovelette
Saint-Denis
Sart-Eustache
Sart-Saint-Laurent
Sorinne-la-Longue
Tillier
Villers-lez-Heest
Warisoulx
Fontenelle
Franchimont
Le Mesnil
Presgaux
Romerée
Sart-en-Fagne
Somzée
Tarcienne
Thy-le-Bauduin

B.1. — VERSTEDELIJKE WOONGEMEENTEN.

Provincie Antwerpen

Halle
Hoevenen
Hove
Kalmthout
Kapellen
Kontich
Oelegem
Oostmalle
Ranst
Reet
Schelle
Schilde
'S Gravenwezel
Sint-Job-in-'t-Goor

Stabroek
Viersel
Wommelgem
Zoerzel
Beerzel
Blaasveld
Bonheiden
Booischoot
Bornem
Breendonk
Hallaar
Heffen
Heindonk
Hingene
Hombeek
Ruisbroek

Walem
Bouwel
Dessel
Eindhout
Gierle
Herselt
Houtvenne
Kasterlee
Lichtaart
Meerhout
Noorderwijk
Oevel
Oud-Turnhout
Ramsel
Tielen
Tongerlo

Veerle
Vorst
Vosselaar
Zoerle-Parwijs

Provincie Brabant

Linkebeek
Sint-Genesius-Rode
(Rhode-Saint-Genèse)
Wemmel
Wezembeek-Oppem
Beersel
Beert
Beigem
Bellingen
Borchtlombeek
Dilbeek
Dworp
Elewijt
Epegem
Essene
Galmaarden
Grimbergen
Hekelgem
Hofstade
Humbeek
Itterbeek
Leerbeek
Lembeek
Liedekerke
Londerzeel
Malderen
Meise
Nossegem
Oetingen
Pamel
Ramsdonk
Schepdaal
Sint-Katharina-Lombeek
Sint-Kwintens-Lennik
Sint-Stevens-Woluwe
Sint-Ulriks-Kapelle
Steenokkerzeel
Sterrebeek
Strijtem
Strombeek-Bever
Teralfene
Ternat
Tollembeek
Weerde
Attenhoven
Averbode
Baal
Begijnendijk
Bertem
Betekom
Blanden
Boutersem
Deurne
Drieslinter
Gelrode
Haacht
Herent
Hever
Holsbeek
Kaggevinne
Keerbergen
Kessel-Lo
Korbeek-Lo
Kortenbergh
Kortrijk-Dutsele

Landen
Langdorp
Linden
Lovenjoel
Messelbroek
Molenstede
Neerlinter
Neerwinden
Oplinter
Oud-Heverlee
Overhespen
Rillaar
Roosbeek
Rotselaar
Rumsdorp
Schaffen
Scherpenheuvel
Tervuren
Testelt
Tremelo
Veltem-Beisem
Waasmont
Walsbets
Walshoutem
Wezemaal
Wommersom
Zichem
Baisy-Thy
Braine-le-Château
Corbais
Couture-Saint-Germain
Hévíllers
La Hulpe
Lasne-Chapelle-Saint-Lambert
Lillois-Witterzée
Limal
Loupoigne
Maransart
Marbais
Neerheylissem
Nethen
Noville-sur-Mehaigne
Ophain-Bois-Seigneur-Isaac
Opheylissem
Perwez
Quenast
Rebecq-Rognon
Rixensart
Rosières
Saintes
Sart-Dames-Avelines
Tilly
Villers-la-Ville
Wauthier-Braine
Ways

Provincie West-Vlaanderen

Assebroek
Jabbeke
Koolkerke
Loppem
Sint-Andries
Sint-Joris
Sint-Kruis
Geluvelde
Geluwe
Mesen (Messines)
Wervik
Bavikhove
Bellegem
Bossuit

Gullegem
Helkijn (Helchin)
Hulste
Kerkhove
Moorsele
Otegem
Outrijve
Rekkem
Rollegem
Sint-Denijs
Spiere (Espierres)
Waarmaarde
Wevelgem
Bredene
Eernegem
Ettelgem
Gistel
Ichtegem
Stene
Westkerke
Dadizele
Rollegem-Kapelle
Sint-Eloois-Winkel

Provincie Oost-Vlaanderen

Appelterre-Eichem
Baardegem
Bambrugge
Borsbeke
Burst
Denderhoutem
Denderleeuw
Elene
Erembodegem
Erondegem
Erpe
Erwetegem
Gijzegem
Godveerdegem
Grimminge
Haaltert
Heldergem
Herdersem
Hillegem
Iddergem
Idegem
Impe
Kerkskén
Lede
Leeuwergem
Meerbeke
Meldert
Mere
Moerbeke
Moorsel
Nederboelare
Nieuwerkerken
Okegem
Onkerzele
Oombergen
Outer
Pollare
Ressegem
Schendelbeke
Sint-Lievens-Houtem
Sint-Maria-Oudenhove
Strijpen
Velzeke-Ruddershove
Viane
Wanzele
Welle

Zandbergen
 Zonnegem
 Appels
 Buggenhout
 Denderbelle
 Grembergen
 Opdorp
 Sint-Gillis-bij-Dendermonde
 Uitbergen
 Wichelen
 Afsnee
 Asper
 Balegem
 Bottelare
 De Pinte
 Eke
 Gontrode
 Heusden
 Lovendegem
 Melsen
 Moortsele
 Oostakker
 Scheldewindeke
 Semmerzake
 Sint-Martens-Latem
 Ename
 Munkzwalm
 Nedere name
 Sint-Maria-Latem
 Sint-Maria-Lierde
 Sint-Martens-Lierde
 Volkegem
 Zingem
 Bazel
 Belsele
 De Klinge
 Kemzeke
 Kieldrecht
 Kruibeke
 Melsele
 Nieuwkerken-Waas
 Stekene

Provincie Henegouwen

Bernissart
 Grandglise
 Houtaing
 Maffle
 Rebaix
 Stambruges
 Aiseau
 Arquennes
 Boignée
 Brye
 Buzet
 Chapelle-lez-Herlaimont
 Fayt-lez-Manage
 Feluy
 Forchies-la-Marche
 Frasnes-lez-Gosselies
 Gerpinnes
 Godarville
 Gougnyes
 Gouy-lez-Piéton
 Heppignies
 Landelies
 Leernes
 Liberchies
 Mellet
 Obaix

Pironchamps
 Pont-à-Celles
 Pont-de-Loup
 Presles
 Ransart
 Roselies
 Saint-Amand
 Thiméon
 Trazegnies
 Viesville
 Villers-Perwin
 Villers-Poterie
 Wanfercée-Baulet
 Wangenies
 Wayaux
 Angre
 Audregnies
 Aulnois
 Boussu
 Cambron-Casteau
 Cipluy
 Elouges
 Erbisœul
 Erquennes
 Eugies
 Flénu
 Frameries
 Genly
 Givry
 Goegnies-Chaussée
 Hainin
 Hornu
 La Bouverie
 Mesvin
 Montignies-sur-Roc
 Noirchain
 Nouvelles
 Pâturages
 Quaregnon
 Saint-Symphorien
 Sirault
 Villerot
 Wasmes
 Wasmuel
 Wihéries
 Herseaux
 Ploegsteert
 Bois-de-Lessines
 Boussoit
 Bray
 Casteau
 Ecaussinnes-d'Enghien
 Henripont
 Houdeng-Aimeries
 Marche-lez-Ecaussinnes
 Maurage
 Mignault
 Ollignies
 Papignies
 Petit-Enghien (Lettelingen)
 Saint-Denis
 Saint-Vaast
 Strépy-Bracquignies
 Thieu
 Bersillies-L'Abbaye
 Biesme-sous-Thuin
 Carnières
 Cour-sur-Heure
 Epinois
 Estinnes-au-Mont
 Fontaine-Valmont
 Gozée

Grand-Reng
 Ham-sur-Heure
 Hantes-Wihéries
 Haulchin
 Jamioux
 Labuissière
 Leers-et-Fosteau
 Leval-Trahegnies
 Lobbes
 Marbaix
 Merbes-le-Château
 Montignies-Saint-Christophe
 Nalinnes
 Solre-sur-Sambre
 Thuillies
 Vellereille-les-Brayeux
 Waudrez
 Blandain
 Blaton
 Brasmenil
 Bruyelle
 Calonne
 Ere
 Estaimbourg
 Estaimpuis
 Evregnies
 Fontenoy
 Froidmont
 Guignies
 Hollain
 Kain
 Laplaigne
 Leers-Nord
 Ligne
 Maubray
 Nechin
 Rumes
 Rumillies
 Taintignies
 Warcoing
 Wiers

Provincie Luik

Abée
 Amay
 Antheit
 Bas-Oha
 Ben-Ahin
 Comblain-Fairon
 Couthuïn
 Fize-Fontaine
 Huccorgne
 Jehay-Bodegnée
 Landenne
 Marneffe
 Ombret-Rawsa
 Saint-Séverin
 Vierset-Barse
 Villers-aux-Tours
 Villers-le-Bouillet
 Villers-le-Temple
 Vinalmont
 Vyle-et-Tharoul
 Warnant-Dreze
 Ayeneux
 Barchon
 Bassenge
 Beaufays
 Bellaire
 Beyne-Heusay
 Bonnelles

Chokier
 Comblain-au-Pont
 Dalhem
 Eben-Emael
 Fléron
 Fooz
 Fraipont
 Gleixhe
 Glons
 Haccourt
 Hermée
 Heure-le-Romain
 Hognoul
 Horion-Hozémont
 Housse
 Houtain-Saint-Siméon
 Juprelle
 Liers
 Melen
 Othée
 Oupeye
 Paifve
 Plainevaux
 Queue-du-Bois
 Retinne
 Richelle
 Roclenge-sur-Geer
 Roloux
 Rotheux-Rimièrre
 Rouvrex
 Saint-Remy
 Saive
 Slins
 Tilff
 Velroux
 Villers-l'Evêque
 Villers-Saint-Siméon
 Voroux-lez-Liers
 Wihogne
 Wonck
 Xhendremael
 Cornesse
 Gemmenich
 Membach
 Moresnet
 Neu-Moresnet
 Stembert
 Wegnez
 Berloz
 Bettincourt
 Corswaren
 Crisnée
 Fallais
 Fexhe-le-Haut-Clocher
 Fize-le-Marsal
 Fumal
 Grand-Axhe
 Hodeige
 Lamine
 Lantremange
 Latinne
 Lincnt
 Momalle
 Oleye
 Rosoux-Crenwick
 Saint-Georges
 Viemme

Provincie Limburg

As
 Berbroek

Beverlo
 Diepenbeek
 Gingelom
 Heppen
 Jeuk
 Kermt
 Linkhout
 Lummen
 Montenaken
 Neerglabbeek
 Niel-bij-As
 Niel-bij-Sint-Truiden
 Nieuwerkerken
 Oostham
 Opglabbeek
 Ordingen
 Paal
 Schulen
 Spalbeek
 Strokrooie
 Wimmertingen
 Zonhoven
 Zutendaal
 Achel
 Dilsen
 Eksel
 Elen
 Gerdingen
 Hamont
 Hechtel
 Meeuwen
 Nerooeteren
 Ophoven
 Opitter
 Opoeteren
 Sint-Huibrechts-Lille
 Wijchmaal
 Beverst
 Boorsem
 Eigenbilzen
 Gellik
 Guigoven
 Heers
 Hees
 Hoeselt
 Kanne
 Leut
 Mechelen-aan-de-Maas
 Mechelen-Bovelingen
 Meeswijk
 Neerharen
 Nerem
 Opgrimbe
 Rekem
 Riemst
 Riksingen
 Rukkelingen-Loon
 Sluizen
 Stokkem
 Uikhoven
 Veldwezelt
 Vreeren
 Vucht
 Waltwilder
 Wellen

Provincie Luxemburg

Aubange
 Bonnert
 Hachy
 Halanzy

Hondelange
 Meix-le-Tige
 Messancy
 Rachecourt
 Selange
 Wolkrange
 On
 Bagimont
 Bellefontaine
 Bleid
 Chantemelle
 Châtillon
 Ethe
 Habay-la-Neuve
 Houdemont
 Meix-devant-Virton
 Musson
 Mussy-la-Ville
 Rossignol
 Ruette
 Saint-Léger
 Villers-la-Loue

Provincie Namen

Annevoie-Rouillon
 Bouvignes-sur-Meuse
 Evrehailles
 Felenne
 Hastière-par-delà
 Rivière
 Thynnes
 Vencimont
 Weillen
 Winenne
 Aische-en-Refail
 Arsimont
 Balâtre
 Beuzet
 Biesme
 Boninne
 Bothey
 Bouge
 Bovesse
 Cognelée
 Corroy-le-Château
 Courrière
 Daussooux
 Ernage
 Falisolle
 Floreffe
 Floriffoux
 Fosse-la-Ville
 Franc-Waret
 Furnaux
 Gelbressée
 Grand-Manil
 Ham-sur-Sambre
 Hingeon
 Isnes
 Keumiée
 Le Roux
 Leuze
 Ligny
 Longchamps
 Loncée
 Malonne
 Mazy
 Mehaigne
 Mettet
 Noville-les-Bois
 Pontillas

Rhisnes
 Saint-Germain
 Saint-Martin
 Sart-Bernard
 Sauvenière
 Sclayn
 Soye
 Spy
 Tavier
 Temploux
 Tongrinne
 Vedrin
 Velaine

Vezen
 Vitrival
 Waret-la-Chaussée
 Wépion
 Berzée
 Cerfontaine
 Chastres
 Doische
 Fraire
 Gimnée
 Gourdinne
 Hanzinelle

Hanzinne
 Lanefte
 Mazée
 Morialmé
 Olloy-sur-Viroin
 Oret
 Pry
 Treignes
 Vaucelles
 Vierves-sur-Viroin
 Vodelée
 Yves-Gomezée

B.2. — KLEINE INDUSTRIECENTRA EN GEMEENTEN MET BELANGRIJKE WERKFUNCTIES.

a. — Werkgelegenheidscoëfficiënt : 80 tot 100.

Provincie Antwerpen
 Boeichout
 Lint

Provincie Brabant
 Groot-Bijgaarden
 Wespelaar
 Wilsele

Provincie West-Vlaanderen
 Sijsele
 Heule
 Moen

Provincie Oost-Vlaanderen
 Goferdinge
 Destelbergen

Merelbeke
 Sint-Denijs-Westrem
 Bevere
 Haasdonk

Provincie Henegouwen
 Luttre
 Piéton
 Seneffe
 Souvret
 Ghlin
 Hautrage
 Jemappes
 Haine-Saint-Paul
 Roucourt

Provincie Luik
 Hermalle-sous-Huy

Modave
 Awirs
 Engis
 Elsenborn
 Lambermont
 Bergilers

Provincie Limburg
 Kwaadmechelen
 Rotem

Provincie Namen
 Chairière
 Haut-le-Wastia
 Dave
 Jambes
 Onoz
 Thon

B.2. — KLEINE INDUSTRIECENTRA EN GEMEENTEN MET BELANGRIJKE WERKFUNCTIES.

b. — Werkgelegenheidscoëfficiënt : meer dan 100.

Provincie Antwerpen
 Aartselaar
 Emblem
 Hemiksem
 Massenhoven
 Tisselt
 Grobbendonk
 Olen
 Westmeerbeek

Provincie Brabant
 Drogenbos
 Huizingen
 Kapelle-op-den-Bos
 Lot
 Machelen
 Melsbroek
 Ruisbroek
 Zaventem
 Zellik

Heverlee
 Tildonk
 Vaalbeek
 Archennes
 Beauvechain
 Bierges
 Céroux-Mousty
 Clabecq
 Court-Saint-Etienne
 Genval
 Mont-Saint-Guibert
 Oisquercq
 Orp-le-Grand
 Virginal-Samme

Provincie West-Vlaanderen
 Sint-Michiels
 Zedelgem
 Aalbeke
 Marke

Vichte
 Zwevegem
 Lombardsijde
 Zandvoorde
 Emelgem

Provincie Oost-Vlaanderen
 Overboelare
 Schellebelle
 Schoonaarde
 Ertvelde
 Gavere
 Zwijnaarde
 Leupegem

Provincie Henegouwen
 Chièvres
 Harchies
 Quevaucamps

Ville-Pommerœul Bois-d'Haine Bouffloux Châtelineau Familleureux Farciennes Fontaine-l'Evêque Gosselies Lambusart Manage Baudour Cuesmes Harmignies Hensies Jurbise Nimy Obourg Quévy-le-Grand Tertre Ecaussinnes-Lalaing Hennuyères Péronnes Trivières Anderlues Haine-Saint-Pierre Mont-Sainte-Aldegonde Morlanwelz-Mariemont Amougies Callenelle Orcq Péronnes	Provincie Luik Flône Marchin Seilles Wanze Awans Bierset Chaudfontaine Lixhe Micheroux Milmort Nessonvaux Romsée Trembleur Voroux-Goreux Ensival Goé Montzen Xhendelesse Geer Lens-sur-Geer Oreye Remicourt	Zolder Houthalen Provincie Luxemburg Heinsch Lavacherie Latour Provincie Namen Jemelle Mont Spontin Warnant Aisemont Auvélais Beez Flawinne Franière Jemeppe Marche-les-Dames Moustier Namèche Tamines Frasnes Thy-le-Château
Provincie Limburg Brustem Koersel		

B.3. a. — VERSTEDELIJKE GEMEENTEN MET STERKE INGAANDE EN UITGAANDE PENDEL.

Provincie Antwerpen Borsbeek Broechem Essen Wijnegem Zwijndrecht	Provincie Oost-Vlaanderen Evergem Gijzenzele	Neuville-en-Condroz Poulseur Alleur Boirs Embourg Lanaye Loncin Magnée Ivoz-Ramet Sougné-Remouchamps Andrimont Dison Grandville
Provincie Brabant Kraainem Alsemberg Buizingen Diegem Muizen Sint-Pieters-Leeuw Bost Ezemaal Baulers Bousval Chastre-Villeroux-Blanmont Limelette Ottignies Waterloo	Provincie Henegouwen Acoz Bellecourt Courcelles Goutroux Joncret La Hestre Loverval Roux Wagnelée Havré Hyon Maisières Warquignies Houdeng-Goegnies Ressaix Chercq Vault Warchin	Provincie Limburg Kuringen Helchteren
Provincie West-Vlaanderen Lissewege	Provincie Luik Ampsin Moha	Provincie Namen Belgrade Bonneville Champion Lives-sur-Meuse Mornimont Saint-Marc Saint-Servais

B.3. b. — VERSTEDELIJKE GEMEENTEN MET MINDER STERK ONTWIKKELDE PENDEL.

Provincie Antwerpen

Brecht
Niel
Pulle
Rumst
Sint-Lenaarts
Terhagen
Waarloos
Westmalle
Wuustwezel
Zandhoven
Berlaar
Bevel
Duffel
Itegem
Kessel
Mariekerke
Nijlen
Puurs
Sint-Amands
Wiekevorst
Arendonk
Balen
Beerse
Herenthout
Hulshout
Lille
Morkhoven
Ravels
Rijkevorsel
Vlimmeren
Vorselaar
Wechelderzande
Westerlo

Provincie Brabant

Merchtem
Opwijk
Peutie
Boortmeerbeek
Hoegaarden
Zoutleeuw
Genappe
Grez-Doiceau
Hamme-Mille
Ittre
Jauche
Ohain

Provincie West-Vlaanderen

Heist
Oostkamp
Uitkerke
Veldegem
Wenduine
Houthulst
Kortemark
Anzegem
Beveren
Bissegem
Deerlijk
Desselgem
Gijzelbrechtegem
Harelbeke
Ingooigem
Kuurne

Lauwe
Lendeledede
Sint-Eloois-Vijve
Tiegem
Klemskerke
Middelkerke
Oudenburg
Westende
Ardoois
Beveren
Ingelmunster
Kachtem
Ledegem
Rumbeke
Meulebeke
Oeselgem
Ooigem
Oostrozebeke
Sint-Baafs-Vijve
Wakken
Wielsbeke
Adinkerke
De Panne
Koksijde
Oostduinkerke

Provincie Oost-Vlaanderen

Bavegem
Grottenberge
Herzele
Hofstade
Liefingem
Neigem
Oordegem
Ophasselt
Baasrode
Berlare
Hamme
Lebbeke
Massemem
Oudegem
Serskamp
Waasmunster
Wieze
Zelee
Astene
Deurle
Drongen
Knesselare
Melle
Olsene
Petegem-aan-de-Leie
Waarschoot
Zulte
Berchem
Deftinge
Edelare
Eine
Elsegem
Nederzwalm-Hermelgem
Ruien
Elversele
Rupelmonde
Sint-Gillis-Waas
Steendorp
Tielrode

Provincie Henegouwen

Basècles
Belœil
Brugelette
Dergneau
Ghislenghien
Irchonwelz
Pommerœul
Châtelet
Asquillies
Lens
Sars-la-Bruyère
Thulin
Dottignies (Dottenijs)
Luingne
Warneton (Waasten)
Deux-Acres
Naast
Rœulx
Ville-sur-Haine
Momignies
Rance
Strée
Antoing
Barry
Bleharies
Bon-Secours
Froyennes
Gaurain-Ramecroix
Orroir
Pecq
Ramegnies-Chin
Templeuve
Watripont

Provincie Luik

Clermont
Ehein
Hamoir
Ocquier
Ouffet
Strée
Tihange
Verlaine
Anthisnes
Forêt
Soumagne
Sprimont
Bütgenbach (Butgenbach)
Hergenrath
Heusy
Limbourg
Petit-Rechain
Raeren
Robertville
Theux

Provincie Limburg

Gorseme
Heusden
Tessenderlo
Zelem
Bocholt
Kaulille
Peer

Borgloon
Lanaken
Lanklaar
Munsterbilzen

Provincie Luxemburg

Autelbas
Martelange
Houffalize
Aye
Barvaux
Durbuy
Forrières
Grupont
Hampteau
Hargimont
Hotton
Nassogne
Waha
Corbion
Hatrival
Herbeumont
Paliseul
Pussemange
Wellin
Etalle

Izel
Lamorteau
Rulles
Sainte-Marie
Saint-Mard
Tintigny

Provincie Namen

Alle
Anhée
Anseremme
Bioul
Bohan
Braibant
Falmignoul
Godinne
Han-sur-Lesse
Hastièrre-Lavaux
Havelange
Heer
Houx
Houyet
Natoye
Purnode
Vresse
Wanlin

Waulsort
Yvoir
Bierwart
Bois-de-Villers
Denée
Eghezée
Erpent
Faulx-les-Tombes
Gesves
Lustin
Maizeret
Moignelée
Naninne
Profondeville
Sombrefte
Sosoye
Agimont
Biesmerée
Gonrioux
Hermeton-sur-Meuse
Mariembourg
Merlemont
Nismes
Oignies-en-Thiérache
Pétigny
Romedenne
Villers-le-Gambon
Walcourt

C.1. — GEWONE STEDEN.

Provincie Antwerpen

Boom
Heist-op-den-Berg
Lier
Willebroek
Geel
Herentals
Hoogstraten
Mol

Provincie Brabant

Asse
Halle
Vilvoorde
Aarschot
Diest
Tienen
Braine-l'Alleud
Jodoigne
Nivelles
Tubize
Wavre

Provincie West-Vlaanderen

Blankenberge
Knokke
Torhout
Diksmuide
Ieper
Poperinge
Avelgem
Menen
Waregem
Izegem
Roeselare

Tielt
Nieuwpoort
Veurne

Provincie Oost-Vlaanderen

Geraardsbergen
Ninove
Zottegem
Dendermonde
Wetteren
Eeklo
Maldegem
Zelzate
Deinze
Nederbrakel
Oudenaarde
Ronse (Renaix)
Beveren
Lokeren
Temse

Provincie Henegouwen

Ath
Fleurus
Dour
Quiévrain
Saint-Ghislain
Comines (Komen)
Mouscron (Moeskroen)
Braine-le-Comte
Enghien (Edingen)
Lessines
Soignies
Beaumont
Binche
Chimay

Erquelines
Thuin
Leuze
Péruwelz

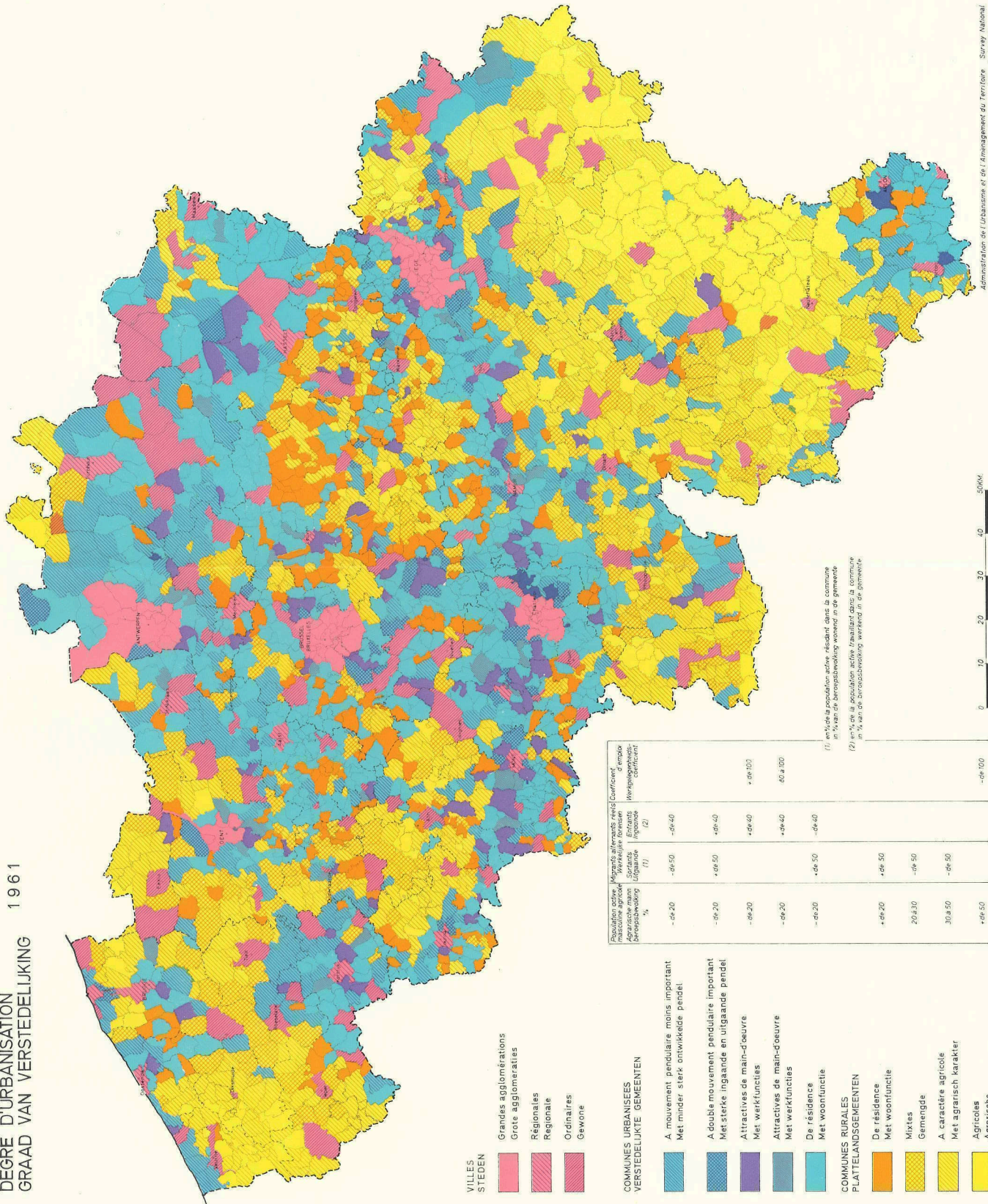
Provincie Luik

Huy
Aywaille
Esneux
Visé
Eupen
Herve
Kalmis (La Calamine)
Malmédy
Pepinster
Sankt-Vith (Saint-Vith)
Spa
Stavelot
Welkenraedt
Hannut
Waremme

Provincie Limburg

Beringen
Genk
Leopoldsburg
Sint-Truiden
Bree
Lommel
Maaseik
Neerpelt
Overpelt
Bilzen
Eisden
Tongeren

DEGRE D'URBANISATION
GRAAD VAN VERSTEDELIJKING 1961

VILLES
STEDEN

- Grandes agglomérations
Grote agglomeraties
- Régionales
Regionale
- Ordinaires
Gewone

COMMUNES URBAINES
VERSTEDELIJKE GEMEENTEN

- A mouvement pendulaire moins important
Met minder sterk ontwikkelde pendel
- A double mouvement pendulaire important
Met sterke ingaande en uitgaande pendel
- Attractives de main-d'oeuvre
Met werkfuncties
- Attractives de main-d'oeuvre
Met werkfuncties
- De résidence
Met woonfunctie

COMMUNES RURALES
PLATTELANDSGEMEENTEN

- De résidence
Met woonfunctie
- Mixtes
Gemengde
- A caractère agricole
Met agrarisch karakter
- Agricoles
Agrarische

%	Population active: Migrants à l'écart Werkelijke forenzen Semi-agriculteurs Uitgaande Inwoners Coefficients	
	(1)	(2)
-05-20	-05-50	-05-40
-05-20	+05-50	+05-40
-05-20	+05-40	+05-100
-05-20	+05-40	60 à 100
-05-20	-05-50	-05-40
+05-20	+05-50	-05-40
+05-50		
20 à 30	-05-50	
30 à 50	-05-50	
+05-50		-05-100

(1) en % de la population active résidant dans la commune
in % of de beroepsbevolking woonend in de gemeente

(2) en % de la population active travaillant dans la commune
in % of de beroepsbevolking werkend in de gemeente

Provincie Luxemburg

Athus
Bastogne
Vielsalm
Bomal
La Roche-en-Ardenne
Marche-en-Famenne
Bertrix
Bouillon

Libramont
Neufchâteau
Saint-Hubert
Florenville
Virton

Provincie Namen

Beauraing

Ciney
Dinant
Gedinne
Rochefort
Andenne
Gembloux
Couvin
Florennes
Philippeville

C.2. — REGIONALE STEDEN.

Provincie Antwerpen

Mechelen
Turnhout

Provincie Brabant

Leuven

Provincie West-Vlaanderen

Brugge
Kortrijk
Oostende

Provincie Oost-Vlaanderen

Aalst
Sint-Niklaas

Provincie Henegouwen

Mons
La Louvière
Tournai

Provincie Luik

Verviers

Provincie Limburg

Hasselt

Provincie Luxemburg

Arlon

Provincie Namen

Namur

C.3. — GROTE AGGLOMERATIES.

Provincie Antwerpen

Antwerpen
Berchem
Borgerhout
Brasschaat
Burcht
Deurne
Edegem
Ekeren
Hoboken
Merksem
Mortsel
Schoten
Wilrijk

Provincie Brabant

Anderlecht
Audergem — Oudergem
Berchem-Sainte-Agathe —
Sint-Agatha-Berchem
Bruxelles — Brussel
Etterbeek
Evere
Forest — Vorst
Ganshoren
Ixelles — Elsene
Jette
Koekelberg
Molenbeek-Saint-Jean —
Sint-Jans-Molenbeek
Saint-Gilles — Sint-Gillis

Saint-Josse-ten-Noode
Sint-Joost-ten-Node
Schaerbeek — Schaarbeek
Uccle — Ukkel
Watermael-Boitsfort —
Watermaal-Bosvoorde
Woluwé-Saint-Lambert —
Sint-Lambrechts-Woluwe
Woluwé-Saint-Pierre —
Sint-Pieters-Woluwe

Provincie Oost-Vlaanderen

Gent
Gentbrugge
Ledeberg
Mariakerke
Sint-Amandsberg
Wondelgem

Provincie Henegouwen

Charleroi
Couillet
Dampremy
Gilly
Jumet
Lodelinsart
Marchienne-au-Pont
Marcinelle
Monceau-sur-Sambre
Montignies-le-Tilleul

Montignies-sur-Sambre
Mont-sur-Marchienne

Provincie Luik

Angleur
Ans
Argenteau
Bressoux
Chênée
Chératte
Flémalle-Grande
Flémalle-Haute
Glain
Grâce-Berleur
Grivegnée
Hermalle-sous-Argenteau
Herstal
Hollogne-aux-Pierres
Jemeppe
Jupille-sur-Meuse
Liège
Mons
Montegnée
Ougrée
Rocourt
Saint-Nicolas
Seraing
Tilleul
Vaux-sous-Chèvremont
Vivegnis
Vottem
Wandre

Vergelijking der gezinsbudgetenquêtes gehouden bij arbeiders- en bediendengezinnen in 1961 en 1963 ⁽¹⁾

In 1961 werd een budgetonderzoek gehouden bij gezinnen waarvan het hoofd respectievelijk arbeider, bediende of niet actief was. De hierbij gevolgde methode werd uiteengezet in een artikel dat verschenen is in het Statistisch Tijdschrift van juli-augustus 1963 en in n° 5 van « Statistische en Econometrische Studiën ». De resultaten van dit onderzoek kan men vinden in voormelde publikaties alsmede in het Statistisch Tijdschrift van juni 1964 en november-december 1964 en de n°s 7 en 9 van « Statistische en Econometrische Studiën ». In 1963 werd opnieuw een gelijkaardig onderzoek gehouden en wel bij arbeidersgezinnen, bediendengezinnen en landbouwersgezinnen. Het maakte deel uit van een onderzoek dat door het Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen in de zes lidstaten werd ingericht in samenwerking met de nationale bureaus voor de statistiek. Voor een beschrijving der methode en een keuze uit de belangrijkste resultaten zij verwezen naar het Statistisch Tijdschrift van oktober 1967. Meer uitvoerige gegevens werden gepubliceerd door het Bureau voor de Statistiek van de Europese Gemeenschappen in « Sociale statistiek — Speciale Serie — Budgetonderzoek 1963-1964 — België n° 2 ».

Voor arbeidersgezinnen en bediendengezinnen beschikt men dus over gegevens betreffende het verbruik en het inkomen in 1961 en 1963. Deze cijfers kunnen echter niet zo maar naast elkaar geplaatst en vergeleken worden. Verschillen voortvloeiend uit een gewijzigde begripsinhoud van het verbruik en het inkomen en uit de aangewende methoden van verzamelen der gegevens brengen de vergelijkbaarheid van de resultaten der twee enquêtes inderdaad in het gedrang. Ook werd de sociale status van de gezinnen volgens verschillende criteria bepaald.

De verschillen in de gehanteerde begrippen en methoden worden hierna opgesomd en

ontleed ten einde de weerslag ervan op de resultaten zoveel mogelijk te kunnen omschrijven. Nochtans blijft omzichtigheid bij de vergelijking geboden aangezien de weerslag van bepaalde definitieverschillen niet kon weggevoerd worden.

Betreffende het inkomen werd in 1963 weliswaar informatie verzameld maar ze werd tot nu toe niet gepubliceerd. In onderhavige bijdrage vindt men gegevens betreffende het netto inkomen die zo goed mogelijk vergelijkbaar werden gemaakt met de overeenkomstige cijfers voor 1961.

I. — DEFINITIEVERSCHILLEN.

1. — Het begrip « gezin ».

De algemene definitie van het gezin is nagenoeg dezelfde voor de twee enquêtes. Alleen werden voor enkele gevallen verschillende oplossingen aangenomen zoals b.v. voor de kostgangers en het dienstpersoneel, de alleenstaanden en de leden van het gezin die slechts een gedeelte van hun inkomen aan het gezin afstaan.

a) *Kostgangers en dienstpersoneel.*

In de enquête 1961 werd het verbruik van voedingswaren en dranken van kostgangers en inwonend dienstpersoneel tot het gezinsverbruik gerekend.

In 1963 heeft men het aandeel van deze personen in de uitgaven voor voedingswaren en dranken berekend, proportioneel met het aantal verbruikseenheden, en van de totale gezinsuitgaven voor voedingswaren en dranken afgetrokken. Voor de vergelijking met de enquête van 1961 dient dit bedrag er opnieuw bijgeteld te worden.

(1) Dit artikel werd opgesteld door de Heer G. Tuyaerts.

b) *De alleenstaanden.*

Alleenstaande personen werden in 1961 als afzonderlijke gezinnen in de enquête opgenomen; in 1963 werden ze uit de enquête geweerd. De weerslag van dit verschil ten aanzien van de definitie van het gezin is echter gering. Het aantal alleenstaande arbeiders en bedienden in de budgetenquête van 1961 bedraagt inderdaad slechts 10, resp. 6. Elimineert men die gevallen dan stijgt het gemiddeld bedrag der consumptie per gezin met 638 F bij de arbeiders en met 723 F bij de bedienden, het gemiddeld beschikbaar inkomen per gezin met 695 F resp. 720 F.

c) *De gezinsleden die slechts een gedeelte van hun inkomen aan het gezin afstaan.*

De gezinsleden die slechts een gedeelte van hun inkomen aan het gezin afstaan, werden in 1961 tot het gezin gerekend terwijl ze in 1963 nagenoeg allen uit de enquête geweerd werden daar ze niet bereid waren volledige gegevens omtrent hun uitgaven en inkomsten te verstrekken. Dit vloeide voort uit de aard zelf van het onderzoek. In 1961 sloeg het onderzoek op een volledig jaar en de personen die slechts een gedeelte van hun inkomsten aan het gezin afstonden, konden hun uitgaven en ontvangsten specificeren op een speciaal blad dat hun tot dit doel werd overhandigd. Gezien de korte periode van een maand die in 1963 voor het onderzoek voorgescreven was, kon deze methode niet worden toegepast. Hun ontvangsten en uitgaven moesten rechtstreeks in de gezinsrekening geïntegreerd worden; de meerderheid weigerde echter volledige gegevens daaromtrent te verschaffen en werd dan ook uitgesloten. Dit heeft natuurlijk een invloed zowel op de gezinsgrootte als op het niveau der uitgaven en inkomsten per gezin. Hoe groot die invloed is kan echter niet uitgemaakt worden.

2. — *De sociale status van de gezinnen.*

De sociale status van de gezinnen wordt in de twee enquêtes bepaald door de sociale beroepsgroep van het gezinshoofd. In de enquête van 1961 werd als gezinshoofd beschouwd de persoon die in feite de gezinsaanleggenheden leidde; in de enquête van 1963 was gezinshoofd hij (zij) die de belangrijkste bijdrage in het onderhoud van het gezin leverde, met uitzondering evenwel van de echtgenote. De meerderheid der gezinnen zou dus wel in de twee enquêtes dezelfde sociale

status gehad hebben maar dit neemt niet weg dat sommige gezinnen die in 1961 als arbeidersgezinnen zouden beschouwd geweest zijn, in 1963 bij de bediendengezinnen ondergebracht zijn en omgekeerd. Dit kan het geval zijn indien er naast de ouders nog andere inkomenstrekkingen zijn. In deze groep kan het voorkomen dat de vader arbeider of niet actieve is en één of meer kinderen bediende zijn die een hoger inkomen hebben dan de vader en dit inkomen ook ter beschikking stellen van de huishouding. In welke mate deze verschillen de resultaten beïnvloeden kan niet uitgemakt worden. Wel is het zo dat in de enquête van 1961 in 102 arbeidersgezinnen en 45 bediendengezinnen — resp. 13 % en 9 % van het totaal — naast de ouders nog één of meer inkomenstrekkingen voorkomen.

3. — *Verschillen ten aanzien van de definitie van het verbruik.*

a) *Giften in natura.*

In 1961 werden tot het verbruik gerekend alle door de gezinnen verbruikte goederen en diensten, ongeacht of het gezin deze goederen en diensten zelf betaald of geproduceerd heeft dan wel of ze door derden geschonken werden. In 1963 werden, behoudens twee uitzonderingen, de gratis van derden ontvangen goederen en diensten niet tot het verbruik gerekend. Deze twee uitzonderingen waren :

- de door de werkgever gratis verstrekte voeding, verwarming, huisvesting, gas, elektriciteit en het gratis gebruik van een auto;
- de door derden gratis verstrekte huisvesting.

De toegerekende waarde van het gedeelte der gratis van derden ontvangen goederen en diensten dat in 1961 wel maar in 1963 niet tot het verbruik gerekend werd, is gekend voor 1961 omdat de tegenwaarde ervan afzonderlijk bij de ontvangen transferten, andere dan inkomensoverdrachten, geboekt werd. Deze waarde bedraagt 442 F voor arbeidersgezinnen en 772 F voor bediendengezinnen. Zij wordt van de uitgaven in 1961 afgetrokken om de resultaten der beide enquêtes vergelijkbaar te maken.

Omgekeerd werden de goederen en diensten die door het gezin gekocht of geproduceerd werden maar nadien aan derden geschonken werden, in 1961 niet tot het verbruik gerekend maar in 1963 wel. De resultaten der

beide enquêtes kunnen op dit punt vergelijkbaar gemaakt worden.

Tot slot zij er op gewezen dat in 1963 de van derden tegen verminderde prijs ontvangen produkten en diensten in het verbruik werden opgenomen ten belope van de effectief gedane uitgaven. In 1961 werd daarenboven het verschil tussen de normale prijs en de effectief betaalde prijs als toegerekend verbruik opgenomen. Bij gebrek aan informatie kunnen de cijfers evenwel niet gecorrigeerd worden.

b) *Betaalde onderhoudsgelden en giften in speciën.*

De betaalde onderhoudsgelden en giften in speciën werden in 1963 tot het verbruik gerekend. In 1961 werden zij als transferten geboekt. Om de cijfers van 1961 vergelijkbaar te maken met deze van 1963 wordt het verbruik in 1961 met deze bedragen verhoogd.

c) *De autoconsumptie van voedingswaren en dranken.*

In 1961 werd de autoconsumptie gewaardeerd tegen prijzen af-producent, in 1963 tegen kleinhandelsprijzen. In welke mate deze verschillende waardering de resultaten heeft beïnvloed kan moeilijk worden uitgemaakt. Het is evenwel zo dat de autoconsumptie in 1961 slechts 960 F bedroeg bij de arbeiders en 373 F bij de bedienden terwijl ze in 1963 opliep tot 2 064 resp. 1 410 F per gezin.

d) *Medische zorgen en farmaceutische produkten.*

Bij de berekening van de uitgaven voor medische zorgen en farmaceutische produkten werd in 1961 geen rekening gehouden met de terugbetalingen; dit werd wel gedaan in 1963. In 1961 werden inderdaad de bedragen betaald door de gezinnen aan geneesheren, apothekers, verzorgingsinstellingen en paramedisch personeel niet verminderd met de terugbetalingen der verplichte en vrije verzekering tegen ziekte en invaliditeit. In 1963 daarentegen ging het enkel om de werkelijk gedragen lasten d.w.z. de uitgaven verminderd met de terugbetalingen.

Deze terugbetalingen bedroegen in 1961 1 071 F per gezin bij de arbeiders en 1 513 F per gezin bij de bedienden. Ten einde voor 1961 en 1963 vergelijkbare waarden te bekomen werden de uitgaven in 1961 met deze bedragen verminderd.

e) *Terugbetaling van leningen.*

De terugbetaling van leningen werd in 1961 niet beschouwd als verbruik; in 1963 daarentegen werd het gedeelte intrest wél tot het verbruik gerekend. Voor de vergelijkbaarheid diende het er dan ook uit verwijderd te worden.

f) *Afbetaling van leningen voor aankopen gedaan vóór de enquête.*

De bedragen tijdens het onderzoek betaald ter afbetaling van aankopen gedaan vóór de enquête, werden in 1963 als verbruik aangezien. Voor de vergelijkbaarheid met de enquête van 1961 werden deze uitgaven er uit verwijderd aangezien deze betalingen in 1961 bij de kapitaalverrichtingen werden geboekt.

g) *Niet verplichte ziekte- en ongevallenverzekering.*

In 1963 werden de bijdragen inzake niet verplichte ziekte- en ongevallenverzekering tot het verbruik gerekend; in 1961 werden ze als transferten geboekt. Om vergelijkbare cijfers te verkrijgen wordt het verbruik in 1963 met het desbetreffend bedrag verminderd.

h) *De verzekeringspremiën.*

De verzekeringspremiën werden in 1963 in hun geheel als verbruik aangezien terwijl in 1961 alleen het gedeelte administratiekosten als dusdanig werd opgenomen. Het resterende deel werd als een transfert geboekt. Om voor 1963 vergelijkbare cijfers te verkrijgen werd alleen het gedeelte administratiekosten opgenomen. Het werd geraamd door toepassing van de in 1961 aangenomen percentages.

4. — *Vergelijkende staat der gezinsuitgaven in 1961 en 1963.*

In tabel 1 worden alle correcties samengebracht die men aan het bedrag van het verbruik volgens de enquête van 1961 en 1963 kan aanbrenge om meer vergelijkbare resultaten te verkrijgen. Er wordt uitgegaan van het totaal der uitgaven, exclusief belastingen en wettelijke bijdragen voor de sociale verzekering, en vóór aftrek van de terugbetalingen gedaan door coöperatieven, de opbrengst van de verkoop van gebruikte voorwerpen en afval en de tegenwaarde van de afslagzegels. Bij iedere correctiepost wordt het nummer vermeld van de paragraaf waar de correctie besproken wordt.

Tabel 1. — VERBRUIK PER GEZIN EN PER PERSOON VOLGENS DE BUDGETENQUÊTES 1961 EN 1963. VERGELIJKBARE CIJFERS.

	Arbeiders		Bedienden	
	1961	1963	1961	1963
Verbruik per gezin (gepubliceerde cijfers)	104 294	136 613	152 937	201 379
Correcties :				
1 a. Voeding en dranken inwonend dienstponeel en kostgangers		519		942
1 b. Uitschakeling van alleenstaanden	638		723	
3 a. Gratis van derden ontvangen goederen en diensten	— 442		— 772	
3 a + b. Giften in natura en giften in speciën aan derden	1 503		2 863	
3 b. Betaalde onderhoudsgelden	59		70	
3 d. Terugbetalingen inzake ziekteverzekering.....	— 1 071		— 1 513	
3 e + f. Intrest op leningen en aflossing van afbetalingsschulden		— 2 675		— 4 268
3 g. Bijdragen niet verplichte ziekte- en ongevallenverzekering		— 580		— 1 581
3 h. Gedeelte transfert begrepen in de verzekeringspremiën		— 1 448		— 3 254
Gecorrigeerd verbruik per gezin	104 981	132 429	154 308	193 218
Aantal personen per gezin	3,7	3,7	3,9	3,7
Gecorrigeerd verbruik per persoon	28 373	35 792	39 566	52 221

Volgens de gecorrigeerde resultaten der twee bestudeerde gezinsbudgetenquêtes zou het verbruik per persoon tussen 1961 en 1963 dus gestegen zijn met 26 % voor arbeidersgezinnen en 32 % voor bediendengezinnen. Volgens de nationale rekeningen daarentegen bedroeg de stijging der private consumptie per inwoner slechts 13 %. Strikt genomen zijn beide gegevens weliswaar niet vergelijkbaar omdat de resultaten der budgetenquêtes op twee welbepaalde groepen slaan terwijl de nationale rekeningen betrekking hebben op het geheel der bevolking. Het verschil is echter zo aanzienlijk dat men moeilijk kan aannemen dat beide enquêtes zonder meer vergelijkbaar zouden zijn en dat de stijging van het verbruik der arbeidersgezinnen en der bediendengezinnen werkelijk zo belangrijk is geweest als uit de vergelijking van deze enquêtes blijkt.

II. — VERSCHILLEN IN DE METHODE VAN VERZAMELEN DER GEGEVENS.

Wellicht is de verklaring van de belangrijke verschillen tussen de totaalcijfers van 1961 en 1963 te zoeken in de wijze waarop de gegevens werden verzameld.

In 1961 werd gebruik gemaakt van huishoudboekjes die gedurende een volledig jaar werden ingevuld. Hierin moest elke uitgave en elke ontvangst worden genoteerd en de aard ervan nauwkeurig worden omschreven. Daarnaast werd een beperkte zakgeldenquête gehouden om een idee te krijgen van de besteding van het aan de gezinsleden gegeven zakgeld. Tenslotte was een speciaal blad voorzien bestemd voor die gezinsleden die slechts een gedeelte van hun inkomen aan het gezin afstonden; hierin moesten deze personen hun persoonlijke ontvangsten en uitgaven noteren gedurende een volledig jaar.

In 1961 hebben de gezinnen dus tijdens een volledig jaar aan de enquête deelgenomen. In 1963 duurde het onderzoek eveneens een jaar maar heeft ieder gezin slechts gedurende een maand medegewerkt doordat iedere maand telkens een andere groep gezinnen ondervraagd werd. Alleen de uitgaven betreffende de posten van courant verbruik en deze waarvoor geen beroep op het geheugen kon gedaan worden werden dagelijks in huishoudboekjes genoteerd en dit gedurende één maand; voor alle andere uitgaven en ontvangsten werd de informatie door middel van interviews verzameld. Deze interviews hadden betrekking op de uitgaven gedaan hetzij tijdens het voorbije

jaar, hetzij tijdens de laatste 3 maanden of hadden betrekking op de laatste rekening. De gegevens die op een fractie van een jaar betrekking hadden werden op jaarbasis omgerekend.

In de hiernavolgende tabel 2 vindt men een onderverdeling van het verbruik per persoon, naar de aard der verbruikte goederen en diensten en de wijze waarop de inlichtingen in

1963 werden verzameld. Men kan er uit aflezen met hoeveel procent het verbruik volgens de enquête van 1963 hoger ligt dan het verbruik volgens de enquête van 1961.

Ter vergelijking werden eveneens de overeenkomstige groeipercentages volgens de gegevens der nationale rekeningen opgenomen. De nomenclaturen der gezinsbudgetenquêtes verschillen van die der nationale rekeningen.

Tabel 2. — STIJGING VAN HET VERBRUIK PER PERSOON TUSSEN 1961 EN 1963 VOLGENS DE GEZINSBUDGETENQUETES EN VOLGENS DE NATIONALE REKENINGEN.

DETAILCIJFERS PER GOEDEREN. EN DIENSTENCATEGORIE EN NAAR DE WIJZE VAN VERZAMELING DER INFORMATIE BIJ DE BUDGETENQUETE 1963.

	Arbeidersgezinnen			Bediendengezinnen			Nationale rekeningen		
	1961	1963	Stijging in %	1961	1963	Stijging in %	1961	1963	Stijging in %
1. Voedingsmiddelen, dranken en tabak (huishoudboekje)	11 251	13 954	24,0	12 033	14 997	24,6	15 583	17 056	9,5
2. Kleding en ander persoonlijk goed.									
Huishoudboekje	1 526	1 660	8,8	2 094	2 416	15,4	} 4 423	5 119	15,7
Interview 3 maand	1 643	3 103	88,9	2 290	4 402	92,2			
3. Huur, taxes, water.									
Laatste rekening	3 170	3 542	11,8	5 166	6 160	19,2	} 5 357	5 586	4,3
Interview jaar	208	335	61,1	283	522	84,5			
4. Verwarming, verlichting.									
Laatste rekening	603	855	41,8	889	1 204	35,4	1 077	1 304	21,1
Interview drie maand	1 014	2 000	97,2	1 166	2 635	126,0	1 151	1 656	43,9
5. Duurzame huishoudartikelen.									
Huishoudboekje	497	471	— 5,2	676	690	2,1	} 3 809	4 394	15,4
Interview jaar	1 434	2 228	55,4	1 928	3 385	75,6			
6. Onderhoud woning.									
Huishoudboekje	805	955	18,6	1 618	2 063	27,5	} 2 087	2 316	11,0
Interview jaar	80	106	32,5	120	159	32,5			
7. Persoonsverzorging (huishoudboekje)	296	359	21,3	503	717	42,5	551	650	18,0
8. Hygiëne (huishoudboekje)	555	827	49,0	862	1 433	66,2	2 169	2 454	13,1
9. Vervoer en verkeer.									
Huishoudboekje	1 120	1 401	25,1	2 543	3 286	29,2	2 468	2 819	14,2
Interview jaar	679	1 406	107,1	1 264	2 837	124,4	1 241	1 439	16,0
10. Overige.									
Huishoudboekje	1 829	1 381	— 24,5	2 942	2 409	— 18,1	} 5 732	6 422	12,0
Interview jaar	1 188	978	— 17,7	2 450	2 469	0,8			
Totaal :	27 898	35 561	27,5	38 827	51 784	33,4	45 648	51 215	12,2
Huishoudboekje	17 879	21 009	17,5	23 272	28 010	20,4	28 095	31 118	10,8
Interview jaar	3 590	5 052	40,7	6 044	9 373	55,1	7 634	8 824	15,6
Interview drie maand	2 657	5 102	92,0	3 456	7 037	103,6	3 801	4 752	25,0
Laatste rekening	3 773	4 398	16,6	6 054	7 364	21,6	6 118	6 522	6,6

Bij de in tabel 2 voorgestelde hergroepering der rubrieken werd naar een zo groot mogelijke vergelijkbaarheid gestreefd. Voor bepaalde rubrieken was een verdere splitsing der gegevens van de nationale rekeningen volgens de wijze waarop de informatie in 1963 werd verzameld, niet mogelijk. Om een dergelijke splitsing toch te verkrijgen op het niveau der totale consumptie werden de niet splitsbare rubrieken ieder afzonderlijk gesplitst in verhouding tot het relatief belang der overeenstemmende subrubrieken volgens de enquête van 1963. Het bedrag der totale consumptie volgens de nationale rekeningen, dat in tabel 2 voorkomt, is gelijk aan de private consumptie vóór statistische aanpassing en vóór aftrek van de uitgaven van niet-ingezetenen in België omdat deze twee correctieposten niet kunnen gesplitst worden volgens de aard der verbruikte goederen en diensten (1). Om een gelijkaardige reden stemt het globaal verbruik per persoon in tabel 2 niet overeen met het gecorrigeerd verbruik per persoon vermeld in tabel 1.

Uit tabel 2 kan men aflezen, dat voor de uitgaven waarover men in 1963 informatie verzameld heeft door middel van huishoudboekjes, de stijgingspercentages afgeleid uit de resultaten der gezinsbudgetenquêtes ongeveer het dubbele bedragen van deze welke voortvloeien uit de gegevens der nationale rekeningen. Voor de andere uitgavencategorieën liggen de eerste drie tot viermaal hoger dan de tweede.

De methode der huishoudboekjes schijnt dus wel betere resultaten op te leveren dan de interviewmethode. Dit wordt trouwens ook treffend geïllustreerd door de cijfers betreffende de uitgaven voor kleding en ander persoonlijk goed. De aankopen van boven- en werkkleding en van lederen schoenen tijdens de laatste drie maanden gedaan, werden opgegeven tijdens het interview; alle overige uitgaven voor kleding en ander persoonlijk goed moesten gedurende één maand in een huishoudboekje worden genoteerd. In 1961 waren beide uitgavencategorieën ongeveer evenwaardig. In de arbeidersgezinnen zou de eerste groep uitgaven tienmaal sneller gestegen zijn dan de tweede, in de bediendengezinnen zes-

maal sneller. Men kan moeilijk aannemen dat dit de werkelijkheid zou weerspiegelen.

Op het eerste gezicht kan het eigenaardig voorkomen dat de interviewmethode tot een overschatting i.p.v. tot een onderschatting der uitgaven schijnt geleid te hebben. Loopt de geïnterviewde persoon immers niet het gevaar bepaalde uitgaven te vergeten? Hierbij zij aangestipt dat dit gevaar tot een minimum herleid werd, vermits tijdens het interview een tamelijk gedetailleerde lijst werd voorgelegd van rubrieken waarover informatie verlangd werd. Anderzijds is het niet onmogelijk, en zelfs waarschijnlijk, dat uitgaven zelfs te goeder trouw, werden opgegeven die in feite vóór de enquêteperiode gedaan werden omdat de geïnterviewde persoon zich niet precies meer herinnert wanneer de aankoop heeft plaats gehad en wellicht ook geneigd is de duur der enquêteperiode niet al te strikt op te vatten. Overschattingen van deze aard hebben natuurlijk een relatief grotere invloed op de resultaten die op drie maanden betrekking hebben dan op de rubrieken waarvoor de uitgaven over het laatste jaar moesten opgegeven worden. Welnu, men constateert dat voor de eerste groep uitgaven de stijgingspercentages afgeleid uit de resultaten van de gezinsbudgetenquête ongeveer viermaal hoger liggen dan het percentage berekend op grond van de gegevens der nationale rekeningen; voor de tweede categorie uitgaven liggen deze percentages driemaal hoger dan dat der nationale rekeningen.

Tenslotte zij nog aangestipt dat overschattingen des te gemakkelijker kunnen voorkomen en onopgemerkt voorbijgaan wanneer ontvangsten en uitgaven van ieder gezin niet met elkaar kunnen worden geconfronteerd. In 1963 was deze confrontatie, gezien de toegepaste methode, niet mogelijk; in 1961 werd ze wel gedaan.

In tabel 3 vindt men gegevens betreffende het gemiddeld inkomen per gezin. Uit de vergelijking der tabellen 1 en 3 blijkt dat het gemiddeld inkomen in 1961 hoger lag dan het gemiddeld verbruik; het verschil bedraagt ongeveer 7 000 F voor arbeidersgezinnen, 11 000 F voor bediendengezinnen. In 1963 doet het omgekeerde zich voor: zowel bij de arbeiders als bij de bedienden is er een tekort van ongeveer 20 000 F.

Al deze elementen wijzen erop dat het verbruik in de enquête van 1963 schijnt overschat te zijn.

(1) Zie «De nationale rekeningen van België 1953-1966» — Tabel III.1 in *Statistisch Tijdschrift*, n° 7-8 van 1967.

III. — HET BESCHIKBAAR INKOMEN
IN 1961 EN 1963.

1. — Het gemiddeld inkomen.

Zoals reeds gezegd werd in de inleiding, heeft men in 1963 informatie verzameld betreffende het inkomen der gezinnen die tot nu toe evenwel niet werd gepubliceerd. Aan de hand der beschikbare gegevens worden vergelijkbare cijfers voor 1961 en 1963 samengesteld. Het resultaat en het detail der berekeningen vindt men in tabel 3. Hierbij dienen volgende bijzonderheden te worden aange-
stipt :

a) In 1961 werd het inkomen uit nevenactiviteit in landbouw, tuinbouw en veeteelt berekend door verschil tussen de opbrengst en de produktiekosten. In 1963 zijn de produktiekosten niet gekend. Om vergelijkbare cijfers te verkrijgen lijkt het daarom verkies-

lijk dit inkomenselement buiten beschouwing te laten.

b) In 1963 werden de gezinsleden die slechts een gedeelte van hun inkomen afstaan aan het gezin nagenoeg allen uit de enquête geweerd omdat zij niet bereid waren informatie over hun inkomen te verschaffen. Omwille van de vergelijkbaarheid hebben we het inkomen van 1961 dan ook op dit punt gecorrigeerd.

c) Het gedeelte der uitgaven voor medische zorgen en farmaceutische produkten dat door mutualiteiten werd terugbetaald, werd in 1961 tot het inkomen gerekend; in 1963 werd het rechtstreeks van de betrokken uitgavepost afgetrokken. Aan de cijfers voor 1961 worden daarom de vereiste correcties aangebracht.

d) Boeten, gerechtskosten, kosten in verband met documenten afgeleverd door openbare besturen en aan derden betaalde onderhoudsgelden werden in 1961 van het inkomen afgetrokken; in 1963 niet. Ook op dit punt worden de resultaten van 1961 gecorrigeerd.

Tabel 3. — INKOMEN PER GEZIN VOLGENS DE BUDGETENQUETES 1961 EN 1963.
VERGELIJKBARE CIJFERS.

	Arbeiders	Bedienden
Enquête 1961		
Beschikbaar inkomen (gepubliceerde cijfers)	114 201	167 577
Minus inkomen uit nevenactiviteit in landbouw, tuinbouw, veeteelt	— 430	— 174
Minus bijdrage van gezinsleden die slechts een gedeelte van hun inkomen afstaan aan het gezin	— 778	— 826
Minus terugbetaling, door mutualiteiten, van uitgaven voor geneeskundige zorgen en farmaceutische produkten	— 1 071	— 1 513
Plus boeten, gerechtskosten, kosten in verband met documenten afgeleverd door openbare besturen, betaalde onderhoudsgelden	99	145
<i>Gecorrigeerd inkomen per gezin :</i>	112 021	165 209
<i>per persoon :</i>	30 276	42 361
Enquête 1963		
Bruto lonen en wedden	102 189	165 922
Voordelen in natura verleend door de werkgever	862	1 429
Transferten der maatschappelijke zekerheid, exclusief terugbetaling van uitgaven voor geneeskundige zorgen en farmaceutische produkten	18 053	19 124
Inkomen uit vermogen	8 040	17 517
Inkomen uit zelfstandige arbeid	2 219	2 061
Minus betaalde belastingen	— 6 293	— 16 948
Minus wettelijke bijdragen voor sociale verzekering	— 8 682	— 9 361
Minus bijdragen niet verplichte ziekte- en ongevallenverzekering	— 580	— 1 581
Minus intresten op schulden en leningen	— 1 880	— 3 276
Minus uitgaven voor onderhoud en herstelling van eigen woning	— 1 002	— 2 121
<i>Gecorrigeerd inkomen per gezin :</i>	112 926	172 766
<i>per persoon :</i>	30 521	46 694

e) Bij de enquête van 1961 werd zowel de huurwaarde van de door de eigenaar betrokken woning als het inkomen uit verhuring van onroerende goederen netto berekend, d.w.z. onder aftrek van de uitgaven voor onderhoud en herstelling die normaal ten laste van de eigenaar vallen. In 1963 heeft men het netto inkomen uit verhuring en de bruto huurwaarde van de door de eigenaar betrokken woning in aanmerking genomen. Wil men vergelijkbare cijfers verkrijgen dan moet men voor 1963 dus het bedrag der kosten van onderhoud en herstelling der eigen woning aftrekken. Dit bedrag werd geraamd; hierbij werd aangenomen dat de verhouding tussen dit bedrag en de bruto huurwaarde dezelfde was als in 1961.

Voor arbeidersgezinnen resp. bediendengezinnen ligt het gemiddeld inkomen per gezin in 1963 dus 0,8 % resp. 4,6 % hoger dan in 1961. Voor het inkomen per persoon bedragen de percentages 0,8 resp. 10,2. Volgens de gegevens der nationale rekeningen is het beschikbaar inkomen per persoon tussen 1961 en 1963 toegenomen met 12 %. Dit laatste cijfer heeft betrekking op de gehele bevolking en is dus niet zonder meer vergelijkbaar met de percentages afgeleid uit de resultaten der gezinsbudgetonderzoekingen. De verschillen zijn evenwel voldoende belangrijk om te kunnen besluiten dat alleszins in het geval der arbeidersgezinnen, het inkomen in 1963 werd onderschat. Bij de enquête van 1963 werd informatie over het inkomen van de laatste 12 maanden tijdens het interview ingewonnen. Het is niet onmogelijk dat een gedeelte der ontvangsten in verband met overuren en diverse bijverdiensten niet opgegeven werden. In 1961 daarentegen werden alle ontvangsten, zoals de uitgaven, dagelijks in het huishoudboekje genoteerd en liep men dus minder gevaar bepaalde ontvangsten te vergeten.

2. — De spreiding der inkomens.

In de tabellen 4 en 5 vindt men, voor arbeidersgezinnen resp. bediendengezinnen, de proportionele verdeling der gezinnen volgens de grootte van het gezinsinkomen. Het gemiddeld inkomen van 1963 is hoger dan dat van 1961. Voor 1963 werden dan ook klassegrenzen gekozen die proportioneel hoger liggen dan die van 1961 zodat beide frequentieverdelingen een idee geven van de spreiding der

inkomens van 1961 en 1963 rond hun respectief gemiddelde.

Tabel 4. — FREQUENTIEVERDELING VAN DE INKOMENS DER ARBEIDERSGEZINEN VOLGENS DE GEZINSBUDGETENQUETES VAN 1961 EN 1963.

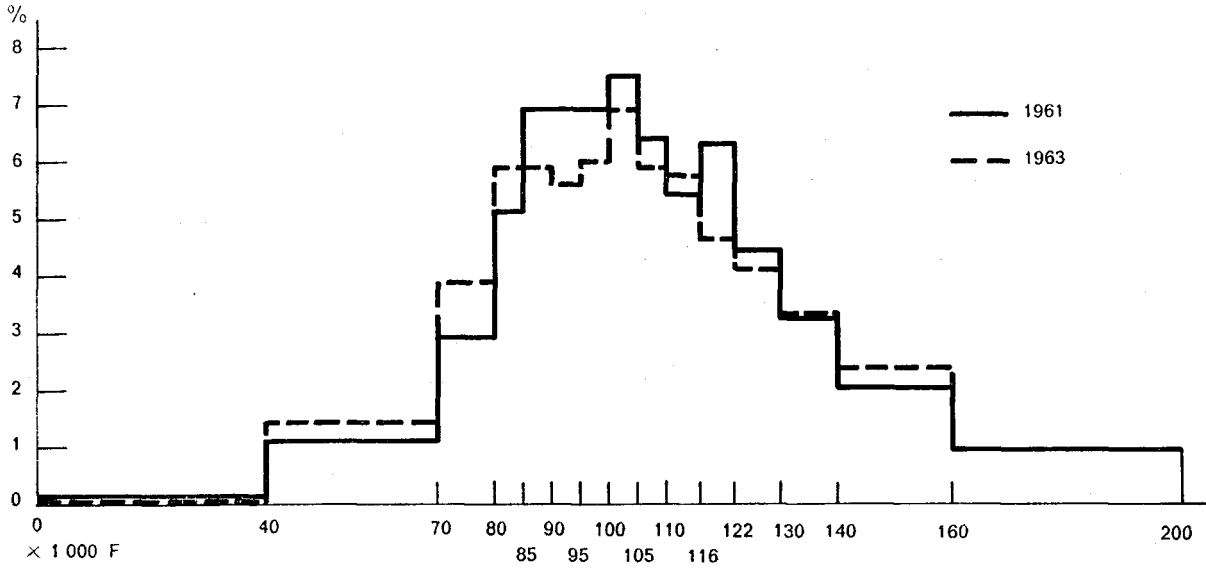
Klassen van gezinsinkomens in 1961 (in 1 000 F)	Aantal gezinnen in %		Overeenstemmende klassen van gezinsinkomens in 1963 (in 1 000 F)
	1961	1963	
Minder dan 40	1,0	0,5	Minder dan 41
40 tot — 70	6,5	8,7	41 tot — 72
70 tot — 80	5,8	7,8	72 tot — 82
80 tot — 85	5,1	5,9	82 tot — 87
85 tot — 90	6,9	5,9	87 tot — 92
90 tot — 95	6,9	5,6	92 tot — 97
95 tot — 100	6,9	6,0	97 tot — 102
100 tot — 105	7,5	6,9	102 tot — 107
105 tot — 110	6,4	5,9	107 tot — 112
110 tot — 116	6,5	6,9	112 tot — 119
116 tot — 122	7,6	5,6	119 tot — 125
122 tot — 130	7,1	6,6	125 tot — 133
130 tot — 140	6,5	6,7	133 tot — 143
140 tot — 160	8,1	9,6	143 tot — 164
160 tot — 200	7,6	7,8	164 tot — 205
200 en meer	3,6	3,6	205 en meer
Totaal:	100,0	100,0	

Tabel 5. — FREQUENTIEVERDELING VAN DE INKOMENS DER BEDIENDEGEZINEN VOLGENS DE GEZINSBUDGETENQUETES VAN 1961 EN 1963.

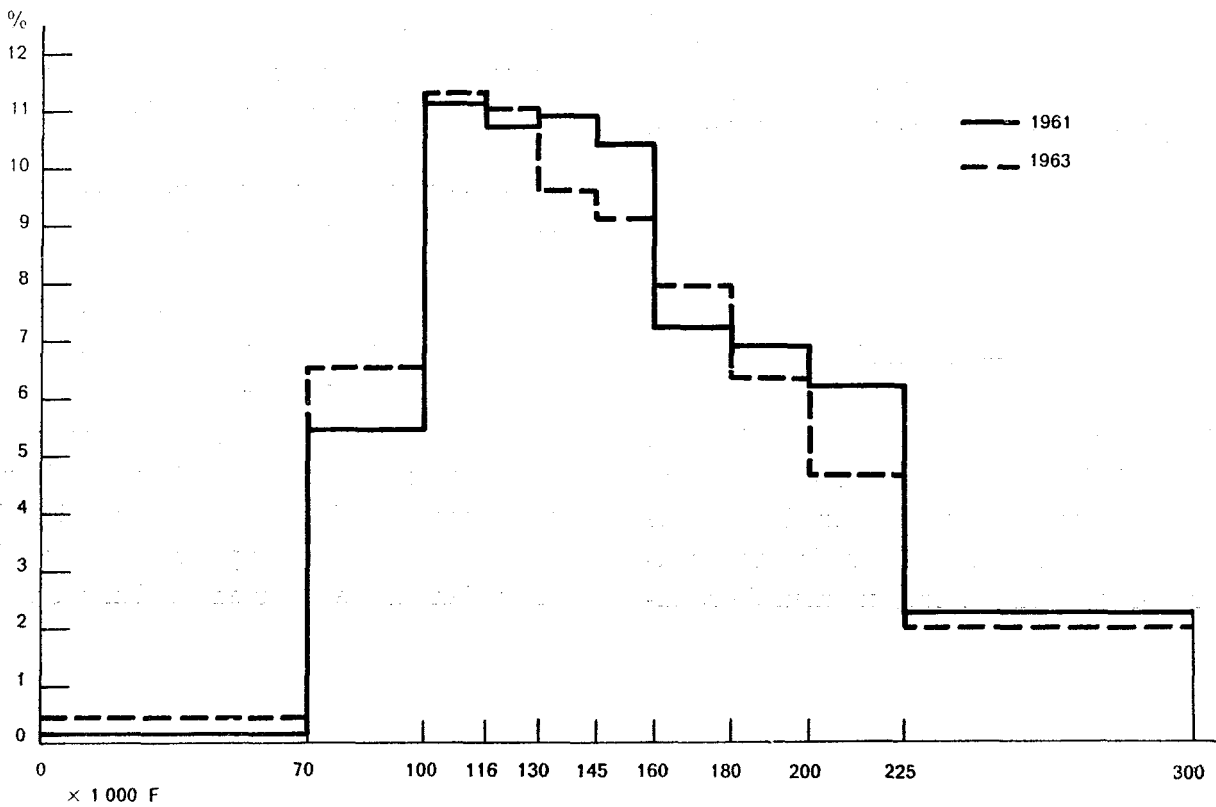
Klassen van gezinsinkomens in 1961 (in 1 000 F)	Aantal gezinnen in %		Overeenstemmende klassen van gezinsinkomens in 1963 (in 1 000 F)
	1961	1963	
Minder dan 70	0,8	2,1	Minder dan 75
70 tot — 100	10,9	13,1	75 tot — 107
100 tot — 116	11,9	12,1	107 tot — 124
116 tot — 130	10,0	10,3	124 tot — 139
130 tot — 145	10,9	9,6	139 tot — 155
145 tot — 160	10,4	9,1	155 tot — 171
160 tot — 180	9,6	10,6	171 tot — 192
180 tot — 200	9,2	8,5	192 tot — 213
200 tot — 225	10,4	7,8	213 tot — 240
225 tot — 300	11,1	10,0	240 tot — 320
300 en meer	4,8	6,8	320 en meer
Totaal:	100,0	100,0	

FREQUENTIEVERDELING VAN DE GEZINSINKOMENS
VOLGENS DE GEZINSBUDGETENQUETES VAN 1961 EN 1963.

GRAFIEK 1
Arbeidersgezinnen.

GRAFIEK 2
Bediendengezinnen.

In de grafieken 1 en 2 worden beide verdelingen in beeld gebracht. In deze histogrammen is het aantal gevallen in iedere klasse proportioneel met de oppervlakte der rechthoeken en niet met hun hoogte. De op de ordinaat vermelde percentages hebben betrekking op klassen met een breedte van 5 000 F voor arbeidersgezinnen, 15 000 F voor bediendengezinnen. Alleen de klassegrenzen 1961 werden aangegeven; de overeenstemmende grenzen 1963 vindt men in de tabellen 4 en 5.

Bij de arbeidersgezinnen zijn de middenste klassen, op één uitzondering na, minder sterk vertegenwoordigd in 1963 dan in 1961. In dit laatste jaar hadden 55,8 % der gezinnen een inkomen begrepen tussen 85 000 F en 130 000 F; in 1963 is dit percentage teruggelopen tot 49,4. Zowel de laagste als de hoogste inkomensklassen hebben hun getalsterkte zien toenemen, de eerste evenwel in sterkere mate dan de laatste.

Een analoog verschijnsel doet zich voor bij de bediendengezinnen : toeneming van het relatief belang van de hoogste klasse (die niet voorkomt op de grafiek) en van de vier laagste klassen ten nadele van de overige. Deze laatste zijn evenwel minder uitgesproken in het midden gelegen dan in het geval der arbeidersgezinnen.

IV. — BESLUIT.

De resultaten der gezinsbudgetenquêtes van 1961 en 1963 kunnen niet zonder meer worden vergeleken wegens verschillen in de definitie van het verbruik en in de methode van verzamelen der gegevens. Corrigeert men de resul-

taten om de weerslag van de verschillen in de definitie van het verbruik weg te werken, dan verkrijgt men cijfers die de indruk wekken dat het verbruik per persoon zou gestegen zijn met 26 % in de arbeidersgezinnen en 32 % in de bediendengezinnen. Deze cijfers kan men moeilijk aanvaarden aangezien de stijging van het verbruik per inwoner, volgens de gegevens van de nationale rekeningen, slechts 13 % zou bedragen.

Deze afwijking met de gegevens der nationale rekeningen schijnt, gedeeltelijk althans, aan verschillen in de methode van verzamelen der informatie te wijten te zijn. In 1961 heeft men integraal de methode der huishoudboekjes toegepast; in 1963 werd die methode gecombineerd met de interviewmethode (laatste rekening, laatste drie maanden, laatste jaar). Groepeerde men de diverse rubrieken der consumptie volgens de wijze waarop de informatie werd verzameld, dan stelt men vast dat ook de huishoudboekjesmethode weliswaar tot resultaten leidt die een sterkere stijging vertonen dan uit de gegevens der nationale rekeningen blijkt, maar dat de afwijking tussen de resultaten der budgetenquêtes en de gegevens van de nationale rekeningen veel groter is bij de interviewmethode.

De methode der huishoudboekjes laat toe voor ieder gezin de uitgaven en ontvangsten met elkaar te vergelijken en aldus eventuele tegenstrijdigheden op te sporen. De in 1963 toegepaste methode biedt deze controle-mogelijkheid niet. In 1961 lag het gemiddeld inkomen hoger dan de gemiddelde uitgaven; in 1963 is er een aanzienlijk tekort. Alhoewel het inkomen in 1963 waarschijnlijk onderschat werd, wettigt de omvang van het tekort het vermoeden dat de uitgaven werden overschat.

ENKELE VROEGER VERSCHENEN STUDIËN

- De Belgische input-outputrelaties 1959 (3 delen).
- Algemene beschrijving van de berekeningsmethode der Belgische input-outputtabel 1959.
- Finale vraag tegen aankoop prijs en investeringen per bedrijfstak (Input-outputtabel 1959).
- Technische coëfficiënten van de Belgische input-outputtabel voor 1959.
- Inverse matrix van de Belgische input-outputtabel voor 1959.

STATISTISCHE EN ECONOMETRISCHE STUDIËN (1)

- N^r 1 — Analyse van de vraag op grond der Belgische Gezinsbudgetenquêtes van 1948-1949 en 1956-1957.
- N^r 2 — Groei van het nationaal inkomen van 1948 tot 1959 en vooruitzichten op deze basis voor de komende jaren.
 - De gezinsuitgaven voor vaste brandstoffen, elektriciteit en stadsgas van 1948 tot 1959.
 - De prijs- en inkomenselasticiteiten van de vraag der gezinnen naar steenkolen, gas en elektriciteit volgens de tijdreeksen 1948-1959 — Vooruitzichten inzake gezinsverbruik voor 1965.
- N^r 3 — Enkele aspecten van de nauwkeurigheid van ramingen gebaseerd op gezinsbudgetenquêtes.
 - Verdeling over provincies en taalstreken van de toegevoegde waarde per bedrijfstak en het totale binnenlandse produkt.
- N^r 4 — De nationale rekeningen van België 1953-1962.
- N^r 5 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Beschrijving van de methode — Inkomen, consumptie en besparingen voor tien sociale groepen
- N^r 6 — De toegevoegde waarde per bedrijfstak en per werknemer in de verschillende provincies en taalstreken van 1955 tot 1959.
 - Evolutie van de industriële concentratie, verschillen in rendement, de bezoldigingen, de toegevoegde waarde en de investeringen volgens de dimensie van de industriële inrichtingen.
- N^r 7 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Structuur van het gezinsbudget volgens gezinslasten en volgens taalstreken — Onderzoek naar het representatief karakter van het gezinsbudgetonderzoek.
- N^r 8 — De nationale rekeningen van België 1953-1963 — Hoofdpijnen van de ontwikkeling.
- N^r 9 — Gezinsbudgetonderzoek 1961 — Structuur van het budget volgens grootteklassen van de gemeenten en de bedrijfstak waarin het gezinshoofd tewerkgesteld is — Structuur van het budget voor gezinnen die spaarden enerzijds en die ontspaarden anderzijds.
- N^r 10 — De herziening 1964 van de index van de industriële produktie.
 - Produktie-indexcijfers van intermediaire-, consumptie- en investeringsgoederen.
 - Ontbinding van tijdreeksen in hun componenten volgens diverse methoden — Toepassing op enkele Belgische reeksen.
- N^r 11 — De nationale rekeningen van België 1953-1964 — Overzicht van de economische en sociale ontwikkeling.
- N^r 12 — Economische groei van provincies en taalstreken 1955-1963.
- N^r 13 — De nationale rekeningen van België 1953-1965.
- N^r 14 — Huidige stand van de regionale statistiek.
 - Exportgerichtheid van de verschillende provincies en taalstreken.
 - Regionale verdeling van het nationaal inkomen in 1961.
 - Economische groei van de provincies en taalstreken van 1962 tot 1964.
- N^r 15 — Tewerkstelling en arbeidsvergoeding per industriële bedrijfstak in provincies en taalstreken van 1955 tot 1964.
- N^r 16 — De nationale rekeningen van België 1953-1966.

(1) Van het n^r 15 af verschijnen deze publikaties in een gewijzigde presentatie onder de titel « Statistische Studiën ».

